

oro

glas gospodarstva *plus*
julij-avgust 2019

Poštnina plačana pri pošti 1102 Ljubljana

ENERGETIKA

Analiza poslovanja panoge

39-56

- 6 **Uspeha ni brez znanja in informacij**
8. Vrh malega gospodarstva
- 58 **Brez strateških voditeljev ne bo pravega razvoja**
Intervju z Aleksandrom Zalaznikom
- 78 **Storitve in gradbeništvo odločilna pri rasti BDP**
GG Plus

plus
analize, napovedi in nasveti

GREMO NA ELEKTRIKO

Največja mreža polnilnic.

www.gremonaelektriko.si

Elektro Ljubljana

Manj za prihodnost

Senca skrbi je skrita v rekordnih gospodarskih rezultatih lanskega leta. Ob 100 milijardah prihodkov, 4,2 milijarde evrov dobička, najvišji stopnji zaposlenosti, najvišjem znesku za plače (prek 13,6 milijarde evrov), najnižji zadolženost podjetij (2,3-kratnik neto dolga na EBITDA) in najvišjih prihrankih podjetij ni videti razloga za zaskrbljenost, temveč samo za optimizem in čestitke. Tudi če upoštevamo, da preko 62 tisoč zaposlenih dela v podjetjih v težavah (s kumulativno izgubo v višini 955 mio EUR), je dejstvo, da slovensko gospodarstvo še nikoli ni delalo tako dobro, kot sedaj. Toda dva podatka kvarita to sliko.

Če s čim ne moremo biti zadovoljni, je to rast dodane vrednosti in vlaganj v raziskave in razvoj. Dodana vrednost oziroma produktivnost je kazalnik, ki najbolje odraža, kako dobro gre nekemu gospodarstvu. A če je stopnja rasti prihodkov večja od stopnje rasti dodane vrednosti, to pomeni, da prodajamo povečujemo bolj 'na mišice' kot na 'sive celice'. Prodajamo več, vendar ne tudi dražje, včasih celo ceneje. Gospodarstvo se resnično premika navzgor na lestvici konkurenčnosti takrat, ko dodana vrednost občutno raste.

Slovenska podjetja so v dobrem desetletju naredila nemogoče in dodano vrednost na zaposlenega dvignila za tretjino. Toda lani, ko je dosegla 44.415 evrov, je bila višja samo za 2,9%. Torej rastemo predvsem s količinskim obsegom posla, kar lovimo z večjim številom zaposlenih. Zato niti ne preseneča, da smo dosegli rekordno zaposlenost (kar zelo blagodejno vpliva na državne blagajne), ne pa tudi bistveno večje produktivnosti, za kar je treba vlagati v novejšo tehnologijo in drugačno organizacijo. Ker večinoma delamo 'po starem', se toliko bolj soočamo z mankom usposobljenih ljudi in z nezadovoljstvom zaposlenih – čeprav plače rastejo hitreje od produktivnosti, zlasti v srednjem razredu ne rastejo dovolj, kar spodbuja pomemben del prebivalstva v ekonomsko migracijo proti severu in zahodu.

Izziv je torej, kako prenoviti poslovanje tako, da bomo zaslužili več. To je preprosto zapisati, a hudičevo težko izpeljati. Vsakdo bi želel zaslužiti več, toda ni vsakdo pripravljen narediti vse, kar je za to treba. Več zaslužijo boljši. Biti boljši pomeni biti drugačen. Biti drugačen zahteva iti z uhojene poti. Iti z uhojene poti prinaša poslovno in osebno tveganje in odpore ljudi. Vse to je izredno naporno in neredko nevhvaležno početje, zato ljudje ne silimo v take situacije. Toda vodilni menedžerji ne morejo imeti privilegija izbire - izbira je lahko samo napredek.

In tu se ponovno zatakne pri podatkih. Pred začetkom poletja so se na regionalni ravni zavrtele najpomembnejše gospodarske prireditve v letu – pokloni najboljšim inovatorjem v vsaki slovenski regiji. Inovatorji so tisti, ki zagotavljajo napredek. Toda v to prihodnost vlagamo manj kot pred leti. V letu 2017 (zadnji dosegljivi podatki) je delež izdatkov v raziskave in razvoj zasebnega sektorja že peto leto zapored upadel, in sicer na 1,4% BDP, kar znaša 600 milijonov evrov. Pričakovali bi kvečjemu obratno – pet let okrepljenega vlaganja, ne upadanja. Investicij v raziskave in razvoj, katerih posledica so donosnejši izdelki in storitve, ter naložb v novo, produktivnejšo opremo je preprosto premalo.

Nad tem se moramo zamisliti tako v podjetjih kot v državi, ki s svojimi ukrepi uravnava gospodarsko politiko. Nekaj ne deluje. Za 60.000 evrov dodane vrednosti na zaposlenega do leta 2025 bi morali izdatke za raziskave in razvoj v zasebnem sektorju skoraj podvojiti, povečati s 600 milijonov na 1,1 milijarde evrov (2,4% BDP), se bolj povezati z raziskovalno sfero ter okrepiti blagovne znamke.

Vsaka pametna politika se bo vprašala, kako to spodbuditi, da bomo čim prej zmanjšali 20-odstotni zaostanek v produktivnosti za povprečjem držav EU. Nedvomno je država z olajšavama za raziskave in razvoj ter za investicije dala spodbudo slovenskemu poslovnemu okolju. A očitno to ni dovolj, ko z drugimi, rokohitrskimi ukrepi vnaša negotovost v poslovne načrte podjetij ali pa z mečkanjem pri izdaji dovoljenj zadržuje izvajanje načrtanih naložb. Marsikatero podjetje, ki ima proizvodne lokacije tudi v drugih državah, se odloči za bolj predvidljivo ali cenejše okolje. Manj investicij v Sloveniji se prelije v manjšo gospodarsko rast in počasnejšo rast dodane vrednosti, kar je definicija avtogola gospodarske politike.

A gospodarska politika ni največji del tega vprašanja, temveč kako o prihodnosti razmišljajo lastniki podjetij. Vsak pameten lastnik se bo vprašal, zakaj denar sedi na računu podjetja, namesto da bi bil vložen v razvoj, v nove programe, v zagotavljanje boljšega, donosnejšega jutri. Če denar je, a ni idej, kam z njim, potem je naša prihodnost ogrožena, ne glede na trenutno vrhunsko kondicijo slovenskega gospodarstva. **gg**

Fotograf: Zare Modlic

Vsak pameten lastnik se bo vprašal, zakaj denar sedi na računu podjetja, namesto da bi bil vložen v razvoj, v nove programe, v zagotavljanje boljšega, donosnejšega jutri. Če denar je, a ni idej, kam z njim, potem je naša prihodnost ogrožena, ne glede na trenutno vrhunsko kondicijo slovenskega gospodarstva.

Sonja Šmuc
generalna direktorica
GZS

Izdajatelj:

Gospodarska zbornica Slovenije
Dimičeva 13, 1504 Ljubljana

Odgovorni urednik:

Samo Hribar Milič

Izvršna urednica:

Barbara Perko

Oblikovanje:

Samo Grčman

Uredniški odbor:

Grit Ackermann, Ariana Grobelnik,
Bojan Ivanc, Tomaž Kordiš,
Janja Leban, Ante Milevoj,
Tajda Pelicon, Petra Prebil Bašin,
Igor Zorko

Uredništvo:

Dimičeva 13, 1504 Ljubljana
01 5898 000
gg.plus@gzs.si

Trženje oglasnega prostora:

Dašis, d. o. o.
gg.trzenje@gzs.si
01 5130 824

Tisk: Present, d. o. o.

Datum natisa: 9. 7. 2019

Distribucija: Pošta Slovenije

Revija Glas Gospodarstva prejmejo člani GZS
brezplačno (1 izvod).

Letna naročnina za dodatni izvod je:
80,00 evrov z vključenim DDV.

Poštnina za tujino se zaračuna posebej.

Medij Glas gospodarstva izdajatelja Gospodarske
zbornice Slovenije, s sedežem v Ljubljani, Dimičeva
13, je vpisan v razvid medijev, ki ga vodi Ministrstvo
za izobraževanje, znanost in šport, pod zaporedno
številko 516.

ISSN 13183672

Notranjost revije je natisnjena na recikliranem
papirju Viprint papirnice VIPAP VIDEM KRŠKO, d. d.,
ki je za vse papirje pridobila certifikat FSC®, za
nekatero papirje iz grafičnega programa pa tudi
certifikat Ecolabel (okoljska marjetica).

Pri tiskanju smo uporabili okolju prijazne barve na
rastlinski osnovi.

Industrija prihodnosti

Napočil je čas za odločitve na področju industrije

64

Forum Tri morja

66

Okoljski dan gospodarstva

68

Uvodnik

Manj za prihodnost

3

Vrh malega gospodarstva

Uspeha ni brez znanja in informacije

6

Top 100 podjetij malega gospodarstva, za leto 2018

10

GG Energija

»Vsako leto odlašanja stane Slovenijo 40 milijonov evrov«

16

Hitrim polnilnicam se morajo pridružiti ustrezne zasebne

21

Digitalizacija v energetiki je nuja

27

Če mislimo resno, bo treba to pokazati

28

Kje in kaj se bo gradilo

33

Slovenija nujno potrebuje energetske načrt

37

V 2018 rast cen večine energentov in emisijskih kuponov

39

Največjih 100 družb energetske dejavnosti v letu 2018

54

Intervju

Brez strateških voditeljev ne bo pravega razvoja

58

Inovacije 2019

Zakaj inovirati? Priznanja GZS za inovacije 2019

62

Kolumna

Država se pri vlaganju v inovativnost odloča drugače od podjetnika

63

Prihodnost

Napočil je čas za odločitve na področju industrije

64

Forum

Med tremi morji za energetske neodvisnost

66

Okoljski dan

Dobre prakse naj bi bile nagrajene z nižjimi prispevki

68

Intervju

Skleniti skušamo prekinjen krog znanja

70

Ste za vročo ponudbo?

HIT d.d.

Podjetje HIT d.d. nudi v hotelu Perla konferenčno dvorano Pinta (do 280 oseb) brezplačno za vse poslovne partnerje, ki koristijo nočitve v hotelu Perla.

Expense Reduction Analysts

Kaj bi storili, če bi izvedeli, da vam na vrtu pušča cev za zalivanje in vam voda nekontrolirano odteka? Zelo hitro bi ventil zapri. Ste prepričani, da v podjetju nimate odprtih ventilov iz katerih vam stroški nekontrolirano uhajajo? Nudimo vam brezplačen pregled stroškov in povratno mnenje o stroškovnih segmentih, kjer so po našem mnenju možne izboljšave.

TASH, agencija za zaposlovanje d.o.o.

Nudimo 50 % popust na storitev iskanja in selekcije kadrov in 100 % popust na storitev iskanja in selekcije kadrov pri najemu delovne sile za več kot 6 mesecev.

Agitavit Solution d.o.o.

Članom GZS nudimo 5% popusta na implementacijo in svetovanje pri uvedbi izbranega modula eHRM (Kadrovska evidenca, Kadrovanje, Uvajanje, Upravljanje z uspešnostjo, Nagrajevanje, Izobraževanje, Kariera in nasledstva).

VVS d.o.o.

Brezplačen posvet za člane GZS. Predlagali vam bomo rešitev po meri: kako informatizirati in avtomatizirati poslovanje vašega podjetja; znižati stroške poslovanja; pohitriti in povečati učinkovitost vaših poslovnih procesov.

HIVE IT Svetovanje d.o.o.

Hiveterminal bo prvim 100 članom GZS, ki se registrirajo na hiveterminal.com, zagotovil takojšen odkup odprte fakture v vrednosti do 1.000 eur. Člani GZS bodo tako denar prejeli takoj po izstavljeni fakturi, brez čakanja na zapadlost.

Onnose Adventures, d.o.o.

Ponujamo 15% popust na vse športne aktivnosti kot so kajakaštvo, kanjoniranje, gorsko kolesarjenje, pohodniško plezalni izleti, SUP-anje, spuste s solkanskega mostu in jadrarno padalstvo.

clan-clanu.gzs.si

Vas zanimajo ugodnejše ponudbe produktov in storitev?

Želite povečati svojo prodajo in prepoznavnost?

Izkoristite sistem Član-Članu GZS – sistem popustov za produkte in storitve članov GZS.

Skleniti skušamo prekinjen krog znanja 70

Intervju z Lukom Novakom

Gradbeništvo

74

Šest pravil delegiranja

89

Zaposlovanje

Dobre prakse za večjo zaposlenost generacije 55 plus 72

Gradbeništvo

Z akreditivi do boljše plačilne discipline 74

Digitalizacija

Novo spletno orodje za MSP 76

GG Plus

Gospodarski izgledi v državah bivše Jugoslavije 77

Storitve in gradbeništvo odločilna pri rasti BDP 78

Opazni pritiski na cene proizvodov 79

Izvozniki skušajo ohraniti finančno stabilnost 80

Premalo novih stanovanj v prestolnici 81

Pri kadrovskih agencijah v ospredje prihajajo druge funkcije 82

Intervju

Enostavneje in hitreje čez mejo 83

GG svetovalec

Ustrezna davčna obravnava poslovanja je prav tako pomembna kot prodajna strategija 84

Novosti glede regresa za letni dopust 86

Važno je, pri kom odpadna embalaža nastaja 87

GZS podelila že 383 spričeval za gradbene delovodje 88

Šest pravil delegiranja 89

CEMP

90

Stališča 92

Novice 92

Napovednik 94

Uspeha ni brez znanja in informacij

Mikro, mala in srednje velika podjetja so prihodnost našega gospodarstva, so se strinjali govorniki na Vrhu malega gospodarstva. Vezi med državo in gospodarstvom so dandanes krepke, pojavljajo se nove oblike podpore za zagon podjetij in prodor na tuje trge, a se podjetniki še vedno utapljuje v birokraciji.

Nina Šprohar, foto: Kraftart

Na Vrhu malega gospodarstva na Brdu pri Kranju so tudi letos za uspešno poslovanje sedmim srednje velikim, malim in mikro podjetjem podelili nagrade Excellent SME Slovenia, poleg tega pa so lahko vsi zbrani podjetniki izkoristili priložnost za pridobivanje informacij z različnih področij poslovanja. Boštjan Gorjup, predsednik Gospodarske zbornice Slovenije (GZS), je poudaril, da si želijo hitrejših korakov na vseh področjih, saj se zavedajo, da mora biti poslovno okolje prijaznejše in čim manj obremenjeno z administrativnimi obveznostmi. Cilj pa je z njegovega vidika jasen - da do leta 2025 dosežemo 50 milijard evrov izvoza in 60 tisoč evrov dodane vrednosti. Minister za gospodarski razvoj in tehnologijo (MGRT) Zdravko Počivalšek je zatrdil, da je tudi sam velik zagovornik antibirokratskega delovanja, na MGRT si prav tako prizadevajo »za večjo podporo na pravem mestu ob pravem času«. Poudaril je, da neto dodana vrednost na zaposlenega raste, zrasla je tudi povprečna plača, kar predstavlja odlična izhodišča za nadaljnji razvoj. »Uvedli smo tudi vavčerje, s katerimi bomo še

dotatno podprli mikro, mala in srednje velika podjetja,« je obljubil in dodal, da se Slovenija že uveljavlja kot zelena, pametna država z močno dodano vrednostjo. Počivalšek je zatrdil, da bodo dobre odnose med gospodarstvom in državo skušali ohranjati tudi v prihodnosti.

Samo izjemni zablestijo

Težave s preveliko birokratizacijo je sicer opazila večina zbranih podjetnikov. Marjan Batagelj je dejal, da si danes pri vseh tveganjih, ki jih prinaša zakonodaja, najbrž sploh ne bi upal ustanoviti podjetja. »Stalno si lahko v prekršku. Predvsem mala in mikro podjetja so veliko upanje za slovensko gospodarstvo in podjetništvo, zato je pomembno, da se jih ne birokratizira preveč, da so jim postopki razumljivi, da imajo strokovno pomoč ter da niso obravnavani za vsak nehoten prekršek, saj se v nasprotnem primeru ukvarjajo samo z inšpektorji in administracijo namesto s svojimi posli,« je problematiko opisal podjetnik leta 2019. Dodal je, da je izzivov več, a

Cilj je do leta 2025 doseči 50 milijard evrov izvoza in 60 tisoč evrov dodane vrednosti.

je vse odvisno od koncepta, kako se bo podjetnik svetu približal, da ga bodo prepoznali kot izjemnega. »Povprečno znanje je relativno visoko, izjemnost pa razviješ skozi leta opazovanja trgov, kupcev in skozi idejo, v katero verjameš,« je poudaril Batagelj. In če je ideja slaba? »Potem vanjo ne smeš slepo verjeti. Začetna ideja ni nujno tudi končna. Sam sem svojo osnovno misel večkrat že toliko oblikoval, da je na koncu sploh nisem več prepoznal, to pa predvsem zato, ker me je velikokrat usmerjal bodisi trg bodisi problem sam,« je še pojasnil.

Poudarek na znanju in iskanju pravih partnerjev

Bojana Fende Habula, direktorica holističnega centra Karnion, meni, da je prvotnega pomena pridobiti sredstva za izobraževanje, inovativnost in ustvarjalnost. »Mala podjetja, med katere sodimo tudi sami, včasih potrebujejo vzpodbudo na finančni ravni. Kot mali podjetnik zelo skrbno ravnaš z denarjem – točno veš, kaj boš vložil v razvoj, kaj v inovativnost, brez izobraževanja pa tega ni,« je razložila in dodala, da

sama nikoli ni varčevala pri izobraževanju, ne zase ne za sodelavce. »Znanje je velika dobrina in pogoj za razvoj,« je zatrdila.

»Osnovni problem je najti prave partnerje,« pa je glavno težavo pri vstopu na tuje trge izpostavil direktor podjetja ICM, Toni Laznik. »Mi smo se tja že prebili in na njih delujemo, a smo večino stvari uredili kar sami,« je pojasnil in dejal, da bi potrebovali bolj aktivna in prilagodljiva društva in partnerstva, name-njena pomoči pri vstopu na določen trg. »Podatki, ki jih dajejo, so preveč splošni, zato niso primerni za vsako panogo, iz celotnega spektra informacij je približno petina podatkov takšnih, ki so recimo za nas uporabni,« je še pripomnil.

Dobro delo je najboljša reklama

Letošnja podjetniška zvezda, dr. Franc Šalamun, direktor medicinskega centra VID, je dejal, da so bili njegovi začetki naporni, a je bil ves trud kmalu poplačan. »Vse se začne s sanjami; kdor nima sanj ne bo uspel, to je jasno. Naslednja stvar, ki jo mora vedeti

Mikro, mala in srednje velika podjetja bodo na MGRT podprli z vavčerji.

Paziti je treba, da se podjetja ne ukvarjajo več z birokracijo kot s svojimi posli, je opozoril Batagelj.

Podjetja bi potrebovala boljšo podporo pri vstopu na tuje trge.

vsakdo, ki se spušča v podjetniške vode, pa je ta, da je za uspeh potreben le odstotek genialnosti, ostalih 99 odstotkov pa je eno navadno garanje, kot je že povedal Edison,« je mlade podjetnike opozoril Šalamun. Pojasnil je, da moraš biti za uspeh v panogi najprej človek, šele nato podjetnik, najboljša reklama za podjetje pa je dobro delo. »Najtežje pa je odpuščanje tistih, s katerimi nisi kompatibilen,« se je spominjal prelomnic na svoji podjetniški poti.

Z njim se je strinjal tudi Miran Rauter, druga podjetniška zvezda, ki je družinsko podjetje HERMI po zaključeni smučarski karieri prevzel od očeta. »Ni bilo lahko, saj je težko krmiliti med družino in poslom, a me vedno vleče naprej nekaj novega, neraziskanega,« je dejal ter pojasnil, da izzivi vedno obstajajo – novi trgi, konkurenca, ki se ji je treba postaviti po robu ... »Nisem hazarder, pred vstopom na trg ga dobro preučim, sestankujem s potencialnimi partnerji. Kot direktor moram biti lepilo, motivator in sodelavec,« je poudaril Rauter. Glede na to, da je nasledil svojega očeta, se zaveda, da bo tudi on mogel nekoč razmišljati podobno kot oče. »A to je zahtevna stvar, ena in edina prava pot pa ne obstaja. Jaz verjamem, da si želi vsak predati podjetje nekemu najbližjemu, po drugi strani pa se moramo pripraviti, da to ni nujno želja naslednje generacije – v takem primeru moramo pripravljati plan B,« je razmišljal in dodal, da je tako zaskrbljen prav zato, ker mu zaposleni izredno veliko pomenijo in do njih čuti neko obvezo. »Zato se mi zdi toliko bolj pomembno, da me bo nasledil nekdo, ki bo delil moje občutke,« je še dejal Rauter.

»Voditi moramo s spoštovanjem in zaupanjem«
Primer prebojnega malega podjetja je tudi Duol, ki je od garažnega podjetja napredovalo do vodilnega podjetja v svoji niši izdelovanja balonskih hal. Njihovih uspehov se je v zadnjih letih nabralo ogromno. »Postavili smo prvi pokriti atletski stadion v Sloveniji,

največjo leseno konstrukcijo v Aziji, športno dvorano na Kamčatki, nogometni stadion v Dubaju, pokrili deponijo odpadkov v Franciji, zdaj pa razvijamo še prve habitate na Marsu,« je največje projekte predstavil direktor podjetja, Dušan Olaj. Dejaj je, da je bila odločitev za zagon podjetja tvegana, a ti lahko uspe, če imaš dobro idejo.

Janez Škrabec, direktor podjetja Riko, pa je prepričan, da morajo danes podjetniki bistveno bolj kot kadarkoli razumeti svet. »Voditi moramo znati s spoštovanjem in zaupanjem,« je ugotovil skozi dolga leta podjetništva. Še ena stvar, ki se mu zdi izrednega pomena za skupino, je raznovrstnost v mišljenju. »Tam, kjer dva enako mislita, je eden odveč,« je bil iskren. [gg](#)

8. Vrh malega gospodarstva

Zahvaljujemo se pokroviteljem in partnerjem 8. Vrh malega gospodarstva

Zlata pokroviteljja

PRIHODNOST PRIPADA VSEM.

karnion

holistični
center
razvoja
osebne
uspešnosti

Srebrni pokrovitelj

PODJETNIKOM PRILJAZEN RAČUNOVODSKI SERVIS

Bronasti pokrovitelj

Sedem podjetij in podjetnikov prejelo nagrado Excellent SME Slovenia 2018*

*Imetniki certifikata Excellent SME prejmejo posebno letno nagrado pod pogojem, da so imeli certifikat že najmanj dve leti in da so imeli v obeh zadnjih dveh letih najvišjo bonitetno oceno 10.

Miran Rauter, HERMI:

»Nagrada mi pomeni veliko, saj pomeni, da nekdo od zunaj prepozna, da delamo dobro. Sicer ni prva, a smo vsakič, ko jo dobimo, vsi v podjetju izjemno ponosni.«

Karmen Kompara, Vitanest:

»Vsaka nagrada v našem življenju dobro dene. V družbi Vitanest je tudi po dvajsetih letih poslovanja vsak dan še vedno izziv, tako bo najbrž še naslednjih dvajset let, ne glede na nagrado. Je pa vsekakor pomembno, da se nagrade ne spoštuje zgolj kot darilo, ki ga dobiš, da se pokažeš, kaj si naredil in kaj si zmozel, ampak da tudi daješ, kolikor zmoreš.«

Dr. Franc Šalamun, Medicinski center VID:

»Ta nagrada je v prvi vrsti res priznanje, da delamo dobro. Sicer smo mi res bolj delavci, zato ob pomanjkanju časa zelo malo hodimo po raznoraznih prireditvah in se tudi malokrat pohvalimo, kar se mi zdi, da je naša slovenska slabost. Nagrada pomeni tudi motivacijo za naprej, predavatelji danes so bili res izbrani odlično in se je iz predavanja dalo odnesti domov vsaj kakšen stavek – to je dovolj, da smo upravičili odsotnost iz dela za današnji dan.«

Var, Gregor Senekovič:

»Nagrada vsem zaposlenim pomeni veliko, ker dokazuje, da se lahko predan in motiviran kolektiv iz Pomurja s trdim in poštenim delom tudi na globalnem trgu enakovredno kosa s tistimi največjimi. Najbolj pa smo ponosni na to, da lahko svoje zaposlene plačujemo dobro, pošteno in trudu primerno, hkrati pa ostajamo v odlični finančni kondiciji in mednarodno konkurenčni. Pravočasno smo se uspeli prilagoditi trendom v avtomobilski industriji, zato lahko sodelujemo pri nastajanju električnih vozil evropskih proizvajalcev. Še naprej načrtujemo stabilno in dobičkonosno rast, ki jo nameravamo doseči z motiviranimi zaposlenimi, robotizacijo in avtomatizacijo ter »out of the box« razmišljanjem. Veliko razmišljamo tudi o tem, kako bodo Kitajci vplivali na razmerja v avtomobilski panogi in kako to obrniti v naše dobro.«

Janja Škoflanc Cerjak s.p.:

»Glede na to, da smo med vsemi nagrajenci najmanjše podjetje, je vsekakor čast dobiti takšno nagrado, ki potrди, da se da tudi na lokalni ravni dosegati lepe rezultate. Naše prednosti so prav zato hitrost, odzivnost in dosegljivost, kar cenijo naše stranke. Če bo poslovanje potekalo vsaj na takšnem nivoju kot do sedaj, da lahko vsem strankam zagotovimo pravočasno in zanesljivo obravnavo, ponudimo kvalitetne in pravočasne storitve, se še bolj dodatno izobražujemo, menim, da lahko pričakujemo precej lepe poslovne rezultate.«

Koop, Marjan Klemenčič:

»Vsakodnevni poslovni ritem in reševanje tekočih obveznosti nas posrka vase, zato ob tem pozabimo, da smo med »privilegiranci«, ki posluujemo brez finančnih problemov - plačujemo pravočasno, dobavitelji so srečni, pohvale prihajajo. Glede na to, da je tako že več let zaporedoma, se nam zdi že samoumevno. Šele ob prejemu priznanj, kot je bonitetna odličnost, se zavem, da to ni prišlo samo od sebe, ampak da je to rezultat izpolnjevanja več ključnih dejavnikov, kot so pravilno izbrani cilji, zavzetost, pripadnost, dobra ekipa, primerni pogoji za delo ... A ne bomo zaspali na rezultatih, saj želimo utrditi naš položaj na slovenskem trgu, povečati prodajo na hrvaškem trgu, v programu električnega ogrevanja se želimo utrditi z lastno blagovno znamko Myun, z zelo ozkim prodajnim programom lepilnih trakov pa začeti prodajati tudi v Italiji, Avstriji in Nemčiji.«

Sandi Starešinič, AGM Starešinič:

»Z nagrado si ne moremo kaj dosti pomagati, saj smo gradbeno podjetje in večino del opravimo kot podizvajalci večjih družb. V preteklih dveh letih je bilo res veliko projektov, za kar smo zadovoljni, vendar že opažamo, da se vse to malo umirja. Težko je napovedati, kaj bo v bodoče. Vse je odvisno od države, ali bo dovolj vlagala v infrastrukturo v Beli krajini, kjer opravimo večino del. Vsekakor pa si želimo in upamo, da bomo tudi v bodoče tako uspešni kot do sedaj, kar nam je tudi cilj.«

Top 100 podjetij malega gospodarstva, za leto 2018

Rang	Podjetje	Dejavnost	Št. zaposlenih po del. urah	Čisti prihodki od prodaje, v 1000 EUR	Indeks 18/17	Dodana vrednost, v 1000 EUR
1	IMPOL d.o.o.	Prz.aluminija	40	791.489	107,4	31.921
2	Interenergo d.o.o.	Prz.električne energije	33	666.865	74,8	1.714
3	GEOPLIN d.o.o. Ljubljana	Trg.db.s trdimi,tekočimi in plin.gorivi	43	396.150	119,0	5.923
4	SODO d.o.o.	Distribucija električne energije	38	276.642	101,1	6.163
5	Shell Adria d.o.o. V angleškem jeziku: Shell Adria Ltd.	Trg.db.s trdimi,tekočimi in plin.gorivi	17	206.581	105,8	5.845
6	Philip Morris Ljubljana d.o.o.	Nespec.posr.pri prod.raznovrstnih izd.	36	200.069	107,3	5.754
7	PRESKOK d.o.o.	Obratovanje spletnih portalov	11	197.016	-	6.323
8	TOYOTA ADRIA d.o.o.	Trg.z avtomobili in lahкими mot.voz.	44	133.520	-	3.934
9	SUMMIT MOTORS LJUBLJANA, d.o.o.	Trg.z avtomobili in lahкими mot.voz.	42	113.295	103,8	5.062
10	KMAG d.o.o.	Trg.z avtomobili in lahкими mot.voz.	34	100.553	136,1	6.777
11	P Avtomobil Import d.o.o.	Trg.z avtomobili in lahкими mot.voz.	14	95.271	114,2	6.132
12	Continental Adria d.o.o.	Nespec.posr.pri prod.raznovrstnih izd.	32	90.685	106,6	4.530
13	Športna loterija d.d.	Prirejanje iger na srečo	30	88.447	110,9	6.574
14	GLOVIS EUROPE GmbH, Podružnica Koper	Spremljaj.stor.dej.v kopenskem prometu	15	87.933	110,6	8.112
15	E 3, d.o.o.	Trgovanje z električno energijo	48	85.221	119,4	3.294
16	ODPAD d.o.o. Pivka	Oskrba s paro in vročo vodo	27	85.127	111,5	3.254
17	BMW Vertriebs GmbH - Podružnica Ljubljana	Trg.z avtomobili in lahкими mot.voz.	14	79.679	71,1	3.186
18	C Avtomobil Import d.o.o.	Trg.z avtomobili in lahкими mot.voz.	48	76.241	107,7	5.196
19	JANUS TRADE, d.o.o.	Trg.db.z dr.izd.široke porabe	20	70.071	95,6	3.360
20	Hyundai Avto Trade d.o.o. Ljubljana	Trg.z avtomobili in lahкими mot.voz.	28	69.861	107,1	2.609
21	LL GROSIST d.o.o.	Trg.db.s farm.izd.,med.potr.in mat.	27	69.233	106,3	1.956
22	LOGO ENERGIJA d.o.o.	Nespec.posr.pri prod.raznovrstnih izd.	23	67.656	114,1	2.651
23	Astellas Pharma d.o.o.	Trg.db.s farm.izd.,med.potr.in mat.	40	65.361	120,0	4.310
24	MAN Truck & Bus Slovenija d.o.o.	Trg.z dr.motornimi vozili	44	62.385	109,6	3.466
25	MEDIA PUBLIKUM, d.o.o., Ljubljana	Dej.oglaševalskih agencij	33	52.436	107,4	6.068
26	ASI d.o.o. Idrija	Trg.z avtomobili in lahкими mot.voz.	37	49.964	122,3	1.393
27	ŠEMPETER IMEX d.o.o.	Trg.db.s tekstilom	12	47.449	109,6	909
28	MI OSKRBA d.o.o.	Trg.db.s trdimi,tekočimi in plin.gorivi	22	43.965	154,5	2.307
29	AKTON d.o.o.	Dr.telekomunikacijske dej.	25	43.265	85,7	2.382
30	3DVA, d.o.o.	Trg.dr.prd.s tobačnimi izd.	13	43.190	84,4	1.501
31	ADRIAPLIN d.o.o.	Distribucija plin.goriv po plinov.mreži	32	40.681	118,5	9.635
32	GH HOLDING d.o.o.	Gradnja stanov.in nestanov.stavb	20	40.327	200,6	2.353
33	PAN-JAN d.o.o.	Trg.z avtomobili in lahкими mot.voz.	49	40.309	168,0	2.537
34	HENKEL SLOVENIJA d.o.o.	Prz.mil,pralnih,čistilnih in pol.sred.	29	39.911	101,2	3.080
35	AVTOMARKET REBERNIK d.o.o.	Trg.z avtomobili in lahкими mot.voz.	15	39.540	161,8	2.810
36	ADRIA KOMBI d.o.o., Ljubljana	Dr.trg.dr.zunaj prod.,stojnic in tržnic	13	38.393	96,8	3.380
37	AGROCORN d.o.o.	Skladiščenje	24	36.238	117,6	1.485
38	EOC d.o.o.	Trg.dr.prd.z motornimi gorivi	11	35.811	109,3	659
39	FIST, d.o.o.	Trg.db.s kemičnimi izd.	12	35.750	108,5	2.262
40	OPEKA, d.o.o.	Trg.db.z lesom,gradb.mat.in san.opremo	40	34.623	159,1	2.254

Rang	Podjetje	Dejavnost	Št. zaposlenih po del. urah	Čisti prihodki od prodaje, v 1000 EUR	Indeks 18/17	Dodana vrednost, v 1000 EUR
41	DZS GRAFIK, d.o.o.	Trg.db.z dr.polizd.	44	33.289	103,4	2.522
42	INTEREXPORT d.o.o.	Nespecializirana trg.db.	50	32.441	-	4.319
43	GRAFO LIT d.o.o. Žalec	Nespec.posr.pri prod.raznovrstnih izd.	31	31.692	110,9	1.357
44	VG5 d.o.o.	Teh.projektiranje in svetovanje	24	31.535	103,3	1.968
45	TOBAČNA LJUBLJANA, d. o. o.	Trg.db.s tobačnimi izd.	46	31.255	94,3	9.051
46	HC HIDROMONTAŽA d.o.o.	Gradnja dr.objektov nizke gradnje	18	30.950	119,1	2.096
47	ZRNO d.o.o.	Posr.-kmet.,teks.sur.,živ.živali,polizd.	19	30.743	104,4	1.677
48	Geberit prodaja, d.o.o.	Trg.db.s kov.izd.,inšt.mat.,nap.za ogr.	46	30.364	116,4	3.317
49	MAKITA d.o.o.	Trg.db.s kov.izd.,inšt.mat.,nap.za ogr.	32	30.123	83,0	3.249
50	Solchem d.o.o.	Trg.db.s kemičnimi izd.	33	30.016	90,6	1.986
51	SAP d.o.o.	Svetovanje o računalniških nap.in progr.	31	29.707	141,7	4.824
52	ALKALOID - INT d.o.o.	Trg.db.s farm.izd.,med.potr.in mat.	15	28.928	124,9	2.258
53	GRAFIST d.o.o.	Gradnja dr.objektov nizke gradnje	31	28.634	202,8	3.597
54	RESINEX d.o.o.	Trg.db.s kemičnimi izd.	13	28.634	91,8	1.267
55	BERUS d.o.o.	Trg.z avtomobili in lahкими mot.voz.	26	28.087	113,0	971
56	ASP d.o.o.	Trg.z avtomobili in lahкими mot.voz.	38	27.495	114,2	2.061
57	RELAX TURIZEM d.d.	Dej.organizatorjev potovanj	46	27.292	104,1	1.911
58	CBE d.o.o.	Organizacija izvedbe stavbnih projektov	34	26.596	350,3	3.314
59	HTTPOOL, d.o.o.	Dej.oglaševalskih agencij	22	26.475	172,2	1.061
60	ALPOS METALURGIJA d.o.o.	Prz.jekl.cevi,votlih profilov in fitting.	40	26.215	727,8	2.187
61	PharmaSwiss d.o.o.	Trg.db.s farm.izd.,med.potr.in mat.	49	26.206	-	4.620
62	ALCU d.o.o.	Trg.db.s kovinami in rudami	44	25.958	113,8	2.395
63	Bolton Adriatic d.o.o.	Nespecializirana trg.db.	31	25.944	104,8	3.157
64	HS PLUS d.o.o.	Trg.dr.po pošti ali po internetu	44	25.745	331,7	1.820
65	TECHNOBELL d.o.o. Koper	Nespec.posr.pri prod.raznovrstnih izd.	29	24.786	880,7	3.542
66	Amgen zdravila d.o.o.	Trg.db.s farm.izd.,med.potr.in mat.	26	24.735	110,3	4.157
67	LESNINA MG OPREMA, d.d., Ljubljana	Teh.projektiranje in svetovanje	17	24.701	117,5	1.293
68	ADLES d.o.o.	Prz.furnirja in plošč na osnovi lesa	11	24.384	97,0	4.572
69	EXTERFER d.o.o.	Trg.db.s kovinami in rudami	14	23.946	111,3	896
70	PRAESTO d.o.o.	Trg.dr.po pošti ali po internetu	18	23.703	131,0	1.229
71	EUROPAPIER ALPE d.o.o.	Trg.db.z dr.polizd.	45	23.627	94,9	2.999
72	AC - Mobil, d.o.o. Ljubljana	Trg.z avtomobili in lahкими mot.voz.	33	23.605	101,6	2.154
73	AVTO KOLETNIK d.o.o.	Trg.z avtomobili in lahкими mot.voz.	45	23.355	125,8	1.598
74	SIJ RAVNE STEEL CENTER d.o.o.	Trg.db.s kovinami in rudami	42	22.970	103,3	4.264
75	IMP, d.d.	Teh.projektiranje in svetovanje	32	22.944	104,3	1.914
76	TUŠ NEPREMIČNINE d.o.o.	Odd.in obrat.lastnih ali najetih neprem.	18	22.658	101,3	11.358
77	PAA GLOBAL, d.o.o.	Trg.z avtomobili in lahкими mot.voz.	35	22.541	119,4	1.018
78	NOVO NORDISK d.o.o.	Trg.db.s farm.izd.,med.potr.in mat.	18	22.318	119,7	3.355
79	VITANEST d.o.o.	Trg.db.z dr.izd.široke porabe	13	22.223	119,9	3.584
80	TitusPlus d.o.o.	Trg.db.s kov.izd.,inšt.mat.,nap.za ogr.	13	21.681	98,1	794
81	DEMA PLUS d.o.o.	Nespec.posr.pri prod.raznovrstnih izd.	11	21.648	-	1.687
82	GEFCO d.o.o.	Cestni tovorni promet	26	21.458	103,3	1.570
83	G3 SPIRITS, d.o.o.	Trg.db.s pijačami	26	21.425	108,8	1.269
84	MAREX d.o.o.	Trg.db.s kov.izd.,inšt.mat.,nap.za ogr.	39	21.267	130,7	2.303
85	VETO d.o.o.	Trg.db.s kov.izd.,inšt.mat.,nap.za ogr.	30	21.160	110,0	2.126

Rang	Podjetje	Dejavnost	Št. zaposlenih po del. urah	Čisti prihodi od prodaje, v 1000 EUR	Indeks 18/17	Dodana vrednost, v 1000 EUR
86	MEGA-METAL d.o.o.	Mehanska obdelava kovin	15	21.056	89,1	2.795
87	EXTRAFORM d.o.o.	Žaganje,skobljanje in impreg.lesa	24	21.044	81,6	3.335
88	ADRIAL d.o.o.	Spec.posr.pri prod.dr.določenih izd.	25	20.938	147,0	2.403
89	SIMTRO ENERGIJA d.o.o.	Skladiščenje	19	20.867	152,6	997
90	CORDIA d.o.o.	Trg.z dr.motornimi vozili	28	20.767	123,0	2.141
91	GORENJE PROJEKT, d.o.o.	Teh.projektiranje in svetovanje	18	20.718	121,2	1.013
92	GOPHARM d.o.o.	Trg.db.s farm.izd.,med.potr.in mat.	15	20.660	94,6	996
93	BENUSSI d.o.o.	Trg.db.z rez.deli in opremo za mot.voz.	45	20.467	82,5	2.906
94	Ingram Micro Ljubljana, d.o.o.	Trg.db.z elektron.in telekom.nap.,deli	14	20.434	114,1	1.450
95	CECOMP d.o.o.	Prz.dr.delov in opreme za motorna vozila	38	20.326	112,1	4.327
96	MIBRA d.o.o.	Nespecializirana trg.db.	38	20.314	100,8	1.517
97	SAWAL d.o.o.	Trg.z avtomobili in lahкими mot.voz.	18	20.182	104,1	2.325
98	MERIT HP d.o.o.	Nespec.trg.db.z živili,pijačami,tob.izd.	35	19.907	115,8	2.107
99	ALTERNA DISTRIBUCIJA d.o.o.	Trg.db.z računalniškimi napravami	18	19.626	103,7	608
100	C & G d.o.o. Ljubljana	Teh.projektiranje in svetovanje	16	19.517	84,7	869

Vir: Bismode Gvin, Ajpes

Lestvica zajema nerevidirane in nekonsolidirane družbe, ki imajo med 10 in 50 zaposlenimi, razvrščeno po čistih prihodkih od prodaje.

Živeti z jedrskim objektom

Edina jedrska elektrarna v naši državi je za mesto Krško, celotno občino in širšo regijo Posavje prinesla ogromen zagon v razvoju, predvsem z visoko dodano vrednostjo, delovnimi mesti, strokovnim kadrom, znanjem ... Poleg tega so v našem okolju še hidroelektrarne, pa termoelektrarna v Brestanici, kar nas uvršča med energetske občine. Stabilno okolje, brez katerega ni dobrega poslovanja in medsebojnega sodelovanja lokalne skupnosti in energetskih družb, smo gradili leta. Predvsem na področju sobivanja z edino jedrsko elektrarno v državi pa se pojavlja vedno več vprašanj in pomislekov glede nadomestila, ki ga občina prejema na podlagi uredbe.

Sobivanje z jedrskim objektom je seveda pogojeno s sodelovanjem in vzajemnim razumevanjem. Razumevanjem, da je prisotnost jedrskega objekta v lokalnem okolju pogojena z družbeno

sprejemljivostjo, tako kot vsepovsod po svetu, saj je lokalno okolje zaradi omejitev v prostoru razvrednoteno. Hkrati pa, da se prebivalci te lokalne skupnosti zavedamo, od kod prihaja tisti delež sredstev, s katerim lahko lokalna skupnost uresničuje projekte in naložbe, ki omogočajo boljše pogoje bivanja oz. višjo kakovost življenja in dela v lokalni skupnosti.

Občina Krško nadomestilo zaradi omejene rabe prostora prejema na podlagi uredbe. Za Občino Krško to pomeni odgovornost, zato z naložbami in s sofinanciranjem različnih programov svojim občanom ustvarjamo boljše pogoje za predšolsko in osnovnošolsko izobraževanje, za gospodarsko aktivnost, boljše pogoje zdravstvene oskrbe, starejšim občanom kakovostnejše bivanje in oskrbo, kakovostne pogoje za preživljanje prostega časa, za šport in rekreacijo ter družabno in društveno življenje. Z učinkovitim in transparentnim vlaganjem sredstev iz tega vira v programe, ki presegajo zakonsko določene okvire, omogočamo še kakovostnejše pogoje dela in bivanja.

Lokalno okolje živi v sožitju s tem objektom in tudi v prihodnje si želimo tvornega sodelovanja pri novih projektih, tudi energetskih, a se morajo vsi udeleženci, tako na lokalni kot na državni ravni, držati sklenjenih dogovorov.

Z naprednimi bančnimi storitvami prihranite svoj dragoceni čas.

V hitrem življenjskem ritmu je za podjetnike pravi izziv najti dovolj časa za vse poslovne obveznosti. Pri nekaterih boste najverjetneje res morali biti navzoči, dobra novica pa je, da se povečuje število poslovnih procesov, ki jih lahko hitreje in preprosteje opravite z uporabo naprednih bančnih storitev.

Upravljajte finance podjetja udobno in preprosto.

S spletno banko **Abanet.com** lahko opravite vse storitve domačega in čezmejnega plačilnega prometa. Iz udobja pisarniškega stola ali domačega naslonjača hitro in preprosto pripravite plačilne naloge, prejimate in pošiljate e-račune ter pogledate stanje, promet, stanje kreditov in depozitov na poslovnih računih.

Nadzor nad financami podjetja imejte kjerkoli in kadarkoli.

Z mobilno banko **Abamobi.com** lahko podjetniki vedno in povsod, tudi zunaj pisarne, dostopate do poslovnih računov in plačujete obveznosti. V trenutku lahko pregledate stanje in promet na poslovnih računih, stanje kreditov in depozitov, porabo na poslovnih karticah, seznam opravljenih transakcij in zgodovino izvršenih plačilnih nalogov.

O spremembah na računih bodite obveščeni takoj.

Mobilna storitev **Abasms.com** vas s sporočilom SMS obvesti in opozarja ob spremembah na poslovnih računih in poslovnih karticah doma in v tujini. Omogoča takojšnje informacije o prilivih in odlivih ter dnevnom stanju na poslovnih računih.

Plačujte sodobno z mobilnim telefonom.

Mobilna denarnica **Abadenarnica** vam omogoča preprosto, hitro in varno brezstično plačevanje z mobilnim telefonom. Mobilna aplikacija Abadenarnica vam je brezplačno na voljo v trgovini Google Play in vanjo lahko naložite osebne in poslovne plačilne kartice. Z njo lahko plačujete na vseh prodajnih mestih, označenih s simbolom za brezstično plačevanje – doma in v tujini. Prav tako lahko z Abadenarnico na brezstičnih bankomatih izvedete dvig in vpogled v stanje brez uporabe fizičnih kartic Maestro ali Mastercard.

ABADENARNICA

Abadenarnica, vaša nova denarnica.

Sodoben način
plačevanja z mobilnim
telefonom.

Tudi za poslovne
uporabnike.

Prenesite si
aplikacijo:

www.abanka.si/abadenarnica

ABANKA
Banka prijaznih ljudi

Prek energetske borze smo vpeti v enotni evropski trg z elektriko

V okviru borze BSP se kupi skoraj dve tretjini električne energije, ki se jo porabi v Sloveniji, obenem pa je most do enotnega evropskega borznega trga z elektriko.

BSP Energetska borza s širjenjem ponudbe slovenskim kupcem omogoča nakup električne energije po najboljših pogojih in boljše obvladovanje cenovnih tveganj. Sama borza se lahko pohvali z uspešnim poslovanjem. Direktor mag. Anže Predovnik nam je orisal njen trenutni položaj in vlogo na slovenskem in evropskem trgu električne energije ter predstavil poslovne načrte družbe.

Kolikšen del porabljene električne energije v Sloveniji se trenutno kupi prek vaše borze?

Delež električne energije, kupljene na slovenski energetske borzi, se zadnjih nekaj let giblje med 55 in 60 odstotki porabljene elektrike v Sloveniji. V letu 2018 je bilo 57 odstotkov porabljene elektrike kupljene preko naše borze. Razumeti pomen borze BSP samo v okviru slovenske energetike je po našem mnenju preveč ozko. Z vsakim dnem smo namreč vedno bolj vpeti v enotni evropski borzni trg z elektriko, zato moramo govoriti predvsem o tem, kako smo povezani v ta skupni trg in kakšno vlogo lahko ima pri tem manjša energetska borza. Posledično so naši ključni izzivi uspešen razvoj novih produktov, ponudba kakovostnih storitev našim članom in aktivna vloga naših zaposlenih pri razvoju skupnega trga.

Poslujete uspešno?

Leto 2018 je bilo za družbo BSP uspešno. V omenjenem letu smo zaključili integracijo slovenskega borznega trga z elektriko v enotni evropski borzni trg z elektriko za dan vnaprej, nadaljevali obdobje doseganja odličnih poslovnih rezultatov in pripravili vse potrebno za letošnji zaključek integracije drugega segmenta borznega trgovanja z elektriko, tj. trga

znotraj dneva v enotni evropski borzni trg z elektriko. Vsako leto povečujemo ustvarjene prihodke iz prodaje, poslovni izid, ki presega 600 tisoč evrov in dodano vrednost na zaposlenega, ki je lani dosegla 142 tisoč evrov. Ob tem lahko povem, da tudi trendi v letošnjih prvih petih mesecih – ob določenih spremenjenih pogojih poslovanja – sledijo načrtovanim ciljem, torej ustvarjanju podobnih rezultatov kot v letu 2018.

Kakšne so vaše izkušnje s trgovanjem s standardiziranimi terminkimi pogodbami, s katerimi ste začeli poslovati letos?

Zaradi kratkega obdobja od uvedbe omenjenih produktov na trgovanje aplikacija še ne moremo neposredno govoriti o svojih izkušnjah s temi produkti.

Kakšne koristi prinašajo slovenskim potrošnikom?

Pričakujemo, da bo s povečanim obsegom trgovanja z njimi, slovenski potrošnik (in ostali udeleženci trga) pridobil zanesljiv dolgoročni cenovni signal o ceni elektrike, za katero je bil do danes na voljo le naš kratkoročni cenovni signal SIPX za dan vnaprej in znotraj dneva.

Koliko članov ima trenutno vaša borza? Se njihovo število povečuje?

Članstvo na borzi je ob vseh spremembah in dinamiki dogajanja na energetskem trgu in v dejavnosti borz sorazmerno stabilno. Na dan 31. decembra je bilo na borzi aktivnih 37 podjetij iz 13 držav.

Kakšni so vaši načrti za drugo polovico letošnjega leta in za prihajajoče leto?

V prvi vrsti je treba izpostaviti, da bo borza BSP predvidoma v novembru vstopila v enotni evropski trg z elektriko znotraj dneva – XBID. Vsem tržnim udeležencem bo s tem, glede na dane tržne razmere, omogočen nakup ali prodaja elektrike na enotnem evropskem borznem trgu

Tekst pod foto Anžeta Predovnika:

»Borza BSP bo predvidoma novembra vstopila v enotni evropski trg z elektriko znotraj dneva – XBID,« pravi mag. Anže Predovnik, direktor BSP Energetske borze.

znotraj dneva pod enakimi pogoji in po najboljši ceni. To je posebej pomembno za optimizacijo upravljanja z obnovljivimi viri električne energije v Sloveniji.

Digitalne transformatorske postaje so srce električnega omrežja

Povezujejo mreže različnih napetostnih nivojev, njihova kontrolna in koordinacijska funkcija pa je ključnega pomena za stabilnost celotnega sistema.

»Digitalne transformatorske postaje 'Digital Substations' oz. postaje s prihodnostjo, bodo gonilna sila digitalne preobrazbe v energetiki,« poudarja Matej Grdadolnik, odgovorni za pametna omrežja in sisteme za distribucijo energije v Siemensu. Razdelilne transformatorske postaje so sestavni del elektroenergetskega omrežja in povezujejo mreže različnih napetostnih nivojev, njihova kontrolna in koordinacijska funkcija pa je ključnega pomena za stabilnost celotnega sistema. Izkazalo se je, da lahko digitalizirana postaja deluje bistveno z manjšimi stroški v svojem življenjskem ciklu, ki zajema načrtovanje, delovanje in vzdrževanje. Povečuje tudi razpoložljivost, zanesljivost in trajnost celotnega omrežja in zagotavlja dodano vrednost, ki je pomembna za operaterje prenosnih in distribucijskih omrežij.

Digitalizacija v nekaj korakih

Integrirani 360° portfelj izdelkov in rešitev, ki jih ponuja Siemens, zajema vse vidike digitalizacije razdelilne transformatorske postaje. Z uporabo produktov in rešitev Siprotec ter uporabo komunikacijskega protokola IEC 61850 se ustvarja podlaga digitalizacije na nivoju postaje, ki jo izvedemo v nekaj korakih. Na procesnem nivoju z inovativnimi rešitvami, kot je npr. prenos digitalnih podatkov toka in napetosti v realnem času. Pomembna sta tudi kibernetska varnost, ki zagotavlja varno in učinkovito delovanje sistema in upravljanje s sredstvi, ter monitoring omrežja za izvedbo simulacij dinamičnih veličin. Na koncu omrežje na podlagi pridobljenih simulacij tudi pravilno planiramo in optimiziramo.

Digitalne postaje pomagajo upravljati omrežje na bolj učinkovit način v celotnem življenjskem ciklu. To vključuje preglednost in osredotočenost na naložbe ter

»V Siemensu sooblikujemo globalni razvoj transformatorskih postaj v smer večje digitalizacije,« pravi Matej Grdadolnik, odgovorni za pametna omrežja in sisteme za distribucijo energije.

hiter odzivni čas za vse dogodke v omrežju – tudi npr. z vzdrževanjem na daljavo. Ne le, da se s tem izogne motnjam in izpadom, ampak tudi omogoča, da se različna decentralizirane naprave nadzorujejo na integriran način.

Poskrbljeno tudi za kibernetsko varnost

»Kibernetska varnost ima številne vidike in nihče ne bo mogel obravnavati celotnega področja sam,« poudarja Matej Grdadolnik. Zato Siemens sodeluje v mednarodnih organih za standardizacijo in sodeluje z vodilnimi podjetji in organizacijami, kot so Evropski center za energetske informacije in analizo (EE-ISAC) in Natov center za sodelovanje na področju kibernetske obrambe (NATO CCDCOE). Znanje in izkušnje in posebej zasnovan okvir IEC 62443 so osnova za Siemensov edinstven varnostni sistem.

»Na koncu bi dodal še točko 'Operativna varnost'. Siemensove integrirane rešitve za kibernetsko varnost vključujejo tudi svetovanje, ki zajema tehnološke, postopkovne

in osebne elemente ter celovite storitve v celotnem življenjskem ciklu sredstev,« poudarja sogovornik.

Sooblikujejo digitalno prihodnost

V katero smer bo šel razvoj digitalnih transformatorskih postaj v prihodnje? Zagotovo v še bolj digitalno smer, pri čemer v Siemensu že oblikujejo takšno prihodnost. »Z našimi napravami za zaščito in vodenje iz družine SIPROTEC, ki jih lahko simuliramo kot 'DigitalTwin' v realnem času, denimo. Tudi z digitalno repliko fizične naprave SIPROTEC 5, vključno z vmesniki, funkcionalnostjo in algoritmi. Rešitev ponuja celovit test vaših naprav SIPROTEC 5, kot del sistema za avtomatizacijo energije z visoko učinkovitostjo, zmožljivostjo, varnostjo in razpoložljivostjo 24 ur na dan in 7 dni v tednu, kjerkoli in brez uporabe strojne opreme,« razlaga Matej Grdadolnik.

SIEMENS
Ingenuity for life

»Vsako leto odlašanja stane Slovenijo 40 milijonov evrov«

Nina Šprohar, foto: Barbara Reya

Hidroelektrarne ne omogočajo zgolj obnovljivega vira energije, temveč tudi lastno pitno vodo in visoko ter kvalitetno proizvodnjo hrane. A vseeno so pred gradnjo hidroelektrarne (HE) Mokrice v družbi Hidroelektrarne na spodnji Savi (HESS) naleteli na odpor. »Če bomo še naprej kurili premog in nafto in ne bomo poskrbeli za obnovljive vire, bomo pač postali neka črna oaza na zemljevidu Evrope,« opozarja Bogdan Barbič, direktor HESS.

Kako bi povzeli energetska slika v Sloveniji?

Slovenija ima pri proizvodnji električne energije zelo ugodno mešanico proizvodnje, saj približno tretjino pridobi iz obnovljivih virov, tretjino iz jedrske energije in tretjino iz fosilnih goriv. Nekoliko problematično je le to, da še vedno uvažamo približno 17 odstotkov električne energije in posledično nismo povsem samozadostni. Poleg tega svetovni trendi zdaj narekujejo, da moramo postati še bolj »zeleni« in se usmeriti v izkoriščanje obnovljivih virov.

Vse države, ki imajo hidroenergetski potencial, težijo k temu, da ga čim bolj izkoristijo.

Katere so največje prednosti obnovljivih virov?

Ključna prednost je ta, da ko postavimo infrastrukturo, delujejo skoraj brezplačno. Druga prednost, ki je najbolj opazna posebej pri hidroelektrarnah, pa je ta, da gre v resnici za večnamenske projekte. To pomeni, da se poleg infrastrukture za proizvodnjo električne energije zgradi še protipoplavno zaščito, omogočeno je namakanje za potrebe kmetijstva, zaradi gradnje hidroelektrarn pa se poveča tudi količina pitne podtalnice. Ugotavljamo, da vse države, ki imajo hidroenergetski potencial, težijo k temu, da ga čim bolj izkoristijo. V našem primeru smo poleg zelene energije lokalnemu prebivalstvu omogočili

nove možnosti za turizem ter rekreacijo ob in na akumulacijskih bazenih. Prej je bila okolica reke Save zelo neurejena, zaraščena in polna odpadkov. Zdaj so ob njej nastala sprehajališča, na akumulacijskih jezerih so se začele razvijati veslaške aktivnosti, po njih se je mogoče voziti s plovili na motorni pogon. Zadovoljne so tudi ribiške družine, saj so se površine za ribolov bistveno razširile in je rib na sploh več, kot jih je bilo prej.

Kakšen pa je po vašem mnenju potencial hidroenergije v Sloveniji?

V Sloveniji je z vidika hidroenergetskega potenciala poleg Save omembe vredna še Mura. A je ta mejna reka, zato je za celotno verigo potreben še dogovor s sosednjo državo, ki pa trenutno tega odseka nima v planih. V primeru Save je načrtovanje večnamenskega projekta lažje – njen potencial smo začeli izrabljati že v petdesetih letih prejšnjega stoletja z izgradnjo hidroelektrarne Moste, ki so ji kmalu sledile še druge. Sava torej že dolgo ni več naravna reka, vseeno pa nam njenega polnega potenciala z izgradnjo celotne verige še danes ni uspelo izkoristiti.

Res je. Glede na to, da so vse strategije na nacionalni in evropski ravni usmerjene v razvoj brezogljivne družbe, je pri nas opaziti kar veliko protislovje, ko skušamo te cilje realizirati ...

Pri nas imamo skupine ljudi, ki so proti jedrski energiji, proti obnovljivim virom, veliko jih je proti termoenergiji – pravzaprav imamo cel spekter nasprotnikov proizvodnje električne energije pokrit, tako da sam včasih dobim občutek, da so vsi proti vsemu. Vseeno pa splošna slika po javnomnenjskih raziskavah precej odstopa od teh predstav in kaže, da gre zgolj za zelo agresivne skupine posameznikov. Ko smo v Posavju delali tovrstno raziskavo, smo ugotovili, da približno 90 odstotkov ljudi podpira izgradnjo verige hidroelektrarn. Res pa je, da nikoli ne moreš vsem ugoditi.

Čemu vsi ti zadržki?

Odpor proti obnovljivim virom je zelo nenavaden, saj že povsod po svetu velja, da so ključnega pomena za razvoj družbe. Menim, da je zgolj vprašanje časa, kdaj bo to spet spoznala tudi Slovenija in omogočila pospešitev uporabe obnovljivih virov energije. Po svoje razumem občasna nasprotovanja lokalnih skupnosti, saj nihče ne želi, da mu na dvorišču zgradijo vetrnico ali pa na nekem potoku hidroelektrarno. A veriga elektrarn na Savi je eden izmed ključnih državnih projektov, za katerega je smiselno, da je zgrajen v celoti, saj proizvaja zeleno energijo in obenem nudi tudi druge prednosti, v primeru, da ni zgrajen do konca, pa lahko nastanejo hude težave in velika posledična škoda.

Vsi se spomnimo uničujočih poplav leta 2010. Kje torej tičijo razlogi, da celotna veriga še ni zgrajena?

Težave vidim v zapleteni zakonodaji, ki posameznim skupinam omogoča zelo učinkovita in dolgotrajna

pritoževanja. Sicer ne želim prestrašiti gospodarstvenikov, a na žalost naša zakonodaja dovoljuje, da lahko neko društvo, ki formalno deluje v javnem interesu, zaustavi izgradnjo katerekoli industrijske hale vsaj za nekaj let. Podobno je v primeru obnovljivih virov, a če bomo še naprej kurili premog in nafto, bomo pač postali neka črna oaza na zemljevidu Evrope. Takšne države pa bo evropska zakonodaja drastično kaznovala, kar se že kaže v kuponih CO₂.

Ti bodo z leti vse bolj »tolkli« po potrošnikih električne energije, kajne?

Na začetku se z njimi nihče ni obremenjeval - ker jih je bilo na razpolago dovolj, so le malo vplivali na ceno proizvodnje električne energije iz fosilnih goriv. A v zadnjih letih je cena kuponov tako poskočila, da sedaj že krepko vpliva na proizvodnjo energije, ta trend bo v prihodnje še bolj opazen, dokler v nekem trenutku ne bo več ekonomično obratovati s termoelektrarno. Slovenija je tudi v zvezi z OVE cilji napravila veliko napako – ne bo namreč dosegla zastavljenih ciljev, kar pomeni, da bo po letu 2020 potrebno začeti kupovati t.i. zelene pravice v državah, ki so svoje cilje izpolnile. To bo spet podražilo električno energijo za nekaj deset odstotkov in kot kaže bodo te številke samo naraščale, zato bomo prišli v situacijo, ko se bomo vprašali, ali je res smiselno plačevati drugim državam za zeleno energijo ali pa je vseeno bolje, da

Pri nas imamo skupine ljudi, ki so proti jedrski energiji, proti obnovljivim virom, veliko jih je proti termoenergiji – pravzaprav imamo cel spekter nasprotnikov proizvodnje električne energije pokrit, tako da sam včasih dobim občutek, da so vsi proti vsemu.

Tiskano na papirju Viprint, 80 g, papirnice VIPAP/VIDEM/KRSKO, d. d.

Če je celoten projekt hidroelektrarn na spodnji Savi večnadstropna hiša, potem HE Mokrice predstavlja streho te hiše.

Drugi velik projekt pa je proizvodnja vodika - tudi ta je po naših ocenah eden od virov energije prihodnosti, zato skupaj z Institutom Jožefa Stefana (IJS) preiskujemo možnosti uporabe vodika pri hidroelektrarnah.

bi tovrstno infrastrukturo zgradili doma in si na tak način znižali ceno električne energije. Poraba bo po vseh trendih sodeč tudi dolgoročno naraščala, saj vsaka nova tehnologija temelji na električni energiji.

Če se vrneva nazaj k nedokončanim projektom...

Kakšno je sploh trenutno stanje s HE Mokrice?

Pri projektu hidroelektrarn na spodnji Savi gre za skupino petih med seboj povezanih hidroelektrarn, pri čemer je zadnja, Mokrice, ključna v verigi, saj služi za uravnavo pretoka do sosednje Hrvaške. Projekt je bil zastavljen kot celota, tako da so bile vse do sedaj že zgrajene hidroelektrarne konstruirane tako, da so predvidevale izgradnjo zadnje elektrarne. Tudi protipoplavna zaščita na področju HE Mokrice še ni dokončana, kar pomeni, da bodo prve velike vode na tem področju naredile veliko škodo. Prav zato zavrčamo vse ideje in ugibanja o potrebnosti HE Mokrice – če je celoten projekt hidroelektrarn na spodnji Savi večnadstropna hiša, potem HE Mokrice predstavlja streho te hiše. Celo z zakonom nam je država že leta 2000 naložila, da moramo zgraditi vseh pet elektrarn in celotno protipoplavno zaščito na reki Savi. Če ostane stanje nespremenjeno, bo škoda neizmerna, govorimo tudi o stotinah milijonov škode v naslednjih desetletjih.

Kakšne finančne izgube pa so nastale do zdaj?

Po naših izračunih vsaka hidroelektrarna posredno v petdesetih letih državi prinese 2 milijardi evrov, kar na letni ravni pomeni približno 40 milijonov evrov. To ni škoda za družbo HESS, temveč za celotno državo, saj

potencial ni izkoriščen, poleg tega pa lahko ob prvih poplavih nastane prava naravna katastrofa.

Kaj lahko torej pričakujemo v prihodnje? Se bo gradnja HE Mokrice vendarle začela?

Tu bo potrebno sodelovanje ter jasna in odločna usmeritev vlade, predsednika vlade ter ključnih ministrstev, a verjamem, da bomo z gradnjo kmalu začeli. Trenutno smo v fazi revidiranja okoljevarstvenega soglasja, ki smo ga sicer že imeli, pa ga je Upravno sodišče RS začasno odpravilo iz formalnih razlogov. Gradnja se nikakor ne bo ustavila, saj gre za poseben projekt državnega pomena. Vsekakor aktivnosti ne stojijo, pripravili smo razpise za gradbena in hidromehanska dela, za opremo turbin in generatorjev, projektiranje teče s polno paro, pričele pa so se tudi priprave na odkup zemljišč.

So trenutno vsi vaši cilji usmerjeni v Mokrice ali se nam obetajo še kakšni drugi projekti?

Naši novi projekti ostajajo na področju obnovljivih virov, eden večjih je izgradnja sončnih elektrarn ob akumulacijskih bazenih hidroelektrarn ter na drugih objektih. Ta segment bomo intenzivno razvijali takoj po Mokricah. Drug velik projekt pa je proizvodnja vodika – tudi ta je po naših ocenah eden od virov energije prihodnosti, zato skupaj z Institutom Jožefa Stefana (IJS) preiskujemo možnosti uporabe vodika pri hidroelektrarnah. Začeli bomo v okviru pilotnega projekta, ki ga bomo nadgrajevali, sporazum o uporabi vodika so z nami podpisale tudi družbi Eles in Geoplin ter Holding slovenske elektrarne. Dogovarjamo se še o sodelovanju in možnosti prenosa našega znanja in izkušenj na srednjo Savo.

Očitno se vam obeta precej pestro poslovno leto.

Kakšni pa so vaši dosednji rezultati?

Vse do sedaj zgrajene hidroelektrarne delujejo brezhibno in stabilno, naš promet na leto pa se giblje okrog 20 milijonov evrov. Stroški vzdrževanja so zelo nizki, plačujemo 14-odstotno koncesnino od proizvedene električne energije, ostali operativni stroški pa so, glede na proizvodnjo, zelo nizki, kar omogoča ugodno ceno proizvedene električne energije. Kot kaže, bo tako ostalo še naslednjih 20 let, saj oprema deluje stabilno, edine menjave, ki nas čakajo v prihodnosti, so menjave kontrolnega in informacijskega sistema zaradi razvoja tehnologije. **gg**

Z lastno sončno elektrarno proizvajate prihranke.

S čisto, zeleno energijo do 75 % nižjih računov za električno energijo.

WWW.GEN-ISONCE.SI | 080 1558

**PROJEKT
NA KLJUČ**

**BREZSKRBNOST
NA DOLGI ROK**

**NALOŽBA,
KI SE IZPLAČA**

Z avtomatsko filtracijo do izboljšane sistema hlajenja

Z dvostopenjsko avtomatsko filtracijo, ki so jo v družbi CMC GROUP razvili skupaj s Termoelektrarno Toplarno Ljubljana, so močno poenostavili hlajenje turbin in generatorja v tem ljubljanskem energetskega objektu.

Termoelektrarna Toplarna Ljubljana (v nadaljevanju TE-TOL) je eno vodilnih podjetij v Sloveniji za distribucijo toplotne energije v večstanovanjskih objektih. Z daljinskim ogrevanjem podjetje pokriva približno 90 % omrežja v Ljubljani.

Za zagotavljanje zadostne količine toplotne energije, predvsem v zimskem času, imajo v svojem sistemu tri kotle. Toplotno energijo (poleg ogrevanja) v obliki pare usmerijo na turbine, ki so povezane z generatorji za proizvodnjo električne energije. Skupna moč kotlov znaša 350 MW za toploto in 124 MW za električno energijo (Trnjak G., Oskrba termoelektrarne toplarne z energenti, Diplomsko delo, 2011).

V preteklosti zamudno ročno čiščenje filtrov

Za hlajenje turbin in generatorja uporabljajo rečno vodo, ki jo črpajo iz reke Ljubljanice. Na vstopu v hladilni sistem so v preteklosti uporabljali dva velika filtra, ki sta ob deževnih dneh postala nepretočna. Oba filtra so morali očistiti ročno, kar jim je vzelo veliko nepotrebne časa.

Danes dvostopenjska avtomatska filtracija

V podjetju CMC GROUP, d. o. o. so skupaj s strokovno službo TE-TOL poiskali ustrezno rešitev. Namestili so avtomatske filtre proizvajalca AMIAD iz Izraela in tako zagotovili dvostopenjsko filtracijo. Na prvi stopnji filtracije so uporabili štiri filtre tipa Modular, dimenzije DN200 s filtrnim vložkom 1000 mikronov. Za vse štiri filtre je podjetje CMC GROUP, d. o. o. postavilo avtomatiko, ki krmili delovanje celotnega sistema.

Postopek čiščenja enega ali vseh filtrov se sproži samodejno, glede na padec tlaka v filtru (0,5 bara), časovno (timer), ali ročno. Filtri se nikoli ne čistijo vsi hkrati, kar zagotavlja konstanten pretok (360 m³/h) v hladilni sistem turbin in generatorjev.

Na drugi stopnji filtracije so uporabili dva filtra, tipa SAF 4500 dimenzije DN200 s filtrnim vložkom 300 mikronov. Tudi v tem primeru se postopek čiščenja filtrov začne enako kot na prvi stopnji filtracije. Pretok v času čiščenja filtra ni prekinjen, kar omogoča nemoteno delovanje kotla in generatorja.

V podjetju CMC GROUP, d. o. o. so ponosni na uspešno izveden projekt, ki brezhibno deluje že več let.

FILTRACIJA HLADILNE VODE

(podatki o projektu):

- Pretok: 360 m³/h
- Delovni tlak: 1 – 3 bara
- Največji padec tlaka: 0,5 bara
- I. stopnja filtracije:
4 x filter Modular, DN200, 1000 mikronov
- II. stopnja filtracije:
2 x filter SAF 4500, DN200, 300 mikronov

Foto: OMV Slovenija

Hitrim polnilnicam se morajo pridružiti ustrezne zasebne

Zdaj je pravi čas za uvajanje ustreznih zasebnih polnilnic za normalen prehod na e-mobilnost. Dostopnost polnilnic je namreč ključni element odločitve o nakupu električnega vozila.

Barbara Perko

Cilj trajnostne mobilnosti je zniževanje emisij toplogrednih plinov, ki nastajajo v prometu, s čim manjšim sekundarnim negativnim vplivom na elektroenergetiko, zato je treba poskrbeti, da električna vozila v čim večji meri poganja energija iz obnovljivih virov. Idealno bi bilo, da se e-vozila polnijo, ko je največ proizvodnje iz nekontroliranih obnovljivih virov in ko so v elektroenergetskem sistemu presežki zaradi manjšega odjema drugih odjemalcev. »Ker Slovenija nima vetrnih elektrarn, je to predvsem takrat, ko sije sonce. Pomislite, kje imate v tem času parkirano svoje vozilo in kaj bi bilo za postoriti, da bi ga lahko priključili na elektriko,« v razmislek ponujajo na Elesu.

»Slovenija je v tem trenutku relativno dobro pokrita z javno infrastrukturo. Po nekaterih podatkih imamo eno najboljših javnih polnilnih infrastruktur na svetu, tudi z izjemno razvejano mrežo hitrih (50 kilovatov) polnilnic,« o razširjenosti polnilnic za

električne avtomobile v Sloveniji pravijo na Elesu. Podpirajo namestitev hitrih polnilnic ob avtocestah in na mestih, kjer ljudje želijo hitro napolniti e-vozila, a opozarjajo, da počasnega polnjenja trajnostno ne moremo nadomestiti s hitrim. »Zato menimo, da je zdaj čas, ko si je treba poleg javnih polnilnic v misli priklicati tudi ustrezne zasebne polnilnice, ki bodo po analizah vrste strokovnjakov količinsko zagotavljale 80-90 % vsega polnjenja,« pravijo.

Koncept E8 za normalen prehod na e-mobilnost

Elesovi strokovnjaki so razvili koncept celostnega razvoja infrastrukture za masovno polnjenje e-vozil E8, ki bo pospešil e-mobilnost tako, da bo uporabnikom pomagal postaviti privatno polnilnico pred blokom, na delovnem mestu, pred individualno hišo in povsod tam, kjer je njihovo vozilo dlje časa parkirano. »Dostopnost polnilnic na parkirnih mestih

»V primeru električnih vozil ne gre za neke nedolžne uporabnike, temveč za velike količine nekontrolirane energije, ki povzroča nešteto težav,« opozarja Eles.

Foto: Depositphotos

Vozilo, priklopljeno na pametno počasno polnilnico, ki je daljinsko upravljana in vključena na trg aktivnega odjema, bo znižalo svoj račun za polnjenje e-vozila.

je ključni element odločitve o nakupu električnega vozila skoraj vsakega današnjega in prihodnjega lastnika električnega vozila. Privatne polnilnice izgledajo na prvi pogled preprosto, saj »šuko« vtičnico vsi poznamo in smo je vajeni. In če do nje pred blokom ne bomo prišli vsak dan, tudi nič za to. Napačno. Menimo, da »šuko« vtičnice niso primerne za domače polnjenje, saj v primeru električnih vozil ne gre za neke nedolžne uporabnike, temveč za velike količine nekontrolirane energije, ki povzročata nešteto težav. In vsaka priložnost za polnjenje, ki je avto ne izkoristi, povzroča kasneje še več težav,« pojasnjujejo. Bistvo koncepta E8 je 8 velikih izzivov, ki jih bo treba v povezavi z zasebnimi polnilnicami nujno rešiti, če želimo normalen prehod na e-mobilnost.

Eles prek koncepta E8 zagotavlja kontaktno točko, na katero se lahko po nasvet obrnejo tako uporabniki vozil kot župani, investitorji, komercialni ponudniki polnilnic, zastopniki blagovnih znamk vozil in drugi. »Obiskovalci se bodo denimo lahko seznanili z dobro in slabo prakso privatnega polnjenja, vplivi

omrežja na hitrost polnjenja, privatnim obračunom elektrike in preprečevanjem zlorab, medsebojnimi vplivi polnjenja flote, režimi prioritete obravnave v pametni floti itd. Trenutno smo v fazi izvedbe javnega naročila za nakup polnilne infrastrukture, otvoritev poligona pričakujemo proti koncu leta 2019,« napovedujejo pri Elesu.

Prednosti dolgotrajnega polnjenja

Najbolj pozitiven vpliv, ki ga ima dolgotrajno polnjenje, je na življenjsko dobo baterije, kjer lahko govorimo o odstotkih v deseticah. Drugi je cena elektrike. »Ko je e-vozilo parkirano dlje časa, na primer v službi ali doma, je smotno, da je priključeno na pametno počasno polnilnico, ki je daljinsko upravljana in vključena na trg aktivnega odjema. Lastnik e-vozila bo tako lahko izkoriščal razliko v ceni med nižjo in višjo tarifo električne energije, lahko pa bo tudi nagrajen za aktivno sodelovanje v elektroenergetskem sistemu. S tem bo znižal svoj račun za polnjenje e-vozila,« pojasnjujejo.

Na voljo visoko zmogljive polnilnice

Vozniki, ki so na poti, težave s polnjenjem rešujejo na bencinskih servisih in drugih javnih polnilnicah. Na bencinskem servisu OMV v Ilirski Bistrici so na voljo visoko zmogljive polnilnice za električna vozila, ki so jih postavili v okviru projekta IONITY, ki je skupni

Gradniki koncepta E8

1. Ozaveščeni uporabniki
2. Gosto omrežje zasebnih polnilnic
3. Enostavno priključevanje
4. Hipna identifikacija
5. Daljinsko vodenje
6. Večravska integracija
7. Trg aktivnega odjema
8. Strateško upravljanje

Z zanesljivo energijo v prihodnost.

projekt družb BMW, Daimler, Ford in Skupine VW. »Vsaka od štirih enot na bencinskem servisu zagotavlja največjo moč 350 kW. Enote, primerljive s temi polnilnicami, opremljenimi po evropskih standardih s konektorji CCS2, doslej še niso bile nameščene v Sloveniji,« razlagajo pri OMV Slovenija. »Za primerjavo – standardne in super polnilnice, ki so trenutno na voljo, običajno zagotavljajo moč 22 do 75 kW.«

Izgradnja polnilnih postaj v sklopu projekta IONITY je načrtovana tudi drugje po državi. »Začela se je izgradnja naslednje polnilne postaje na bencinskem servisu OMV Koper Bonifika, do konca leta 2019 pa se načrtujejo še tri lokacije polnilnih postaj,« pojasnjujejo pri OMV Slovenija. V Sloveniji sicer zagotavljajo polnjenje še na 12 avtocestnih bencinskih servisih, ki so del projekta srednjeevropski zeleni koridorji. Hitre polnilnice v 40 minutah napolnijo do 80 odstotkov baterije avtomobila. Projekt povezuje Avstrijo, Slovaško, Slovenijo, Nemčijo in Hrvaško.

Domača električna polnilnica na ključ

Ob naraščajočem številu električnih avtomobilov pri nas raste tudi povpraševanje po električnih polnilnicah za dom, pravijo pri Petrolu, ki uporabnikom ponuja domačo električno polnilnico na ključ. »Za postavitev tovrstnih električnih polnilnic se odločajo predvsem uporabniki, ki imajo potrebo po hitrejšem

Foto: Depositphotos

in varnejšem polnjenju ter pametnem upravljanju s porabo električne energije,« pojasnjujejo. Uporabnikom nudijo tehnično podporo in vzdrževanje in dostop do Petrolove mreže javnih električnih polnilnic.

Petrolovo polnilno omrežje na območju Slovenije in Hrvaške sestavlja 42 hitrih polnilnih postaj (126 priključkov) in 74 normalnih (počasnih) polnilnih postaj oziroma 148 priključkov, na katerih so ponudniki storitve polnjenja. Skrbijo tudi za upravljanje in vzdrževanje še na 12 polnilnicah, svojo polnilno infrastrukturo pa bodo v prihodnje še širili. **gg**

Ob naraščajočem številu električnih avtomobilov pri nas raste tudi povpraševanje po električnih polnilnicah za dom.

Na področju oskrbe vozil z električno energijo nudimo:

- / svetovanje pri načrtovanju in izbiri ustrezne opreme,
- / priprava projekta za postavitev električne polnilnice,
- / dobava in montaža opreme,
- / izvedba ustrezne elektro inštalacije v skladu s tehničnimi standardi in smernicami,
- / servis in vzdrževanje opreme,
- / tehnična podpora,
- / upravljanje polnilnice

Prehod v brezogljicho družbo je največji izziv naše generacije

Mag. Andrej Ribič, predsednik skupščine GIZ distribucije električne energije in predsednik uprave Elektra Ljubljana

Predsednik uprave največjega slovenskega elektrodistribucijskega podjetja, mag. Andrej Ribič, je z junijem postal predsednik skupščine GIZ distribucije električne energije. Vodenje združenja prevzema v trenutku oblikovanja strateško izjemno pomembnih dokumentov na področju energetike. Prehod v nizkoogljicho družbo, ki se že dogaja, namreč predstavlja za distribucijsko omrežje enega največjih izzivov te generacije. Z mag. Andrejem Ribičem smo se pogovarjali o tem, kako se bodo v elektrodistribucijskih podjetjih soočili z njim.

Področje distribucije električne energije je pred velikimi izzivi. Vsi učinki energetske podnebnih ukrepov se bodo udeleževali na distribucijskem omrežju. Na začetku junija ste prevzeli vodenje GIZ distribucije električne energije. Čaka nas zelo zahtevno obdobje, napoveduje se sprememba energetske zakonodaje, sprejetje 'Nacionalnega energetskega podnebnega programa' (NEPN) in 'Energetskega koncepta Slovenije' (EKS). Gre za pomembne strateške dokumente. Katere naloge ste si zastavili v mandatu, ki je pred vami?

Združenje je v dobri kondiciji, dobro delo bo treba nadaljevati in še nadgraditi.

Do vseh naštetih strateških dokumentov že imamo izoblikovano in zapisano stališče. Zavedamo se pomembnosti in odgovornosti zapisanih ciljev v NEPN. Vključevanje proizvodnje električne energije iz OVE, uporaba toplotnih črpalk in e-mobilnost bodo pomembno vplivali na distribucijsko omrežje oz. sistem. Prihodnost bo vsekakor električna, pa vendar se bomo morali deležniki, naravovarstveniki, civilne iniciative, uporabniki, stroka in politiki, uskladiti, kakšno stopnjo elektrifikacije si želimo. Predvsem se mi zdi pomembno, da izzive, ki so pred nami, ustrezno na poljuden način predstavimo vsem, da bodo razumeli svojo vlogo in se bodo lažje odločali.

Distribucija električne energije ni več zgolj omrežje, ampak je že sistem, ki ima integrirano proizvodnjo iz distribuiranih virov (MFE, MHE, vetrne elektrarne). Kako je v Evropi urejeno nudenje sistemskih storitev na distribucijskem omrežju?

V Sloveniji je za izvajanje sistemskih storitev zadolžen SOPO (ELES). Glede na dejstvo, da je distribucijsko omrežje postalo sistem (pretoki moči so dvosmerni) in imamo v določenem trenutku opravka s presežki proizvodnje kot s konično obremenitvijo, je treba z različnimi ukrepi uravnavati presežke. Najučinkovitejše je seveda, da proizvedeno električno energijo porabimo čim bližje mestu proizvodnje. Tu imamo opravka z mikrogriidi, torej z omrežjem denimo na območju ene transformatorske postaje, v katerem uravnavamo porabo z različnimi ukrepi (hranilniki, upravljanje s porabo ...). Vse to zahteva aktivno sodelovanje uporabnikov – govorimo o aktivnih uporabnikih.

Zimski paket energetske zakonodaje predvideva nezdržljivost dejavnosti distribucijskega operaterja z opravljanjem drugih tržnih dejavnosti. Se vam zdi to primerna ureditev?

Ne. Zavedam se, da trg prinese sveže rešitve. Kljub temu pa je treba dopustiti tudi distribucijskemu operaterju, da razvija tržne dejavnosti, ki imajo pozitivne učinke na distribucijski sistem. Denimo vzpostavitev polnilne infrastrukture za električna vozila ali pa storitve prilagajanja odjema. Zakaj se zdi opravljanje dejavnosti distribucijskega operaterja nezdržljivo z vzpostavitvijo polnilne infrastrukture? Saj gre vendar za neke vrste storitve prilagajanja točke priključitve polnilnice na distribucijsko omrežje: za priključitev hitre polnilnice je potrebna sorazmerno visoka priključna moč in to lahko s primerno izbiro zagotovi distribucijsko podjetje. Ravno tako je s prilagajanjem odjema – funkcija ne sme biti zgolj tržna, saj lahko distribucijski operater s prilagajanjem odjema brez večjih vlaganj zagotovi zadostno električno moč. Distribucijska podjetja smo izpeljala že veliko pilotnih projektov in pridobila določene izkušnje, ki koristijo vsem uporabnikom. Trg po definiciji spodbuja razvoj. Obstoječi koncept razvoja elektroenergetskega omrežja nas uvršča na drugo mesto po zanesljivosti oskrbe, kar pa je ključen podatek za uporabnike.

'NEPN' in 'Razvojni načrt' – zelo pomembna strateška dokumenta. Kako komentirate razhajanja?

'NEPN' za obdobje 2021–2030, s pogledom do leta 2040, moramo pripraviti do konca leta 2020. Priprava tega dokumenta poteka na več nivojih in se v zadnjem času intenzivira. Pomembno je, da so v pripravo vključeni vsi deležniki od okoljevarstvenih ustanov preko civilne javnosti do stroke. Bistveno vprašanje NEPN, ki je akcijski načrt, je v določitvi deleža bruto energije iz OVE. Po zadnjih informacijah bo ta meja za Slovenijo precej visoka (37%), kar je praktično nedosegljivo. Če te meje ne bomo dosegli, bomo morali natančno pojasniti vzroke, zakaj je nismo, sicer pa sledi penalizacija, ki ne bo nizka. Večino bremena prehoda v brezogljivno družbo bodo nosila distribucijska podjetja in njihovo omrežje. Trenutno že obstajajo nekateri izračuni potrebnih dodatnih vlaganj v omrežje, ki so med seboj različni, vsi pa predvidevajo precej visoka vlaganja. O številkah zaenkrat raje ne bi govoril. Pomembno je predvsem, da se zavemo, da je ta dokument pomemben za vse nas. Zato moramo pri pripravi sodelovati vsi, saj bomo tudi posledice slabih odločitev čutili vsi.

Uvedba 'Naprednega merilnega sistema' (NMS) in udejanjanje koncepta pametnih omrežji – kako se distribucijska podjetja pripravljate na udejanjanje koncepta pametnih omrežji?

Pričakovanja uporabnikov so velika. Namestitev naprednega števca električne energije, ki je gradnik interneta stvari, pri uporabnikih vzbudi pričakovanja, da bodo lahko 'online' v realnem času spremljali svojo porabo in jo tudi prilagajali trenutnim razmeram v omrežju ter s tem privarčevali. Elektrodistribucijska podjetja že danes testiramo in vpeljujemo nove informacijske in telekomunikacijske sisteme ter tehnološke platforme, ki bodo omogočile izvajanje novih vlog in nalog. NMS, sodobni telekomunikacijski sistemi in aktivni odjemalec tvorijo koncept pametnih omrežij, s katerimi bomo zagotavljali ekonomsko učinkovit trajnostni sistem energetskega omrežja z nizkimi izgubami, visoko stopnjo kakovosti in zanesljivosti oskrbe z električno energijo.

Odlični poslovni rezultati distribucijskih podjetij v javnosti ustvarjajo vtis, da je sredstev dovolj. Je pričakovati, da bo država dobiček EDP namenila v omrežje?

Odlični poslovni rezultati, ki jih dosegajo podjetja za distribucijo električne energije, so povezani z dobrim korporativnim

upravljanjem. Družbe so se v zadnjih 5–6 letih izjemno racionalizirale, prav tako so podjetja izkoristila ugodne razmere na bančnem trgu, kar nam je v primerjavi s preteklim obdobjem pocenilo stroške financiranja naših vlaganj. SDH podjetja za distribucijo električne energije upravlja po načelih OECD. Res je, da gre za specifična podjetja, ki izvajajo gospodarsko javno službo, pa vendar kapital stane. Poudariti je treba, da podjetja vlagajo v infrastrukturo manj, kot je potreba trga oz. kot terja razvoj energetskega trga. Tukaj je SDH prisluhnil našim potrebam in omogočil, da 2/3 dobička ostane podjetjem za vlaganja. V tem oziru lahko izrazimo svojemu upravljavcu hvaležnost, pa vendar je sredstev za zagotovitev podpore razvoju energetskega trga v prihodnje in izpolnitvi zavez po zagotavljanju brezogljivne družbe odločno premalo. Zato bo treba najti model, da se omrežniški prispevki redistribuirajo skladno s temi potrebami razvoja trga.

Digitalizacija prinaša številne prednosti, kaj pa informacijska varnost?

Hekerski napadi na distribucijske procesne sisteme (vodenje, zaščita, meritve ...) so danes realnost. Gre za zelo občutljivo infrastrukturo; njen razpad bi čutili vsi prebivalci. V tujini se je to že večkrat zgodilo. Elektro Ljubljana zato posveča, skupaj z ostalimi distribucijskimi podjetji, veliko skrb preventivni zaščiti, izvajamo izobraževanja za vse zaposlene, vgrajujemo sisteme umetne inteligence in strojnega učenja, da o požarnih zidovih, 'backupiranju' in izvajanju t. i. požarnih vaj sploh ne govorimo. Upošteva je Zakon o informacijski varnosti izvajamo aktivnosti Varnostno-operativnega centra (VoC) in se učimo iz dobre in žal tudi slabe prakse po celem svetu.

Slovenska energetika je šesta na svetu – nam bo uspelo zavidljivo mesto obdržati?

Ocena Svetovnega energetskega sveta (WEC) za 125 držav nas uvršča na šesto mesto. Kot sem že omenil, so rezultati plod dobrega dela v preteklosti. Opravka imamo z infrastrukturo, ki jo je treba neprestano graditi in posodabljati. Prave odločitve v EKS in NEPN so porok za naprej, napačne odločitve pa bi lahko pahnilo prebivalstvo v energetske revščino, gospodarstvo v stagnacijo, okolje pa v degradacijo. Seveda pa je treba upoštevati tudi pravni red EU.

Za dolgoročno obratovanje NEK je gradnja odlagališča NSRAO nujna

Zanesljivost in predvidljivost proizvodnje električne energije v Nuklearni elektrarni Krško (NEK), njena nizkoogljičnost ter nizka proizvodna cena (v zadnjih letih na ravni 30 evrov), ki vključuje tudi vse stroške posodobitev, so učinkoviti odgovori na vprašanja energetske trileme, ki si jih zastavlja sodobni svet: kako zagotoviti energetske varnost, dostopnost električne energije za vse in okoljsko trajnost. NEK izpolnjuje visoke mednarodne varnostne standarde. Po spomladanskem varnostnem pregledu, ki so ga izvedli strokovnjaki Združenja operaterjev jedrskih elektrarn WANO, je bila NEK ponovno uvrščena v najvišji razred obratujočih evropskih jedrskih elektrarn.

Stalna premišljena vlaganja v posodobitve

Odgovorno upravljanje in profesionalna etika NEK nalagata, da izvajajo politiko stalnega razvoja ter nadgrajujejo procese in opremo. Tehnološke posodobitve uvajajo na podlagi lastnih obratovalnih izkušenj in priporočil mednarodnih strokovnih organizacij, dobaviteljev opreme ter upravnih zahtev. Med celotnim obratovanjem elektrarne so izpeljali skoraj 1000 tehnoloških izboljšav, zadnja leta pa je najpomembnejši in tudi v vseh pogledih najzahtevnejši Program nadgradnje varnosti. Program je povezan z odločitvijo za dolgoročno obratovanje elektrarne in dopolnjen z izkušnjami po dogodkih na Japonskem in bo končan predvidoma do konca leta 2021. Vključuje vgradnjo dodatnih varnostnih sistemov in uvaja pasivne rešitve, kar pomeni, da za delovanje niso potrebne delujoče naprave in energija. Po končanem Programu nadgradnje varnosti bo NEK po varnostnih merilih primerljiva z novimi elektrarnami.

Končno odlagališče NSRAO pogoj za dolgoročno obratovanje NEK

Ob stabilnem obratovanju in z uporabo metod zmanjševanja prostornine, kot so razrez, sežig in taljenje, je količina nizko- in srednjeradioaktivnih odpadkov (NSRAO), ki nastajajo v NEK, izjemno nizka – 40 m³ na leto ali manj. Lani so v novo zgradbo za ravnanje z opremo in pošiljkami radioaktivnih tovorov premestili tehnološko opremo za obdelavo odpadkov in s tem sprostili del prostora v začasnem skladišču. Tako so v NEK izvedli še zadnji interni ukrep, ki je v okviru njihove pristojnosti in odgovornosti, za zagotovitev skladiščenja teh odpadkov. Zdaj je skrajni čas, da pristojni organi naredijo potrebne korake za gradnjo končnega odlagališča NSRAO, ki je bilo v prostor umeščeno pred skoraj desetimi leti, ter omogočijo dolgoročno obratovanje NEK.

Jedrska energija ima pomembno vlogo pri prehodu v nizkoogljičnost

NEK je lani ob rednemu remontu, ki je trajal mesec dni, proizvedla 5,48 milijarde kilovatnih ur električne energije. To je kar

40 odstotkov vse v Sloveniji proizvedene električne energije. Kazalec zmogljivosti – razmerje med dejansko in možno proizvodnjo – je bil 90,9 odstotka. Ob tem so bile dosledno upoštevane vse obratovalne omejitve in pogoji ter okoljske omejitve, ki jih predpisujeta vodno in okoljevarstveno dovoljenje. Ob vse večji uvozni odvisnosti gre za pomemben delež električne energije, ki je nizkoogljična, predvidljiva in zanesljiva. Tudi dolgoročna strategija elektroenergetske oskrbe bi morala temeljiti na jedrski energiji in obnovljivih virih – v interesu obvladovanja podnebnih sprememb, zanesljivosti in stabilnosti elektroenergetskega sistema ter ekonomske učinkovitosti.

Digitalizacija v energetiki je nuja

Digitalizacija je orodje, ki je ključno za prihodnost in ki lahko za podjetja v energetiki pomeni bistveno prednost.

Barbara Perko

Digitalizacija se je zarila v vse pore našega življenja. Energetika pri tem ni nikakršna izjema. V zadnjih letih so se pogoji proizvodnje električne energije močno spremenili. »Spremembe so se pričele dogajati že z uvedbo prostega trga z električno energijo, bistvene spremembe pogojev obratovanja proizvodne infrastrukture pa vnašajo naraščajoči obseg proizvodnje električne energije iz t. i. stohastičnih obnovljivih virov energije kot tudi vse ostrejšje okoljske zahteve,« pravijo v Holdingu slovenske elektrarne (HSE). Vse to neposredno vpliva na proizvodnjo. Podjetja so tako pred vrsto izzivov. Med njimi v HSE izpostavljajo stopnjevanje pritiskov na vse vrste virov v poslovnih procesih, vse ostrejšje zahteve glede odzivnosti, razpoložljivosti in zanesljivosti obratovanja proizvodnih enot, visoke stroške zaradi nepredvidenih zaustavitev in zastojev proizvodnje ter povečevanje dinamike obratovanja proizvodnih enot.

»Digitalizacija v energetiki tako ni le trend, ki sledi razvoju tehnike, ampak je pravzaprav nuja in orodje, s katerimi lahko vsaj deloma odgovarjamo na zgoraj navedene izzive okolja, v katerem delujemo. Ustrezna informatizacija poslovnih procesov je tako ključna za prihodnost, kjer bo povezljivost in dostopnost informacij ter fleksibilnost, ki jo narekuje trg, bistvena prednost,« pravijo v HSE. V skupini HSE se osredotočajo na informatizacijo vzdrževanja, preново centrov vodenja proizvodnje in uvedbo celovitega sistema za optimizacijo proizvodnje električne energije in nudenja sistemskih storitev.

Pomembna je zanesljivost in kibernetska varnost

»Z informatizacijo vzdrževanja odpiramo pot k sodobnim strategijam programiranega in v zanesljivost orientiranega vzdrževanja po dejanskem stanju, pomembnosti in trendih na napravah in postrojih. Ustvarjamo pogoje za dober pregled nad dejanskim stanjem ključne proizvodne infrastrukture s ciljem izpolnjevanja vse ostrejših zahtev glede razpoložljivosti in zanesljivosti obratovanja proizvodnih enot (manj zastojev, manj nepredvidenih izpadov) in bolj ciljnega oz. učinkovitejšega vlaganja razpoložljivih sredstev za vzdrževanje,« pojasnjujejo.

S prenovno centra vodenja proizvodnje želijo poskrbeti za zagotavljanje zanesljivosti, povečati kibernetsko varnost in omogočiti nove funkcionalnosti. Pomembna je tudi globalna optimizacija proizvodnje celotnega portfelja. Ta je po njihovem »ključna za uspešno in učinkovito planiranje in dispečiranje proizvodnih enot glede na vse večjo dinamiko obratovanja s ciljem optimalnega izkoriščanja primarnih virov energije in tržnih priložnosti«.

Potrebe po digitalizaciji se povečujejo

»Potrebe po digitalizaciji komunikacijskih povezav, avtomatizaciji posameznih energetske postrojov in naprav ter posodabljanju informacijskih sistemov se povečujejo, zato veliko vlagamo v sodobne informacijske rešitve, ki poleg avtomatizacije prinašajo tudi poenostavitve,« pojasnjujejo v Elektro Gorenjska.

V letošnjem letu si veliko obetajo od novega geografsko-informacijskega sistema (GIS) in aplikacije Task Manager, ki ju vpeljujejo. »Prav tako smo se lotili posodobitve sistema optimalnega načrtovanja in izvajanja investicij, ki predstavlja tudi enega od strateških projektov v Skupini. Z njim bomo ob pomoči posodobljenega informacijskega sistema in poslovnih procesov centralizirali zbiranje investicijskih potreb ter oblikovali transparentno spremljanje celotnega investicijskega dogajanja po prioritetah, geografskih območjih in razvojnih smernicah ter po finančnih možnostih in okvirih,« o tem, kako jim bo digitalizacija pomagala tudi pri investicijah, pojasnjujejo v Elektro Gorenjska. [gg](#)

»Ustrezna informatizacija poslovnih procesov je ključna za prihodnost, kjer bo povezljivost in dostopnost informacij ter fleksibilnost, ki jo narekuje trg, bistvena prednost,« pravijo v HSE.

S posodobljenim sistemom bodo v Elektro Gorenjska centralizirali zbiranje investicijskih potreb in transparentno spremljali celotno investicijsko dogajanje.

Foto: Depositphotos

Če mislimo resno, bo treba to pokazati

Da bi dosegli cilje brezogljčne družbe, bo treba sprejeti ukrepe, ki so dokazano učinkoviti in izkoristiti možnosti, ki jih imamo.

Barbara Perko

»Pomanjkanje električne energije je v širši regiji že tolikšno, kot bi znašala celotna proizvodnja drugega bloka jedrske elektrarne (JEK 2),« opozarjajo v skupini GEN.

Pred Slovenijo in Evropo je veliko dela, da bi uresničili cilje o brezogljčni družbi. »Če kot družba z razogljčenjem mislimo resno, bo treba to tudi odločno pokazati in sprejeti ukrepe, ki so dokazano učinkoviti pri doseganju zastavljenih ciljev. Za zmanjšanje odvisnosti od fosilnih goriv bomo z elektrifikacijo gospodarstva, prometa, ogrevanja/hlajenja idr. potrebovali vse razpoložljive nizkoogljčne vire električne energije,« jasno povedo v skupini GEN. Med trajnostne vire sodi tudi jedrska energija, ki je, kot pravijo, »temelj zanesljive in konkurenčne oskrbe z električno energijo, ki hkrati predstavlja najučinkovitejši in najhitrejši pristop k dejanskemu prehodu v nizkoogljčno družbo. Je najzmogljivejši, najzanesljivejši vir in vir energije z najmanjšim okoljskim odtisom«.

Slovenija je tudi na področju električne energije vse bolj odvisna od uvoza. »Pomanjkanje električne energije je v širši regiji že tolikšno, kot bi znašala celotna proizvodnja drugega bloka jedrske elektrarne (JEK 2). Zaradi številnih prednosti pri uresničevanju ciljev zanesljivosti in konkurenčnosti oskrbe ter

podnebnih ciljev JEK 2 potrebujemo že danes. Drugi blok bi v elektroenergetski sistem Slovenije prispeval med 4,5 in 7 TWh nizkoogljčne električne energije,« poudarjajo in dodajajo, da bi se pozitivni učinki poznali tudi na življenjskem standardu, družbenem in gospodarskem razvoju. »V skupini GEN smo na projekt JEK 2 pripravljeni, potrebujemo pa politično voljo in večjo družbeno sprejemljivost,« dodajajo.

Ogromen potencial sončne energije

»Cene nafte na svetovnih trgih so v zadnjih letih zelo nestabilne in stalno naraščajo, ljudje pa se pogosto niti ne zavedamo, kako zelo smo odvisni od energije – tako v gospodinjstvu kot tudi v industriji ter prometu. Ker so mnogi energetske viri omejeni, njihova izraba pa je pogosto vir onesnaževanja okolja, bomo prej ali slej enostavno morali 'preklopiti' na obnovljive vire energije,« sta prepričana dr. Dejan Paravan, direktor strateškega inoviranja v GEN-i, in Robert Jelenc, svetovalec uprave v GEN-i.

Ogromen potencial ima sončna energija. »Domačo sončno elektrarno lahko izkoristite za samooskrbo in energetska neodvisnost svojega doma. S tem si zagotovite stroškovno in okolju prijazno oskrbo z električno energijo,« poudarjajo v GEN-i. V Sloveniji imamo po njihovih besedah povsod zadostno osončenje z minimalnimi razlikami med pokrajinami, kar pomeni, da lahko praktično povsod postavimo sončno elektrarno.

Z vidika samooskrbnosti je najbolj optimalna izbira domača mikro sončna elektrarna, s pomočjo katere si lahko elektriko za gospodinjstvo (ob izgradnji polnilnice pa tudi za morebiten električni avtomobil) uporabniki zagotovijo praktično zastonj. GEN-i ponuja izgradnjo sončne elektrarne 'na ključ' GEN-I-Sonce. Celoten postopek traja približno 8 do 10 tednov, montaža pa je po navadi zaključena v enem dnevu. Kdor pridobi nepovratno subvencijo Eko sklada, se mu investicija načeloma povrne v 10 letih. Letos jih v GEN-i načrtujejo 600, prihodnje leto 800 in čez dve leti 1.000 elektrarn v enem letu.

Pri razvijanju novih storitev je njihov cilj znižanje ogljičnega odtisa. Razvijajo storitve samooskrbe, storitve e-mobilnosti, storitve elektrifikacije ogrevanja, storitve na področju prilagodljivega odjema ter na področju rabe hranilnikov energije. Vse naštetu ga povezujejo s sistemi za nadzor in upravljanje z

energijo. Poudarjajo, da je digitalizacija eden ključnih dejavnikov za prehod v brezogljico družbo.

Neizkoriščeni potenciali tudi na področju vodne in vetrne energije

Skoraj tretjina celotne proizvedene električne energije v Sloveniji je proizvedene iz obnovljivih virov energije (OVE). Veliko neizkoriščenega potenciala, poleg tega, ki ga ponuja sončna energija, še vedno ostaja tudi na področju vodne in vetrne energije.

Domača sončna elektrarna omogoča stroškovno in okolju prijazno oskrbo z električno energijo.

Foto: Arhiv HSE

LITOSTROJPOWER

Archive: HESS, d.o.o.

HYDRO POWER EQUIPMENT CUSTOM - MADE SOLUTIONS

Water-to-wire solutions | Turbines | Pumps | Valves and Gates | Auxiliary Systems

High quality manufacturer of hydro power plant equipment and related services, with own R&D department and research center.

www.litostrojpower.com

Foto: ARHIV HSE

Slovenija mora čim prej sprejeti Energetski koncept Slovenije in celoviti nacionalni energetski in podnebni načrt.

V skupini HSE opozarjajo, da je za uspešen prehod v nizkoogljično družbo potrebno čimprej sprejeti Energetskega koncepta Slovenije in celovitega nacionalnega energetskega in podnebnega načrta. »Dokument mora med drugim vsebovati realne dosegljive cilje na področju povečanja proizvodnje iz OVE. Treba je izkoristiti neizkoriščen hidro potencial ter vetrno in sončno energijo. Povečevanje deleža OVE je treba izvesti na način, da se še naprej zagotavlja varna, zanesljiva in konkurenčna oskrba z električno energijo,« poudarjajo v HSE. Kot enega ključnih ukrepov vidijo elektrifikacijo cestnega in pomorskega prometa oz. uporabo alternativnih virov energije, kot so vodik, bio goriva, v manjši meri tudi plin.

Zemeljski plin omogoča fleksibilnost

»Ocenjujemo, da bo zemeljski plin tudi v prihodnje ostal ključni gradnik energetske mešanice, saj zaradi svojih fizikalnih in tržnih lastnosti ter razvejane plinske infrastrukture in možnosti transporta v utekočinjeni (LNG) različici omogoča precejšno fleksibilnost pri zagotavljanju energetske oskrbe,« napovedujejo v družbi Geoplina. Pričakujejo, da bo zemeljski plin v kombinaciji z novimi tehnologijami (predvsem baterijami), obnovljivimi viri električne energije in jedrsko energijo najverjetneje najmanj zadržal svojo vlogo pri ogrevanju gospodinjstev in med drugim tudi vlogo nadomestnega goriva za proizvodnjo električne energije. Pomembno vlogo ima tudi v transportu, predvsem ima velik potencial za uporabo v ladijskem transportu.

»Ogljični odtis plinovodnih omrežij se bo še znižal, povečal pa se bo tudi delež obnovljivih virov energije v energetske oskrbi,« pravijo v GIZ DPE.

Plinovodna omrežja kot hranilniki obnovljive energije

Plinovodna omrežja imajo danes najnižji ogljični odtis med vsemi daljinskimi sistemi, poudarjajo v Gospodarskem interesnem združenju za distribucijo zemeljskega plina (GIZ DZP). »Spodbuden podatek je, da se plinovodno omrežje v Sloveniji nahaja prav tam, kjer je zrak onesažen,« dodajajo. »V prihodnosti se bodo v plinovodno omrežje dodajali obnovljivi plini, ki bodo postopoma nadomeščali zemeljski plin. Obnovljivi plini se bodo injicirali tako v prenosno plinovodno omrežje kot v distribucijsko plinovodno omrežje. Ogljični odtis plinovodnih omrežij se bo tako še znižal, povečal pa se bo tudi delež obnovljivih virov energije v energetske oskrbi. Plinovodna omrežja bodo postala tudi hranilniki obnovljive energije,« o tem, kaj nas čaka v prihodnje, pravijo v GIZ DZP.

V tujini se v plinovodno omrežje že dodajajo obnovljivi metan, v naslednjih nekaj letih ga bodo tudi pri nas. Biometan mora biti pripravljen tako, da je popolnoma zamenljiv z zemeljskim plinom, uporabniki pa sprememb ne občutijo.

Pomembno vlogo v prihodnosti bodo imele tudi kogeneracije sočasne proizvodnje električne in toplotne energije, ki jih odlikuje velika energetska učinkovitost. Značilno je, da se proizvedena električna in toplotna energija porabi na mestu proizvodnje. Pričakujejo, da se bodo kogeneracije širile tudi v storitveni in gospodinjstvi sektor. **gg**

**SLOVENSKI
OPERATER TRGA
Z ELEKTRIKO**

Borzen

E3 Mobility

energetika
ekologija
ekonomija

Prihodnost je električna!

Priložnost za ugoden nakup električnega kolesa ali električnega skiroja

● **BLAUPUNKT**

ZLOŽLJIVO KOLO CLARA 390

E-SKIRO ESC808

GEPIIDA

epowered by

BOSCH

GEPIIDA REPTILA 1000 ALTUS 7

GEPIIDA ALBOIN 1000 ALFINE 8

GEPIIDA RUGA DEORE
10 POWERTUBE

Več informacij in naročila na www.e3.si.

Za odjemalce električne energije E 3 še posebej ugodno, tudi na obroke brez obresti.

Učinkovita energetska oskrba in skrb za trajnostni razvoj

Razvoj tehnologij, ki spreminjajo življenje, je vsak dan hitrejši. Podjetja nenehno razvijajo nove storitve in s pomočjo uporabe novih tehnologij prispevajo k trajnostnemu razvoju. Novim razvojnim trendom sledijo tudi v Energiji plus. Na podlagi pridobljenih izkušenj in znanja razvijajo napredne storitve, inovativne pakete oskrbe z energijo in na ta način širijo ponudbo. Pri tem zasledujejo cilj učinkovite in celovite energetske oskrbe ob sočasni skrbi za trajnostni razvoj. Ker se zavedajo škodljivih posledic podnebnih sprememb, v prizadevanju za prehod v brezogljično družbo vsakodnevno spodbujajo iskanje in implementacijo rešitev za učinkovitejšo rabo energije.

Z namenom sodelovanja pri trajnostnem razvoju mesta Maribor in želje po večji kakovosti bivanja se je Energijska plus povezala s Centrom za pametna mesta in skupnosti, ustanovljenega v okviru Univerze v Mariboru, ki povezuje raziskovalce, mesto, gospodarstvo in lokalne skupnosti – vse z namenom iskanja in razvoja visokotehnoloških rešitev. S sodelovanjem v pilotnem projektu 'Energetsko neodvisno-samozadostno mesto Maribor' želijo v slovenski vzhodni kohezijski regiji z rešitvami na področju učinkovite rabe energije (URE) in uporabe obnovljivih virov energije (OVE) prispevati k trajnostnemu znižanju porabe energije in zmanjšanju izpustov CO₂ v mestu.

Poleg zanesljive dobave energentov se v največji meri osredotočajo na naslednja področja:

1 Izgradnja sončnih elektrarn za samooskrbo z električno energijo

Sončna elektrarna predstavlja prvi korak v energetske neodvisnosti. Pomeni, da energijo sonca uporabimo za proizvodnjo elektrike za lastne potrebe. Takšna investicija se lahko povrne v že nekaj letih in je primerna za prebivalce v mestih in na deželi. V Energiji plus omogočajo izgradnjo

visokokakovostnih in cenovno ugodnih sončnih elektrarn na ključ na strehah gospodinjstev in malih poslovnih kupcev.

Nova Uredba o samooskrbi zdaj omogoča samooskrbo tudi uporabnikom večstanovanjskih objektov in OVE skupnosti. Odjemalci se pogodbeno povežejo in si z energijo iz sončne elektrarne pokrijejo lastne potrebe ter porabo skupnih prostorov in naprav. Če ni na razpolago dovolj lastnih površin strehe, se lahko elektrarna postavi tudi na druge objekte (npr. gasilski dom, kulturni dom ...) in tako nastane OVE skupnost. Pri tem je pomembno, da so vsa merilna mesta priključena na isto transformatorsko postajo.

Energijska plus vam pripravi rešitev na ključ, izkoristite lahko tudi nepovratna sredstva Eko sklada.

2 Ponudba toplotnih črpalk

Izkoristite dvojni prihranek in sončni elektrarni dodajte še toplotno črpalko. S kombinacijo toplotne črpalke in sončne elektrarne boste najprej prihranili pri stroških ogrevanja. Tak način ogrevanja velja za ekonomsko najbolj učinkovit in okoljsko sprejemljiv in je v glavnem cenejši od ogrevanja s klasičnimi energenti. Sledi še prihranek pri stroških električne energije. Sončna elektrarna bo iz sonca brezplačno zagotovila vso potrebno energijo za vaš dom in za delovanje vaše toplotne črpalke. Prihrankov boste deležni že od prvega dne.

3 E-mobilnost

Zanimanje za e-mobilnost narašča, še posebej v mestih. V Sloveniji je trenutno registriranih okoli 1500 električnih vozil in hibridov, s katerimi so stroški vožnje nižji. Električna energija je cenejša od drugih pogonskih goriv, stroški vzdrževanja takih avtomobilov so manjši tudi do 50 %. Prav tako ne gre zanemariti vpliva na okolje, saj je izpust CO₂ pri električnih avtomobilih bistveno manjši kot pri

avtomobilih z bencinskim motorjem. Je pa za to potrebna primerna mestna infrastruktura in/ali domača polnilna postaja.

S ponudbo visokokakovostnih hišnih polnilnih postaj pri Energiji plus poskrbijo tudi za vašo brezskrbno vožnjo z električnim avtomobilom ter varno in učinkovito polnjenje vseh vrst električnih vozil.

Dobra domača polnilna postaja omogoča prihranek pri času polnjenja (neprimerno hitrejše polnjenje v primerjavi z navadno vtičnico) in varnost polnjenja. Čas polnjenja lahko po želji nastavite na čas, ki vam najbolj ustreza (npr. v času nižje tarife, Zlatih ur ...). Polnilne postaje omogočajo dinamično polnjenje, saj lahko polnijo z največjo razpoložljivo močjo in ščitijo pred preobremenitvijo varovalke. Odporne so proti vremenskim razmeram, avto prepoznajo preko Bluetootha. Preko mobilne aplikacije je nadzor delovanja zelo preprost. Nudijo 24 mesečno garancijo, za kupce Energije plus pa tudi možnost plačila na obroke. Postavijo tudi javno polnilno mesto.

Energijska plus tako s svojimi aktivnostmi sodeluje pri nastajanju uspešnih verig vrednosti za trajnostno zasnovo in uporabo izdelkov in storitev podjetij, pametnih mest in skupnosti v dobro njenih prebivalcev. In to bo počela tudi v prihodnje.

ENERGIJA PLUS

Kje in kaj se bo gradilo

Eden od ciljev več milijonov evrov investicij v energetske sistem je povečanje jakosti, robustnosti in zanesljivosti distribucijskega sistema skladno s potrebami uporabnikov.

Barbara Perko

V Skupini GEN se usmerjajo v razpoložljive nisko-ogljikne vire za proizvodnjo elektrike. »V letošnjem letu se bomo osredotočali na učinkovito in varno obratovanje vseh naših elektrarn ter hkrati nadaljevali z aktivnostmi za izgradnjo HE Mokrice ter dodatnega plinskega bloka (PB 7) v Termoelektrarni Brestanica (TEB), ki v elektroenergetskem sistemu Slovenije zagotavlja temeljne sistemske storitve. V NEK bomo nadaljevali z varnostno nadgradnjo, na področju trgovanja in prodaje pa se bomo usmerjali v razvoj novih storitev ter orodij za učinkovito trgovanje z električno energijo,« pojasnjujejo.

Investicija v plinski blok PB7 se je začela decembra 2018 z objavo javnega naročila za dobavo in montažo glavne tehnološke opreme skupaj z gradbenimi deli. Letos pomladi je bila podpisana pogodba za visokonapetostno opremo, trenutno pa sta v teku dve javni naročili za izvedbo storitve strokovnega nadzora in super nadzora. Sledilo bo še javno naročilo za pomožno tehnološko opremo. Začetek gradbenih del za PB7 bo predvidoma v prvi polovici julija, dobava glavne tehnološke opreme pa je predvidena v prvi polovici leta 2020. Projekt bo nato zaključen v drugi polovici leta 2020.

Poudarek na projektih OVE

V HSE so letos osredotočeni predvsem na tiste investicije, ki zagotavljajo zanesljivost delovanja obstoječih objektov. Izvajajo tudi investicije za izboljšanja pri zagotavljanju varnosti proizvodnih procesov in nadaljnjem razvoju energetike na obstoječih lokacijah skupine HSE.

»Naš letošnji razvojni poudarek je tudi na projektih OVE (priprava dokumentacije, prostorsko umeščanje ...) in tistih projektih, ki so povezani z uporabo alternativnih virov energije, takšnih, ki znižujejo ogljični odtis v proizvodnji električne energije oziroma so ogljično nevtralni,« poudarjajo.

Na novo več kot 100 kilometrov kabljskih povezav

Elektro Gorenjska v letošnjem letu načrtuje za 15,6 milijona evrov investicij v opredmetena osnovna sredstva, neopredmetena dolgoročna sredstva in naložbene nepremičnine. 15,5 milijona evrov investicij

se nanaša na regulirano dejavnost, od tega približno 70 odstotkov za obnovo in rekonstrukcije, preostalo pa se nanaša na nove investicije.

V podjetju napovedujejo, da bo več kot polovica sredstev namenjenih investicijam za širitev in ojačitev sredjenapetostnega in nizkonapetostnega omrežja. »Na novo bomo zgradili skupaj več kot 100 kilometrov novih srednje in nizkonapetostnih kabljskih povezav, tako na mestih, ki so najbolj izpostavljena ob vremenskih razmerah, kot na delih, pri katerih se izteka življenjska doba uporabljenih materialov,« pojasnjujejo. Delež podzemnega kabljskega omrežja znaša že 76 odstotkov.

Letos bodo zgradili 20 novih transformatorskih postaj, cilj pa je tudi zaključiti rekonstrukcijo omrežja na področju Zgornjega Jezerskega in Blejske Dobrave, pričeti z obnovo v Ovsišah, Goričanah in Rakovniku.

Petindvajset odstotkov sredstev bo namenjenih visokonapetostnim objektom in daljnovodom. Letos bodo nadaljevali s postopkom za pridobitev gradbenega dovoljenja za izgradnjo 110 kV daljnovođa Kamnik – Visoko, obnovili bodo 110 kV daljnovod Bled-Bohinj ter izvedli rekonstrukcijo daljnovođa med RTP Zlato Polje in RTP Primskovo.

Investicija v dodatni plinski blok v Termoelektrarni Brestanica se bo predvidoma zaključila v drugi polovici leta 2020. V prvi polovici julija letos je predviden začetek gradbenih del.

Glavni projekt je izgradnja energetske infrastrukture na območju Brnika

Lani so na Brniku postavili novo razdelilno postajo, ki jo letos v polnosti vključujejo v 20 kilovoltno omrežje.

»Z namenom njene nadgradnje na 110 kilovoltno napetost smo prav tako pristopili k pridobivanju gradbenega dovoljenja za 110 kilovoltno daljnovidno povezavo Visoko – Brnik – Kamnik, ki jo bodo gradili skupaj s podjetjem Elektro Ljubljana.

Letos bodo obnovitvena dela potekala tudi na 20 kilovoltnem sistemu daljnovoda Bled – Bohinj ter 110 kV daljnovidu Primskovo – Zlato polje. Ostali večji projekti na visokonapetostnem nivoju so tudi prva faza izgradnje 110 kV GIS-stikališča v razdelilno transformatorski postaji (RTP) Škofja Loka, nadgradnja energetskih objektov RTP Moste in RTP Kranjska Gora ter celostna rekonstrukcija energetskega objekta – razdelilne postaje (RP) Naklo.

Nadaljujejo tudi z zamenjavo merilnih sistemov, ki jih nadomeščajo z naprednimi. Do konca lanskega leta so namestili že več kot 69 odstotkov naprednih števec, pri tem je več kot 53 odstotkov uporabnikov vključenih v daljinsko odčitavanje. »V letu 2021 bodo predvidoma vsi uporabniki na Gorenjskem opremljeni z naprednimi merilnimi sistemi,« napovedujejo.

Do konca lanskega leta so v Elektro Gorenjska namestili že več kot 69 odstotkov naprednih števec, pri čemer je več kot 53 odstotkov uporabnikov vključenih v daljinsko odčitavanje.

Položili bodo več kot 40 kilometrov sredjenapetostnih kablovodov

V Elektro Maribor bodo v letošnjem letu namenili 31 milijonov evrov za investicijska vlaganja. Osnovni cilji investicij so, kot pravijo, povečanje jakosti, robustnosti in naprednosti distribucijskega sistema skladno s potrebami njihovih uporabnikov, prebivalstva in gospodarstva ter skladno z načeli trajnostnega razvoja.

V letih 2019 – 2021 med večjimi investicijami načrtujejo zaključek obnove RTP 110/20/10 kV Dobrava, pričetek gradnje 2x110 kV DV RTP Murska Sobota – RTP Lendava, pričetek zamenjave primarne in sekundarne opreme v RTP 110/20 kV Lenart in nadaljevanje projekta zamenjave števec električne energije s pametnimi števci.

V okviru investicij v energetske objekte bodo izvedli še investicije za povečanje robustnosti v srednje in nizkonapetostnem omrežju, zagotavljanje priključnih moči novim odjemalcem in reševanje slabih napetostnih razmer. Letos nameravajo položiti več kot 40 kilometrov sredjenapetostnih kablovodov, rekonstruirati oziroma sanirati več kot 130 km obstoječih nadzemnih vodov, izgraditi približno 30 novih, obnoviti približno 50 transformatorskih postaj in na novo položiti približno 20 km ter sanirati več kot 73 kilometrov nizkonapetostnih kablovodov.

ENERGIJO NARAVE PREVAJAMO V ELEKTRIKO.

VODA + SONCE + JEDRSKA ENERGIJA

Valovanje je izmenjava energije med delci snovi. Gibanje vode, svetloba, toplota so valovanja, trajnostni viri energije, ki omogočajo življenje. V skupini GEN ta valovanja zanesljivo, varno in okolju prijazno spreminjamo v električno energijo, s katero oskrbujemo porabnike.

GEN

SKUPINA

www.gen-energija.si

Rekonstrukcija stikališča za večjo zanesljivost

Načrtovana investicijska vlaganja Elektro Primorska v letu 2019 znašajo 18 milijonov evrov. Skupaj z Elesom nameravajo pridobiti gradbeno dovoljenje za izgradnjo novega 110 kV stikališča v Izoli, ki je nujno potrebno zaradi povečanja rasti rabe električne energije na področju Obale.

Začeli bodo tudi z gradbenimi deli za rekonstrukcijo 20 kV stikališča RTP Ajdovščina. »Rekonstrukcija obsega širitev stavbe, vgradnjo novih 20 kV celic ter vgradnjo petrsenove dušilke,« pojasnjujejo v Elektro Primorska in dodajajo, da je rekonstrukcija načrtovana tudi zaradi zastarelosti opreme.

Poleg nadaljevanja projekta vgradnje naprednih merilnih sistemov električne energije bodo zamenjali tudi dva energetska transformatorja s prestavnim razmerjem 110/20 kV. Razlog za njuno zamenjavo je zastarelost obstoječih in povišanje konične moči. gg

Foto: Arhiv HSE

Zaradi povečanja rasti rabe električne energije na področju Obale je nujna izgradnja novega 110 kV stikališča v Izoli.

INŽENIRING**MONTAŽA****VZDRŽEVANJE**

Jedrsko, farmacevtska, energetska & procesna industrija

Numip d. o. o.
Cvetkova ulica 27, 1000 Ljubljana, Slovenia
Podružnica Krško: CKŽ 135 e, 8270 Krško

www.numip.si
info@numip.si

Jedrsko: +386 (0)7 49 12 433
Farmacevtska: +386 (0)7 49 12 451
Energetska in procesna: +386 (0)7 49 12 420

Dejavno so vpeti v prehod v nizkoogljično družbo

Korona, ki je s svojo dejavnostjo trdno vpeta v klasično energetiko, ponuja tudi rešitve, ki tlakujejo pot večji izrabi obnovljivih virov energije.

Ljubljanska Korona, ki deluje na področju inženiringa v energetiki, pri svojem poslovanju sledi globalnim razvojnim tokovom v svoji dejavnosti. Po besedah predsednika uprave dr. Boštjana Strmčnika dogajanje v energetiki trenutno zaznamuje prehod v nizkoogljično družbo in po letu 2050 tudi v brezogljično. Pogojen je z novimi tehnologijami, ki sledijo uvedbi obnovljivih virov energije (OVE) in spremembami v družbi v luči dojemanja energetike in bivalnega udobja.

Ravnotežje med klasično energetiko in novo razvojno paradigmo

»Gre za prehodno obdobje, ki se ga države lotevajo na različne načine in z različnimi vložki. Za energetske dejavnosti je to dogajanje dobrodošlo, tako celotna družba kot gospodarstvo pa bosta morali uravnotežiti klasično energetiko in novo razvojno paradigmo. Premalo se zavedamo, da tehnologije, tako na področju proizvodnje energije kot mobilnosti, morda celo prehitujejo razvoj energetike. Smiselnost uvajanja novih tehnologij namreč temelji na OVE – če bo električne avtomobile poganjala elektrika iz termoelektrarn, bomo k nizkoogljični družbi prispevali zelo malo. Še vedno pa potrebujemo stabilen elektroenergetski sistem, saj dosežena stopnja razvoja še ne omogoča energetske samozadostnosti posameznih skupnosti,« poudarja sogovornik. In dodaja, da bomo v Sloveniji, tudi zaradi svetovnih trendov po elektrifikaciji celotne energije, potrebovali nove elektroenergetske objekte, čeprav številnim, zlasti na področju hidroenergije, nevladna gibanja in lokalne skupnosti nasprotujejo.

V okviru razvoja OVE pa bo treba zagotavljati zadostne rezerve električne energije, pri čemer gre razvoj v smer kemičnega shranjevanja, v baterije. Korona, ki izhaja iz klasične energetike,

»Še vedno potrebujemo stabilen elektroenergetski sistem, saj dosežena stopnja razvoja še ne omogoča energetske samozadostnosti posameznih skupnosti,« pravi dr. Boštjan Strmčnik, predsednik uprave Korone.

se po Strmčnikovih besedah želi dejavno vključiti v razvoj in gradnjo sistemov novih tehnologij – shranjevanja energije in pametnega upravljanja omrežij.

Stabilni na štirih stebrih

Dejavnost Korone temelji na štirih stebrih. V prvega sodi svetovanje, kjer gre za izvedbo tehnično-ekonomskih študij in izdelavo projektne dokumentacije. Drugega sestavlja inženiring, kjer si upajo prevzeti tudi najbolj zahtevne projekte. Pred kratkim, denimo, so s konzorcijskim partnerjem C&G zaključili velik projekt obnove in nadgradnje jezusa za zajem hladilne vode v Jedrski elektrarni Krško.

Njihova tretja dejavnost so sistemi vodenja in nadzora v energetiki. Zadnja pa je razvoj lastnih informacijskih rešitev za reševanje izzivov v elektroenergetiki. Ena od njih, denimo, je namenjena obvladovanju maloprodaje električne energije. Razvili so tudi algoritem za hitro oceno možnosti priklopa razpršenih virov energije na distribucijsko električno omrežje. Dejavnosti so tudi v evropskih razvojnih projektih. »Na ta način krepimo kompetence in povečujemo prepoznavnost podjetja v mednarodnem okolju,« razlaga Boštjan Strmčnik in ter

nadaljuje, »Potrebujemo sveže kadre – predvsem informatike in inženirje.«

S partnerji tudi v tujino

Svojo dejavnost želijo okrepiti z nastopom na tujih trgih, pri čemer zaradi relativne majhnosti slovenskih podjetij stremijo k dolgoročnejšemu sodelovanju s sorodnimi ponudniki tehnološko zahtevnejših projektov na energetske področju. Ob tem Strmčnik ne pozabi poudariti pomena domačih investitorjev, ki s svojo razvojno in investicijsko dejavnostjo bistveno vplivajo na rast potrebnih kompetenc za osnovno usposobljenost uspešnega pridobivanja naročil v tujini.

Širitev na nova področja

Ko govori o dolgoročnih načrtih Korone, Boštjan Strmčnik izpostavlja širitev inženiringa in razvoj novih informacijskih rešitev v energetiki, pri čemer bodo še naprej skrbeli za ravnotežje med uveljavljenimi in novimi dejavnostmi. V Koroni bodo svojo inženiring dejavnost poleg elektrike širili tudi na ostala infrastrukturna področja in industrijo.

KORONA

Slovenija nujno potrebuje energetski načrt

Prva prioriteta novo oblikovanega Strateškega sveta za energetski prehod (SSEP) je vsebina Nacionalnega energetskega podnebnega načrta (NEPN), Energetskega koncepta Slovenije (EKS) ter podnebne politike Slovenije.

Barbara Perko

Konec maja je bil na GZS ustanovljen Strateški svet za energetski prehod, ki ga sestavljajo predstavniki proizvajalcev in distributerjev energije, gospodarskih družb s področja energetske intenzivne industrije, prometa, gradbeništva, lesne industrije, inženiring podjetij ter znanstvenih inštitutov. Namen SSEP je oblikovanje stališč in priporočil gospodarstva ob sprejemanju pomembnih odločitev, dokumentov ter strateških okoljskih ciljev na področju energetskega prehoda, ki se bo v naslednjih desetletjih zgodil v Sloveniji.

Prva prioriteta je NEPN

Slovenija mora do konca letošnjega leta izdelati, uskladiti in Evropski komisiji predati Nacionalni energetski podnebni načrt. Vlogo koordinatorja aktivnosti za pripravo NEPN je prevzel Institut Jožef Stefan (IJS), ki je že prejel osnovna stališča članov strateškega sveta glede omenjenega načrta.

Izpostavili so šest točk, ki jih je po njihovem mnenju treba upoštevati pri oblikovanju NEPN. Svarijo pred sprejemanjem ambicioznih in nepremišljenih ciljev, ki imajo negativne posledice za industrijo in državljanje. Pri tem kot primer navajajo OVE do leta 2020 ter subvencioniranje sončnih elektrarn. Stališče sveta je, da želijo biti seznanjeni z ekonomskimi posledicami okoljskih oz. podnebnih ciljev, preden se ti sprejmejo.

Strateški svet opozarja na pomen, ki ga ima hitro umeščanje objektov v prostor in hitrost izgradnje teh objektov in izpostavlja, da je interes okolja v Sloveniji nadvladal interesu ekonomike in gospodarskega razvoja. Poleg tega je treba pri odločitvah v zvezi z energetskim prehodom upoštevati tako finančne zmožnosti kot naravne in družbene danosti.

Prevelika odvisnost od uvoza ni dobra

NEPN predvideva 25-odstotno odvisnost od uvoza, kar je lahko problematično za porabnike predvsem v obdobjih visoke porabe. Strateški svet se ob tem sprašuje, kako se bo v takih primerih uvajalo redukcije. Zavedati se je namreč treba, da je Slovenija trenutno

na lestvici zanesljivosti energetske oskrbe na visokem šestem mestu, a se lahko ob nepremišljenih odločitvah ali njihovem nesprejemanju to hitro spremeni.

Slovenija lahko veliko stori na področju prometa, ki je velik porabnik energije in povzročitelj toplogrednih plinov. Treba je prednostno sprejeti ukrepe na tem področju, kar bo dobrodejno vplivalo tudi na druge sektorje.

Izkoristiti pa je treba tudi potencial, ki ga predstavlja gozdnatost. V Sloveniji je stopnja gozdnatosti preko 60-odstotna v smislu akumulacije CO₂. To je treba izkoristiti tako, da se poveča stopnja predelave in energetske izrabe odpadnega lesa pri nas.

Zakaj je energetski prehod priložnost za slovensko gospodarstvo

Slovensko gospodarstvo lahko s svojimi izdelki, storitvami in poslovnimi modeli podpre energetski prehod v dobrobit vseh državljanov z dvigom dodane vrednosti, novimi delovnimi mesti in povečanjem izvoza.

Za slovensko gospodarstvo je ključnega pomena zagotavljanje zanesljive in konkurenčne oskrbe z energijo, ki je predpogoj za konkurenčnost in doseganje ciljev. Zato je energetski prehod za Slovenijo izziv, priložnost in tudi velika odgovornost, saj gre za enega najpomembnejših projektov Slovenije. [gg](#)

Za slovensko gospodarstvo je ključnega pomena zagotavljanje zanesljive in konkurenčne oskrbe z energijo, ki je predpogoj za konkurenčnost in doseganje ciljev.

Foto: Depositphotos

Sklad NEK: 25 let uspešnega in odgovornega delovanja

Sklad za financiranje razgradnje Nuklearne elektrarne Krško in za odlaganje radioaktivnih odpadkov iz Nuklearne elektrarne Krško (Sklad) namensko zbira in plemeniti sredstva za razgradnjo NEK in odlaganje RAO iz NEK.

Sklad je letos vstopil v 25. leto delovanja. V tem času se je tako v lokalnem in državnem kot tudi mednarodnem prostoru uveljavil kot neodvisna in strokovna institucija. Kot je zapisano v Sporočilu Komisije evropskih skupnosti, namenjeno Evropskemu parlamentu in Svetu konec leta 2007, »ima Slovenija dobro opredeljen sklad, pri katerem je upoštevana najboljša praksa, opisana v Priporočilu iste Komisije*«; in je tako primer dobre prakse na področju financiranja odgovornosti, ki jo Slovenija ima kot država z jedrskim objektom.

Danes veljavni prispevek, ki ga v Sklad redno plačuje družba GEN energija (50-odstotni lastnik NEK), znaša 3,00 evre na megavatno uro električne energije. Prispevek temelji na izračunih v Programu razgradnje NEK in odlaganja nizko in srednje radioaktivnih odpadkov in izrabljenega jedrskega goriva iz NEK, ki je bil potrjen leta 2004.

Pregled vplačil prispevka za razgradnjo in izplačil obveznosti Sklada v obdobju od leta 1995 do 31. decembra 2018 (v EUR)

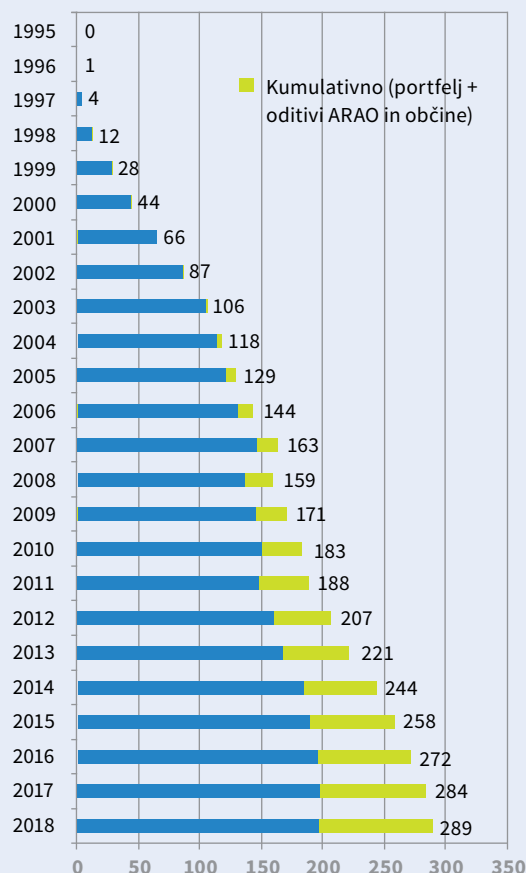
Prispevek NEK in GEN energije	Izplačila ARAO	Nadomestilo za omejeno rabo prostora	Skupaj
1	2	3	4 = 2 + 3
194.572.249,48	43.041.601,76	49.464.640,98	92.506.242,74

Sklad je zavezan financirati delovanje Agencije za radioaktivne odpadke (ARAO) in plačevati nadomestila za omejeno rabo prostora (NORP) lokalnim skupnostim.

Knjižno stanje portfelja Sklada je konec leta 2018 znašalo 196,9 milijona evrov in ne upošteva nerazporejenih sredstev na TRR, natečenih obresti, kupljenih obresti in terjatev za dividendne donose v skupnem znesku 1,7 milijona evrov. Ob upoštevanju teh sredstev je portfelj Sklada ob koncu leta 2018 znašal 198,7 milijona evrov. Odliivi za ARAO in občine predstavljajo kar 46,98 % finančnega portfelja Sklada, ki bi sicer znašal 289,4 milijona evrov.

*PRIPOROČILO KOMISIJE o upravljanju finančnih sredstev za razgradnjo jedrskih objektov, izrabljenega goriva in radioaktivnih odpadkov UL L 330 (28. 11. 2006)

Prikaz sredstev Sklada na dan 31. decembra 2018 v milijonih evrov

31. maja 2019 je vrednost portfelja Sklada znašala 203,7 milijona evrov.

Temeljni cilj delovanja Sklada je voditi konservativno naložbeno politiko in slediti zastavljenim naložbenim načelom razpršenosti, likvidnosti in ob tem zbirati sredstva za učinkovito in trajno rešitev razgradnje NEK ter odložitev v fazi proizvodnje jedrske energije proizvedenih radioaktivnih odpadkov in iztrošenega jedrskega goriva.

ANALIZA: ENERGIJA 2018

Bojan Ivanc in Darja Močnik, Analitika GZS

 Analitika GZS

V 2018 rast cen večine energentov in emisijskih kuponov

Naftni derivati najpomembnejši v oskrbi, nuklearna energija pri proizvodnji

V Sloveniji je domača proizvodnja energije (v vseh oblikah) znašala 150 tisoč TJ, kar je bilo 2,4 % manj kot v predhodnem letu. Znotraj tega je proizvodnja nuklearne energije predstavljala 42 % celote, trdnih goriv 25 %, iz obnovljivih virov in odpadkov 19 %, iz hidroenergije pa 11 %. Oskrba z energijo (proizvodnja, povečana za uvoz in znižana za izvoz) se je znižala za 0,4 % na 285 tisoč TJ. Pri oskrbi je izstopal delež naftnih derivatov (34 %), ki se sicer uporabljajo predvsem v gospodarskem in potniškem transportu. 22 % je predstavljala nuklearna energija, 17 % trdna goriva, 11 % obnovljivi viri in odpadki in 11 % zemeljski plin. Hidro energija je predstavljala 6 % celotne energije. Oskrba hidro energije se je povečala najbolj, in sicer za 22 %, medtem ko je nuklearna upadla za 8 %.

Rekordna proizvodnja hidroenergije

V letu 2018 je bilo prevzeto za 24 tisoč GWh električne energije (za 1 % manj kot v 2017), od tega od proizvodnje v Sloveniji 15 tisoč GWh oz. 62,7 %. Uvožene je bilo za 9 tisoč GWh prevzete električne energije. Neto odjem (poraba) električne energije v Sloveniji je znašal 13,6 tisoč GWh (+46 GWh glede na 2017), izvoz pa 9,4 GWh. Izvoz je bil nižji za 2 %, kot tudi uvoz električne energije.

Poraba električne energije se je pri distribucijskih odjemalcih povečala za 2 %, pri neposrednih odjemalcih in ZDS se je zmanjšala za 2 % in pri črpalni HE Avče se je zmanjšala za 31 %. Za pokrite vse potreb porabnikov električne energije v državi je statistična pokritost domače proizvodnje znašala 84,6 %. Izgube električne energije na prenosnem in distribucijskem omrežju so bile manjše za 1,5 %.

Med glavnimi tipi proizvajalcev električne energije je izstopala manjša proizvodnja iz NE Krško (v primerjavi z letom 2017 nižja za 483 GWh oz. za 8 %), zaradi boljše hidrologije pa je bila za 697 GWh (oz. za 19 %) večja proizvodnja iz hidroelektrarn na prenosnem omrežju. Termoelektrarne na prenosnem omrežju so v letu 2018 proizvedle 213 GWh (oz. za 5 %) manj električne energije kot leto poprej.

Profitabilnost proizvodnje v TE je odvisna tudi od cen emisijskih kuponov (CO₂ kuponi). Za trg emisijskih kuponov je bila v letu 2018 značilna izrazita rast cen, saj je v zadnjem četrtletju leta 2018 narasla do 25 EUR za kupon (v začetku leta cca 8 EUR). Izrazito povišanje cen emisijskih kuponov v letu 2018 je bilo predvsem posledica odločitve EU, da bo v naslednjih štirih letih vsako leto s trga umaknila 24 % presežka kuponov. Na tečaj emisijskih kuponov vplivajo med drugim cene na trgu elektrike, premoga in plina. Cenejši je zemeljski plin, bolj je konkurenčna proizvodnja električne energije iz zemeljskega plina v primerjavi s proizvodnjo iz premoga. Ker je proizvodnja v plinskih elektrarnah emisijsko »manj intenzivna«, proizvajalci potrebujejo manj ogljikovih kuponov in njihova cena upade.

Cene energentov, še posebej pogonskih goriv, večinoma navzgor

Električna energija za gospodinjstve odjemalce je v 2018 znašala 0,159 EUR/kWh in se je glede na 2017 zvišala za 0,3 %, za negospodinjstve odjemalce je porasla za 6,5 % in je znašala 0,078 EUR/kWh. Cene električne energije so se občutno zvišale predvsem v drugi polovici leta 2018. Cena za dobavo je v januarju 2018 znašala 48,59 EUR/MWh, v zadnjem četrtletju leta 2018 se je zvišala na 69,44 EUR/MWh. V 2018 je bila višja tudi povprečna prodajna cena pasovne

Cena nafte za
tretjino
višja.

Proizvodnja energije
v Sloveniji nižja za
2,4 %.

električne energije (v letu 2018 je znašala 44,218 EUR/MWh, v letu 2017 37,888 EUR/MWh).

Zemeljski plin za gospodinjске odjemalce se je podražil za 1,9 % na 0,055 EUR/kWh, za negospodinjске odjemalce za 7,3 % na 0,030 EUR/kWh. Cene zemeljskega plina so se v letu 2018 občutno zvišale. Povprečna dnevna cena na avstrijski borzi CEGH, ki predstavlja referenco tudi za slovenski trg, je v letu 2018 znašala 22,97 EUR/MWh, kar je bilo 27,1 % več kot v letu 2017.

Povprečna cena surove nafte je v letu 2018 znašala 71,3 USD/sod, kar je 32 % več kot v letu 2017. Razlog za tako nenaden upad cene je bila predvsem presežna ponudba nafte na trgu ter spremenjene napovedi glede gospodarskih gibanj v prihodnje. Cena kurilnega olja se je v 2018 zvišala za 16,4 % na 940,25 EUR/1000 l.

Cena premoga (indeks NEX) je leta 2018 upadla na 100,2 USD/mt, medtem ko je v letu 2017 znašala 105,3, leta 2016 pa 94,8 USD/mt. Cene lesnih sekancev so se v letu 2018 povišale v poprečju za več kot 50 %.

Skoraj 14 milijard evrov prihodkov

Finančno poslovanje energetskega sektorja je bilo vnovič zelo dobro. Prodaja se je povečala za 4,2 % na 13,9 mrd EUR, kar je bila ponovno najvišja vrednost v zgodovini. Dodana vrednost je porasla za 1,4 % na 1,2 mrd EUR. V zadnjih desetih letih je dodana vrednost v povprečju znašala nad 1,1 mrd EUR. Število zaposlenih je poraslo za 266 oseb oz. za 2,4 % na 11.511 oseb, kar pomeni drugo leto rasti števila zaposlenih po večletnem ciklusu zniževanja števila zaposlenih (12.000 zaposlenih v 2008).

13,4 mio EUR manj dobička

V dejavnosti je bilo ustvarjene 725 mio EUR EBITDA, kar po lanskem lokalnem vrhu (2017) pomeni 1,3-odstotni padec, na kar je vplivala rast stroškov

Metodološko pojasnilo

Analizo energetike smo pripravili na podlagi letnih nerevidiranih in nekonsolidiranih izkazov gospodarskih družb, ki so registrirane v dejavnostih SKD 05.200 - Pridobivanje rjavega premoga in lignita, 35 - Oskrba z električno energijo, plinom in paro (pri 35.120 - Prenos električne energije upoštevano samo ELES) ter družba Plinovodi, 46.710 - Trgovina na debelo s trdimi, tekočimi in plinastimi gorivi, 46.120 - Posredništvo pri prodaji goriv, rud, kovin, tehničnih kemikalij, 47.302 - Posredništvo pri prodaji motornih goriv na drobno, 47.301 - Trgovina na drobno z lastnimi motornimi gorivi ter upravljanje energetskih trgov (Borzen in BSP). Pri opisu sprememb (rasti ali padci) izhajamo iz agregatne primerjave, torej primerjamo rezultate poslovanja podjetij tekočega in predhodnega leta, ki so predložila letno poročilo za posamezna leta.

dela (+4,7 %), stroškov blaga, materiala in storitev (+4,2 %) in slabši finančni izid. EBITDA marža je ponovno upadla in je bila najnižja v zadnjih 10 letih (5,4 %), kar odraža tudi povečan nivo trgovanja z energenti, ki vpliva na višanje prihodkov, ne pa na korespondenčno krepitev te marže. Neto dobička je bilo 220,8 mio EUR oziroma za 13,3 mio EUR (-5,7 %) manj kot v predhodnem letu. Donosnost kapitala se je zmanjšala na 3,5 % (3,8 % v 2017). Na znižanje dobička je imela ključen vpliv večja izguba TEŠ. Likvidnost je ostala visoka (kratkoročni koeficient pri 1,2), medtem ko se je relativna zadolženost v 2017 znižala na najnižjo vrednost po 2012, v 2018 pa spet nekoliko porasla (3,6-kratnik EBITDA). Povprečna mesečna bruto plača na zaposlenega je znašala 2.486 EUR in je bila medletno višja za 1,8 %. gg

Dodana vrednost
višja za
1,4 %.

www.final-pasarič.si

Smo eno izmed vodilnih podjetij za antikorozijsko zaščito ter sanacijo betonskih površin na energetskih in ostalih infrastrukturnih objektih.

- antikorozijska zaščita jeklenih konstrukcij
- sanacije betonov
- visokotlačno pranje
- peskanje

FINAL Pasarič d.o.o.,
Spodnja Rečica 80f,
3270 Laško
Tel: 03/73 40 580
info@final-pasarič.si

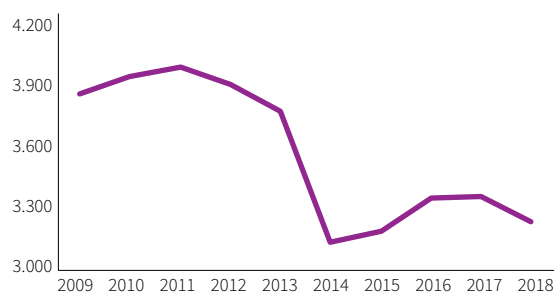
5 milijonska izguba v 2018

Upad prodaje za 8 %, proizvodnje za 4 %

V dejavnosti premogovništva ima prevladujoč položaj Premogovnik Velenje, saj predstavlja 99 % prodajnih prihodkov, Rudnik Trbovlje-Hrastnik (RTH) pa je v likvidaciji, kar pomeni, da nima več izkopa, temveč prodajne prihodke dosega s subvencijami vlade. Od 15 mio EUR prihodkov v 2018 je imel prodajnih namreč le za 365 tisoč EUR. Analiza dejavnosti je tako vsebinsko gledano predvsem analiza poslovanja Premogovnika Velenje. Dno prodaje je dejavnost dosegla v 2014 pri 100 mio EUR, vrh pa v letu 2008 pri 148 mio EUR. V letu 2018 je prodaja upadla za 5,2 % na 109 mio EUR, od tega v Premogovniku Velenje za 5,2 % in v RTH za 37 %.

Proizvodnja premoga v Premogovniku Velenje, merjena v TJ (energetski vrednosti), se je v letu 2018 znižala za 1.559 ton na 37,6 tisoč, kar je bilo prvo zmanjšanje po treh letih rasti. Premogovni del (Premogovnik Velenje) sicer predstavlja 11 % EBITDA skupine HSE. Merjeno v tonah je bil izkop nižji za 4,1 % (3,2 mio ton).

Izkop lignita nižji za 4 %

v 1.000 tonah, Vir: Statistični urad RS; obdelava Analitika GZS

Dodana vrednost višja drugo zaporedno leto

Bruto marža se je znižala z 61,8 % v 2017 na 59 % (2,8 o.t.), kar je bilo blizu dolgoletnega povprečja. Dodana vrednost je sicer upadla za 9,7 % na 64 mio EUR, kar je bilo najmanj po letu 2015 ter posledica tako nižje količine in energetske vrednosti izkopa kot tudi višjih proizvodnih stroškov, kar je povezano tudi z višjimi stroški naftnih derivatov. Stroški storitev, ki predstavljajo okoli 40 % prodaje, so se povečali kar za šestino, stroški porabljenega materiala (19 % prodaje) pa za 4,6 %. Že drugo zaporedno leto so bili drugi stroški storitev močno višji.

TOP 2

1	PREMOGOVNIK VELENJE
2	RUDNIK TRBOVLJE-HRASTNIK

Produktivnost dela nižja za 9 %

Stroški dela so kljub padcu prodaje in dodane vrednosti narasli za 2,3 % na 54,3 milijona evrov, kljub temu, da se je povprečno število zaposlenih skrčilo še šesto zaporedno leto, in sicer za 11 zaposlenih na 1.214. Še v letu 2007 je bilo v dejavnosti zaposlenih 2.460 oseb, skoraj še enkrat več. Dodana vrednost na zaposlenega se je v 2018 znižala za skoraj 9 % na 53 tisoč EUR, kar je realno za desetino več kot v 2008. Stroški dela v dodani vrednosti so predstavljali pretežen del (84 %) dodane vrednosti ter so se zvišali z lanskih 75 na 84 %. V celotnem obdobju so znašali v povprečju 82,5 %. Kljub znižanju števila zaposlenih se je bruto plača povečala tudi v tem letu, in sicer za 2,9 % oziroma realno za 1,2 % (kot v 2017) na 2.640 EUR.

Razpolovitev EBITDA

EBITDA se je v 2018 razpolovila glede na predhodno leto na 10 mio EUR, kar je bilo najmanj po letu 2015. To je bilo predvsem posledica padca prodaje, rasti stroškov drugih storitev ter stroškov dela. EBITDA marža je znašala 9 % in je bila za 1,4 odstotne točke višja od dolgoletnega povprečja. Dejavnost je po lanskem pozitivnem poslovanju (2,8 mio EUR), ki je bilo prvo v petnajstih letih, zopet poslovala z izgubo, in sicer v višini 5,2 milijona evrov. Premogovnik Velenje je imel 3,8 mio EUR izgube, izguba RTH pa je zrasla z 0,6 na 1,4 mio EUR. **gg**

Upad dodane vrednosti za desetino.

Krčenje števila zaposlenih še šesto zaporedno leto.

10 mio EUR EBITDA.

Kazalec/kazalnik	Vrednost 2018	Sprememba v % 18/17, agregat	Sprememba v % 18/17, ista podjetja	Vrednost 2017	Realna sprememba 18/08 v %*	Povprečna vrednost 2009-2018
Število družb	2	0,0	-	2	0,0	2
Št. zaposlenih po del. urah	1.214	-0,9	-0,9	1.225	-45,2	1.532
Prihodki (v mio EUR)	128,1	-8,0	-8,0	139,3	-32,6	138,5
Čisti prihodki od prodaje (v mio EUR)	109,0	-5,4	-5,4	115,2	-34,2	120,6
Čisti prihodki od prodaje na zaposlenega (EUR)	89.798	-4,5	-4,5	94.042	20,1	79.579
Delež prodaje na tujih trgih (%)	0,1	N.A.	818,9	0,0	N.A.	0,3
Dodana vrednost (v mio EUR)	64,3	-9,7	-9,7	71,2	-39,9	77,0
Dodana vrednost na zaposlenega (EUR)	52.952	-8,9	-8,9	58.139	9,7	50.418
Stroški dela v dodani vrednosti (%)	84,4	13,3	13,4	74,5	-11,1	82,5
EBITDA (v mio EUR)	9,9	-55,4	-55,4	22,3	-34,4	14,5
EBITDA v prihodkih od prodaje (%)	9,1	-53,1	-52,9	19,4	-1,1	11,5
Neto čisti dobiček / izguba (v mio EUR)	-5,2	N.A.	N.A.	2,8	N.A.	-15,2
Neto marža	-4,7	N.A.	N.A.	2,5	N.A.	-14,2
Donosnost kapitala - ROE (%)	-10,1	N.A.	N.A.	5,6	124,4	-21,1
Neto finančni dolg na EBITDA	1,8	100,0	106,4	0,9	-33,3	2,1
Kratkoročni koeficient	0,8	-27,3	-28,1	1,1	-20,0	0,9
Delež investicij v opred. osn. sredstva/čisti prihodki od prodaje (%)	14,1	-21,2	5,7	17,9	22,6	15,6

* Prodaja, dodana vrednost, DV/zaposlenega, EBITDA in neto čisti dobiček so deflacirani.

www.hse-invest.si

HSE Invest kot družba skupine HSE je od leta 2002 izvajala svetovni inženiring in nadzor pri vseh pomembnih energetskih projektih v Sloveniji. Sodelovala je pri izgradnji hidroelektrarn na spodnji Savi, izgradnji prve slovenske črpalne HE Avče, izgradnji termo bloka B6 v TEŠ, izgradnji plinske elektrarne PB6 v TEB, sodelovala je tudi pri rekonstrukcijah HE Zlatoličje, HE Fala, HE Doblar 1, HE Plave 1. Bogate izkušnje ima pri izgradnji malih HE, sončnih elektrarn, velikih vetrnih elektrarn in ostalih OVE. Skupna moč navedenih objektov znaša čez 1.200 MW oziroma 40 % celotne instalirane moči v slovenskem prenosnem omrežju, kar potrjuje, da je HSE Invest vodilna družba na področju projektov v energetiki.

hse Invest

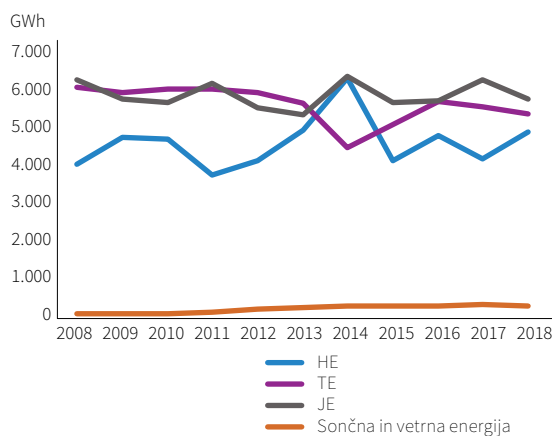
Skupina **hse**

Ugodna hidrologija narekovala tempo proizvodnji

Večja proizvodnja elektrike iz HE ter manjša proizvodnja iz TE in JE

V letu 2018 je bila proizvodnja električne energije iz jedrske elektrarne za 483 GWh (oz. za 8 %) manjša, zaradi boljše hidrologije pa je bila višja proizvodnja iz hidroelektrarn, in sicer za 697 GWh (oz. za 19 %). Termoelektrarne so v letu 2018 proizvedle 213 GWh (oz. za 5 %) manj električne energije kot leto poprej.

Sončna in vetrna energija le počasi rasteta

Vir: Statistični urad RS, obdelava: Analitika GZS

Proizvodnjo električne energije lahko razdelimo na proizvodnjo v jedrski elektrarni (JE), termoelektrarnah (TE), hidroelektrarnah (HE), plinskih elektrarnah in proizvodnjo iz OVE, predvsem iz sonca. V JE je bilo proizvedene 35,4 % vse električne energije v Sloveniji (polovica je izvožena na Hrvaško), v TE tretjino, v HE 30 % in iz OVE 1,6 % (predvsem sončne elektrarne). Zaradi zadnje skupine je precej poraslo število proizvajalcev električne energije, in sicer s 102 v letu 2007 na 502 v letu 2018.

Prihodki zadnja 4 leta na ravni dobrih 600 mio EUR

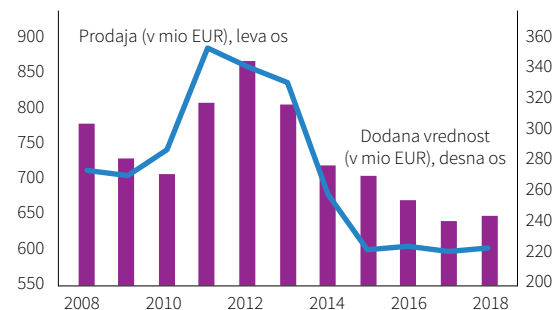
Prihodki od prodaje v dejavnosti so v letu 2018 znašali 623,5 mio EUR, kar je bilo za 0,7 % več kot v 2017. Slednji so na podobni ravni kot zadnja 4 leta, ko so se gibali med 613 in 623 mio EUR. Iz analize dejavnosti smo izločili družbo Interenergo, ki se pretežno ukvarja s trgovanjem z električno energijo. Proizvodnja v jedrski elektrarni (NEK) je znašala 5,5 GWh električne energije. Rast pri hidroelektrarnah je zagotavljala ugodna hidrologija ter s tem povezan visok izkoristek elektrarne. Dejavnost je po prihodkih zelo koncentrirana, saj največje tri družbe ustvarijo 69 %, največjih deset družb pa 85 % čistih prihodkov v dejavnosti. Individualno izstopata Teš in NEK, saj prvi predstavlja tretjino vseh prihodkov v dejavnosti, drugi pa 26 %. Celotni prihodki družbe Teš so se zmanjšali za 2,1 %,

TOP 5

- 1 TEŠ d.o.o.
- 2 NEK d.o.o.
- 3 DEM d.o.o.
- 4 SENG d.o.o.
- 5 HESS, d.o.o.

medtem ko so v NEK upadli za 0,1 %. Pri hidroelektrarnah so se celotni prihodki zvišali za 5,1 %. Povečali so se v Dravskih elektrarnah in v HE na spodnji Savi, kot tudi v Gorenjskih in Elektro Ljubljana, in sicer med 5,5 in 27 %. V Soških elektrarnah pa so se prihodki zmanjšali za 7 %. Padec pri zadnji je bil predvsem posledica manjše potrebe po delovanju ČHE Avče (30-odstotni padec proizvodnje na generatorju).

Rast prodaje po šestih letih niževanja

Vir: Kapos, podatki Ajpes

Rast dodane vrednosti po 5 letih krčenja

Dodana vrednost v dejavnosti je v 2018 porasla za 1,6 % na 244,4 mio EUR, kar je bilo prvič po letu 2013. K njeni rasti je predvsem prispeval segment hidroelektrarn, kjer se je dodana vrednost okrepila za 7,1 %. Stroški blaga, materiala in storitev so upadli za 1,3 %.

150 mio EUR
za investicije.

Priča smo stagnaciji
produktivnosti dela.

Prihodki v TEŠ so se skrčili za 4 % na 197 mio EUR, kar je ob višjih drugih poslovnih odhodkih (nakupi ETS kuponov) in nekoliko višjih stroških storitev vodilo do znižanja dodane vrednosti za 14,5 % na 36 mio EUR. Upad dodane vrednosti beležijo še Savske elektrarne, ostale večje pa rast.

TEŠ z večjim upadom produktivnosti dela

Število zaposlenih v dejavnosti je znašalo 1.846 in je v 2018 po petih letih krčenja poraslo za 1,6 %. V 2018 se je najbolj zvišalo število zaposlenih v NEK (za 1,7 %) in v TEŠ (0,8 %), v HE pa se je število zaposlenih znižalo za 2,2 %. Ena tretjina vseh zaposlenih je delala v NEK, v TEŠ pa dobra šestina. Dodana vrednost na zaposlenega se je v zadnjih petih letih gibala med 132 in 134 tisoč EUR. V 2018 je znašala 132 tisoč EUR in je bila na ravni iz leta 2017. Po višini tega kazalnika so med večjimi družbami izstopali HESS (333 tisoč EUR) in SENG (180 tisoč EUR), TEŠ in NEK sta beležili 117 in 115 tisoč EUR. Stroški dela v dejavnosti so se povečali za 5,9 %, stroški plač za 4,3 %. Stroški dela v dodani vrednosti so znašali 35,8 % in so se zvišali za 1,4-odstotne točke. Povprečna bruto plača se je povišala za 2,6 % na 2.763 EUR.

Zmanjšanje EBITDA simbolično

EBITDA je znašala 157,4 mio EUR, kar je bilo pol odstotka manj kot v 2017. Slednje pomeni že šesto

leto upadanja EBITDA, predvsem zaradi družbe TEŠ. EBITDA družbe TEŠ se je skrčila za 26,7 %, pri čemer so imeli nanjo vpliv tudi 18 % višji stroški dela (predstavljajo 38 % dodane vrednosti). Najvišji EBITDA maržo je beležila skupina hidroelektrarn (41,3 %), sledita NEK (21,7 %) in TEŠ (11,3 %). Za investicijo so v dejavnosti namenili četrtno letnih prihodkov, kar je bilo okoli 150 mio EUR in največ po letu 2014. V obdobju 2008-2014 je bilo za investicije namenjeno 2,8 milijarde evrov oziroma 400 milijonov letno.

Dejavnost zopet z večjo izgubo

Dejavnost je poslovala z izgubo (27,9 mio EUR), ki je bila za 1,6-krat višja kot v predhodnem letu (10,6 mio EUR izgube). Že četrto leto je dejavnost beležila izgubo, predvsem zaradi TEŠ. Izguba TEŠ je bila v 2018 visoka (58,5 mio EUR) tako zaradi enkratne slabitve neopredmetenih sredstev (19 mio EUR) kot tudi tekočega slabšega poslovanja. Hidroelektrarne so v 2018 skupaj zabeležile 18,8 mio EUR dobička. Nominalno največ dobička so ustvarile Dravske elektrarne (8,3 mio EUR) in Soške elektrarne (4 mio EUR). Še v letih 2007 in 2008 je bilo dobička v dejavnosti več kot 70 mio EUR letno, dinamika pa se je drastično pričela slabšati po letu 2013, predvsem zaradi družbe TEŠ. Zadolženost v dejavnosti je ostala visoka, saj je razmerje med neto dolgom in EBITDA pri 5,5-kratniku, kar je največ po letu 2015 (6,2). ^{gg}

Zadolženost v dejavnosti je ostala visoka..

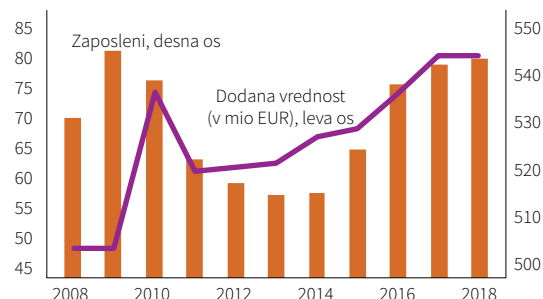
Kazalec/kazalnik	Vrednost 2018	Sprememba v % 18/17, agregat	Sprememba v % 18/17, ista podjetja	Vrednost 2017	Realna sprememba 18/08 v %*	Povprečna vrednost 2009-2018
Število družb	502	-2,1	-	513	304,8	452
Št. zaposlenih po del. urah	1.846	1,6	1,6	1.816	-22,8	2.219
Prihodki (v mio EUR)	623,5	1,6	1,6	613,8	-24,7	732,8
Čisti prihodki od prodaje (v mio EUR)	601,6	0,7	1,2	597,2	-24,4	707,9
Čisti prihodki od prodaje na zaposlenega (EUR)	326.004	-0,9	-0,3	328.816	-2,1	318.889
Delež prodaje na tujih trgih (%)	13,5	-2,9	-1,2	13,9	15,4	13,5
Dodana vrednost (v mio EUR)	244,4	1,6	1,0	240,6	-27,9	280,8
Dodana vrednost na zaposlenega (EUR)	132.427	0,0	-0,6	132.453	-6,7	127.234
Stroški dela v dodani vrednosti (%)	35,8	4,4	4,7	34,3	5,3	34,0
EBITDA (v mio EUR)	157,4	-0,5	-1,4	158,3	-33,7	186,5
EBITDA v prihodkih od prodaje (%)	26,2	-1,1	-2,6	26,5	-12,1	26,5
Neto čisti dobiček / izguba (v mio EUR)	-27,9	164,0	146,9	-10,6	N.A.	-32,2
Neto marža	-4,6	155,6	-1,2	-1,8	N.A.	-6,0
Donosnost kapitala - ROE (%)	-1,3	160,0	160,7	-0,5	N.A.	-1,5
Neto finančni dolg na EBITDA	5,5	1,9	4,4	5,4	400,0	4,4
Kratkoročni koeficient	1,3	-18,7	-18,2	1,6	-27,8	1,3
Delež investicij v opred. osn. sredstva/čisti prihodki od prodaje (%)	24,9	27,7	-1,2	19,5	-48,6	38,7

* Prodaja, dodana vrednost, DV/zaposlenega, EBITDA in neto čisti dobiček so deflacirani. Analiza dejavnosti ne zajema podjetja Interenergo

Upad prihodkov na izvoznih trgih

V osnovni pristojnosti družbe ELES je upravljanje visokonapetostnega sistema za prenos električne energije. To je sestavljeno iz daljnovodov, razdelilnih transformatorskih postaj in razdelilnih postaj. Dejavnost je regulirana, omrežnina za prenosno omrežje predstavlja okoli 40 % prihodkov, avkcijski prihodki 30 % in omrežnina za sistemske storitve 25 %. Omrežnina je določena s formulo, ki upošteva vpliv stroškov energije, delovanja in vzdrževanja, reguliran donos, amortizacijo, znižano za presežek prihodkov iz preteklih let in drugih prihodkov. Skupino ELES sestavljajo obvladujoča družba ELES ter odvisni družbi TALUM (proizvodnja aluminija in proizvodov) in Stelkom (komunikacijske storitve). Ker analiziramo finančne izkaze matične družbe na nekonsolidirani osnovi, spadata ti družbi med finančni naložbi v bilanci stanja matične družbe, kar pomeni, da vplivata na končni neto dobiček, ne pa na prodajo, dodano vrednost, EBITDA ali število zaposlenih.

Zaposlenost in dodana vrednost na podobni ravni kot 2017

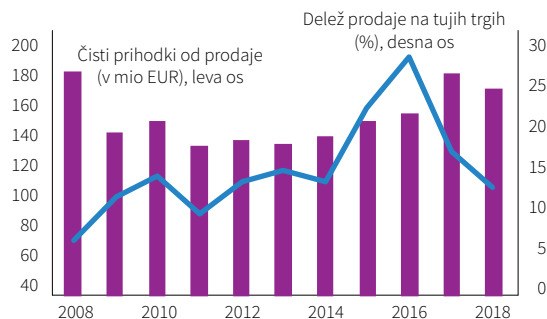

Vir: Kapos, podatki Ajpes

Doma manjši, na tujem pa večji upad prodaje

Družbi ELES so v letu 2018 čisti prihodki od prodaje upadli za 6,1 %, medtem ko so se v zadnjih štirih letih povečevali za 7,4 % letno. Prodaja v Sloveniji se je znižala za 0,6 %, na trgih EU pa za 28,4 %. Dosegla je skoraj 176,1 mio EUR celotnih prihodkov (154,2 mio

Čisti prihodek nekoliko nižji

EUR v povprečju v zadnjih 10 letih). Delež prodaje na tujih trgih se je znižal na 12,7 % s 16,7 % v 2017. Poslovni odhodki so se zmanjšali za 6,4 %. Nižji so bili predvsem stroški blaga, materiala in storitev (za 9,5 %), stroški dela so bili višji za 3,1 %. Dodana vrednost je ostala na ravni predhodnega leta pri 81 mio EUR. Dodana vrednost na zaposlenega v vrednosti 149 tisoč EUR je bila za 0,3 % nižja ob enem zaposlenem več. V dolgoletnem obdobju je dodana vrednost na zaposlenega povprečno znašala 127 tisoč EUR. Povprečna plača na zaposlenega v znesku 3.697 EUR je bila višja za 2,8 % in je tako prehitela rast produktivnosti.

Nizka zadolženost in nekoliko nižji dobiček

EBITDA je bila nižja za 4,7 % (48,8 mio EUR) in je bila realno za 54 % višja kot pred desetletjem. Neto dobiček je bil nižji glede na 2017 za 1,8 % (16,6 mio EUR). Družba je nizko zadolžena, saj lahko z EBITDA odplača dolg v enem letu. Likvidnostni kazalnik se je nekoliko zvišal (+14,3 %) ter je ostal visok (2,4) in nad dolgoletnim povprečjem (2). Za investicije je družba namenila 46 mio EUR, kar je bilo nekoliko manj kot v 2017 (55 mio EUR), vendar nad desetletnim povprečjem (41 mio EUR). ^{SS}

149 tisoč EUR
dodane vrednosti na zaposlenega.

Velik padec prodaje na tujih trgih.

Povprečna bruto plača pri 3.700 EUR.

Q TECHNA,

Institut za zagotavljanje in kontrolo kakovosti d.o.o.
Cvetkova ulica 27,
1000 Ljubljana, Slovenija
Telefon: 01 42 04 390
Faks: 01 42 04 383
info@qtechna.si

www.qtechna.si

Q Techna je ena od vodilnih slovenskih družb na področju:

- zagotavljanja kakovosti,
- kontrole kakovosti,
- izobraževanja in
- certificiranja,

na objektih nuklearne in konvencionalne energetike, farmacije, infrastrukture ter na ostalih zahtevnih tehnologijah.

Manjše število bilateralnih pogodb upočasnilo rast prodaje

Rast odhodkov ob upadu prihodkov

Z upravljanjem energetske trgov se ukvarjata dve družbi: Borzen in BSP, pri čemer je prva po velikosti prodaje še enkrat večja od druge. Družba BSP je sicer v polovičnem lastništvu družbe Borzen. BSP je novembra 2008 od Borzena prevzel dejavnost borze z električno energijo. Družbi sta v letu 2018 dosegli 6,5 mio EUR prodaje, kar je bilo za 0,2 odstotka več kot v predhodnem letu. Čisti prihodki stalno rastejo, glede na 2008 so bili realno višji za 127 %. Na nižjo rast prihodkov je vplival rahel padec prihodkov največjega upravitelja energetske trgov. Delež prodaje na tujih trgih je znašal 18,9 % in se v zadnjih treh letih znižuje. Dejavnost je v 2018 zabeležila slabši poslovni izid, saj je bil za 11,7 % nižji kot v predhodnem letu. Glavni razlog je bila rast odhodkov, ki je znašala 5,1 % (med njimi so stroški dela porasli za 7,8 %, stroški blaga, materiala in storitev za 5,1 %), medtem ko so skupni čisti prihodki porasli le za 0,2 %. Na skupne zabeležene prihodke je imel pozitiven vpliv finančni izid. Prodaja na zaposlenega se je skrčila za 1,8 % na 166 tisoč EUR, kar je bil prvi padec po letu 2008.

Dodana vrednost na zaposlenega upadla za 6 %

Dodana vrednost, ki se je v predhodnih letih krepila, se je v 2018 znižala za 4 % na 4,8 mio EUR. Še močnejše je upadla dodana vrednost na zaposlenega, in sicer

TOP 2

- 1 BORZEN, d. o. o.
- 2 BSP REGIONALNA ENERGETSKA BORZA, d. o. o.

za 5,9 % na 124 tisoč EUR, saj se je število zaposlenih povečalo za 2,1 %. Število zaposlenih sicer raste od 2008, ko je bilo 28 zaposlenih, vse do 39 oseb v 2018. Dodana vrednost na zaposlenega je bila v 2018 za četrtnino višja od dolgoletnega povprečja, ko je znašala 102 tisoč EUR. Povprečna bruto plača je porasla za 2,6 % na 3.314 EUR. Stroški dela v dodani vrednosti so se povišali z 39,6 % v 2017 na 44,4 %.

Nov mejnik poslovanja presežen

EBITDA se je v 2018 znižala za 11,9 % na 2,7 mio EUR, po rasti v predhodnih letih. EBITDA marža je bila v 2017 najvišja v zgodovini (46,8 %), v 2018 je upadla na 41,2 %. Neto dobička je bilo za 2 mio EUR, kar je bilo za 14 % manj kot v predhodnem letu, v 10-letnem obdobju pa sta družbi zabeležili v povprečju 1,1 mio EUR dobička. Donosnost kapitala je znašala 18,6 % (28,8 v 2017). Družbi sta brez dolga. **gg**

2,7 mio EUR
EBITDA.

Za
12 %
nižji dobiček.

Prihodki so
stagnirali.

Kazalec/kazalnik	Vrednost 2018	Sprememba v % 18/17, agregat	Sprememba v % 18/17, ista podjetja	Vrednost 2017	Realna sprememba 18/08 v %*	Povprečna vrednost 2009-2018
Število družb	2	0,0	-	2	0,0	2
Št. zaposlenih po del. urah	39	2,1	2,1	38	38,7	34
Prihodki (v mio EUR)	6,6	-0,3	-0,3	6,7	127,5	5,3
Čisti prihodki od prodaje (v mio EUR)	6,5	0,2	0,2	6,5	126,8	5,0
Čisti prihodki od prodaje na zaposlenega (EUR)	166.351	-1,8	-1,8	169.378	63,9	142.065
Delež prodaje na tujih trgih (%)	18,9	-11,3	-11,3	21,3	46,5	19,1
Dodana vrednost (v mio EUR)	4,8	-4,0	-4,0	5,0	359,4	3,6
Dodana vrednost na zaposlenega (EUR)	123.879	-5,9	-5,9	131.687	232,0	101.606
Stroški dela v dodani vrednosti (%)	44,4	12,4	12,3	39,5	-68,1	53,5
EBITDA (v mio EUR)	2,7	-11,9	-11,9	3,0	-	1,9
EBITDA v prihodkih od prodaje (%)	41,2	-12,0	-12,1	46,8	-	34,6
Neto čisti dobiček / izguba (v mio EUR)	2,0	-14,0	-14,0	2,3	--	1,3
Neto marža	30,5	-14,1	-0,2	35,5	-	23,8
Donosnost kapitala - ROE (%)	18,6	-35,4	-35,3	28,8	-	19,3
Neto finančni dolg na EBITDA	N.A.0	0,5	0,3	-21,3	-	-9,5
Kratkoročni koeficient	1,1	0,0	-4,2	1,1	-75,0	1,1

* Prodaja, dodana vrednost, DV/zaposlenega, EBITDA in neto čisti dobiček so deflacirani.

Rast vhodnih surovin in dela poslabšala bilanco

Rast odhodkov ob upadu prihodkov

Dejavnost trgovanja in distribucije obsega štiri večje skupine družb. V prvi so družbe, ki se ukvarjajo s trgovanjem z elektriko in plinom (največje so GEN-i, HSE, Interenergo, ECE, Energija plus, E 3 in druge manjše), v drugi elektrodistribucijske družbe (pretežni del prihodkov na tem segmentu ustvarjajo Elektro Ljubljana, Elektro Maribor, Elektro Celje, Elektro Primorska in Elektro Gorenjska), v tretji družbe, ki se ukvarjajo z distribucijo plina (Adriaplin, Plinarna Maribor), ter v četrti dve specifični družbi: Plinovodi in SODO. Trgovanje in distribucijo analiziramo kot celoto, ker so pred letom 2011 elektrodistribucije imele v lasti tudi podjetja za trgovanje z energenti kot poslovne enote znotraj iste družbe.

Plinovodi z velikim padcem prodaje, SODO z rastjo

Družba Plinovodi je operater prenosnega sistema zemeljskega plina, na katerega so priključeni industrijski uporabniki in distributerji, ki oskrbujejo z zemeljskim plinom 74 občin, v katerih živi več kot 1,3 milijona prebivalcev. Letna dobava vsem uporabnikom prenosnega sistema v Sloveniji obsega približno 900 milijonov kubičnih metrov. V Sloveniji smo v letu 2018 porabili za 896 mio kubičnih metrov zemeljskega plina, oziroma 1,2 % manj kot v 2017. Predvsem manj hladna zima v 2018 je prispevala k podobno visoki porabi. Približno 55 % zemeljskega plina porabi industrija, preostanek gospodinjstva. Večina plina je uvoženega. Prodajni prihodki Plinovodov so upadli za 16,6 % na 44 mio EUR, medtem ko je dodana vrednost upadla za 23 % na 32 mio EUR.

Družba SODO je sistemski operater distribucijskega omrežja z električno energijo in izvaja javno gospodarsko službo. SODO je beležil povečanje prodaje za 1,1 % (na 279 mio EUR), medtem ko se je dodana vrednost povečala za 1,5 % na 6,1 mio EUR.

Manj trgovanja z električno energijo

Dejavnost je kot celota ustvarila 5,9 mrd EUR prodaje, kar je bilo za 5,3 % manj kot lani. Upad je posledica manj poslov pri trgovanju z energenti, saj se je pri največjih petih družbah prodaja v povprečju malenkostno znižala. Pri družbi GEN-i, ki je ustvarila 2,4 mrd EUR prodaje, se je prodaja zmanjšala za 3 %, pri HSE, ki ustvari 1,5 mrd EUR, za 8 % in pri Interenergu za 25 %, medtem ko je Energija plus beležila 19-odstotno povečanje čistih prihodkov. Dodana vrednost se je zadnja 3 leta gibala med 430 in 440 mio EUR. Dodana vrednost na zaposlenega je variirala v pasu med 107 in 110 tisoč EUR. Dodana vrednost se je med družbami gibala precej različno. Pri dveh družbah se je znižala (za 70 % in za 17 %), pri ostalih se je povišala med 13 % in 57 %. Srednja sprememba je pri največjih desetih družbah znašala +10,2 %.

TOP 5

1	GEN-I, d.o.o.
2	HSE d.o.o.
3	Interenergo d.o.o.
4	SODO d.o.o.
5	ECE d.o.o.

Najvišjo rast čistih prihodkov so lani zabeležili v distribuciji plinastih goriv (za 2,9 %), kjer pa je dodana vrednost upadla za 4 %. V distribuciji električne energije (brez SODO) je čisti prihodek porasel za 0,7 %, dodana vrednost za 4,8 %. Ostale podskupine dejavnosti pa so zabeležile znižanje prodaje - Interenergo za četrtino, Plinovod za šestino, prenos električne energije za dobrih 5 % in trgovanje z električno energijo za 2,6 %.

Stagnacija povprečne plače

V dejavnosti je bilo zaposlenih 4.081 oseb. Število zaposlenih intenzivneje raste predvsem zadnji dve leti. Po letu 2012 se je število zaposlenih povečevalo, predvsem pri družbah, ki so okrepile segment trgovanja. Najbolj se je v 2018 povečalo število zaposlenih v GEN-i, kot tudi HSE, pri distributerjih električne energije pa se je malenkostno zmanjšalo. Povprečna bruto plača je po dveh zaporednih letih krepke rasti (5 % letno) upadla za 0,2 % na 2.430 EUR.

Dobička za sedmino manj

Dejavnost je kot celota ustvarila 90,8 mio EUR neto dobička, kar je bilo manj kot v 2017 (za 14,9 mio EUR oz. za 14,1 % manj). Na rezultate je imela največji vpliv izguba Interenergo (v vrednosti 4,2 mio EUR) in Elesa (379 tisoč EUR), kakor tudi nižji dobiček družbe GEN-i (-4,2 %), ki ga je še vedno ustvaril največ (12,9 mio EUR), ter nižji dobiček HSE (za več kot 50 %). Višji dobiček (+11,6 %) je zabeležila le distribucija električne energije (brez SODO) v vrednosti 57,4 mio EUR. Neto finančni dolg na EBITDA je znašal 1,9, kar pomeni dodatno znižanje relativne zadolženosti (2,1-kratnik EBITDE v 2017). EBITDA marža je v 2018 znašala 4,7 %, kar je bila tretja najnižja v zadnjih 10 letih. Za investicije so družbe namenile 156 milijonov evrov, kar je bilo nekoliko manj kot v predhodnem letu (147 milijonov evrov). gg

Manjša vrednost trgovanja z energenti vplivala na padec prihodkov.

Produktivnost dela višja za pol odstotka.

Distribucija električne energije z najvišjo rastjo dodane vrednosti.

Kazalec/kazalnik	Vrednost 2018	Sprememba v % 18/17, agregat	Sprememba v % 18/17, ista podjetja	Vrednost 2017	Realna sprememba 18/08 v %*	Povprečna vrednost 2009-2018
Število družb	69	-10,4	-	77	68,3	71
Št. zaposlenih po del. urah	4.081	0,9	1,3	4.047	3,5	3.978
Prihodki (v mio EUR)	5.920,2	-5,6	-5,3	6.268,2	197,0	4.656,0
Čisti prihodki od prodaje (v mio EUR)	5.777,2	-5,6	-5,4	6.120,6	206,6	4.531,5
Čisti prihodki od prodaje na zaposlenega (EUR)	1.415.495	-6,4	-6,6	1.512.390	196,4	1.139.104
Delež prodaje na tujih trgih (%)	62,4	-3,7	-3,9	64,8	642,9	47,3
Dodana vrednost (v mio EUR)	439,9	1,4	2,4	434,1	53,3	403,3
Dodana vrednost na zaposlenega (EUR)	107.788	0,5	1,1	107.254	48,1	101.344
Stroški dela v dodani vrednosti (%)	38,0	0,0	-0,7	38,0	-22,0	35,6
EBITDA (v mio EUR)	272,8	1,5	2,8	268,9	71,4	261,2
EBITDA v prihodkih od prodaje (%)	4,7	6,8	8,7	4,4	-44,7	6,1
Neto čisti dobiček / izguba (v mio EUR)	90,8	-14,1	-12,7	105,7	214,7	75,5
Neto marža	1,6	-5,9	5,7	1,7	6,7	1,9
Donosnost kapitala - ROE (%)	3,6	-18,2	-17,2	4,4	56,5	3,4
Neto finančni dolg na EBITDA	1,9	-9,5	-8,7	2,1	11,8	2,1
Kratkoročni koeficient	1,3	8,3	10,2	1,2	30,0	1,2
Delež investicij v opred. osn. sredstva/čisti prihodki od prodaje (%)	2,7	12,5	5,7	2,4	-77,3	3,7

* Prodaja, dodana vrednost, DV/zaposlenega, EBITDA in neto čisti dobiček so deflacirani.
Analiza dejavnosti zajema tudi podjetje Interenergo.

Muzej HE Završnica

Negujemo tradicijo,

**SAVSKE
ELEKTRARNE
LJUBLJANA d.o.o.**

Center vodenja SEL

proizvajamo za sedanost,

Gradbišče MHE Borovlje

gradimo za prihodnost!

Rahel padec letne proizvodnje

V letu 2018 je bilo proizvedene (bruto) za 9.292 TJ toplote, kar je bilo za 1,7 % manj kot predhodno leto. V TE-TO je bilo proizvedene 81 % celotne toplote v državi. Podatki o končni rabi še niso predstavljeni, vendar variirajo skladno s proizvodnjo, zato ocenjujemo, da je upadla za 1,3 %, predvsem zaradi manjše rabe pri gospodinjstvih zaradi bolj mile zime. Delež porabljene toplote v vsej porabljeni energiji v Sloveniji je sicer majhen (3,5 %). Gospodinjstva porabijo skoraj 43 % te toplote, predelovalne dejavnosti in gradbeništvo 28 %, drugi porabniki pa še dobro petino.

Dvig cen daljinske toplote dvignil prihodke

Družbe, ki se ukvarjajo z oskrbo s paro in vročo vodo (izločili smo družbo Petrol energetika pri primerjavi za predhodna leta, saj se je v letu 2018 priključila Petrolu), so v letu 2018 beležile 200,5 mio EUR prihodkov (brez sprememb vrednosti zalog), kar je bilo za 8,3 % več kot v predhodnem letu. Čisti prihodki so porasli v 2018 za 7,8 %. Prihodki se zvišujejo četrto leto zapored in so bili najvišji v zadnjih 10 letih. V zadnjih 10 letih so letni čisti prihodki v povprečju znašali 169 mio EUR. Družbe so usmerjene le na domači trg, saj je takšna narava poslovanja (ogrevanje stanovanjskih ali industrijskih objektov blizu proizvodnje pare in vroče vode) in pretežno izvajajo lokalno gospodarsko javno službo (če oskrbujejo več kot 100 gospodinjstev). Cene omrežnine za distribucijski sistem zemeljskega plina so do določene mere regulirane in so bile v 2018 v Energetiki Ljubljana višje za 3 %.

Energetika Ljubljana predstavlja prevladujoč delež v celotni prodaji dejavnosti (69,9 %). Naslednje 4 družbe po velikosti prodaje beležijo še 21,8-odstotni delež v prodaji. Večina podjetij je v lasti občin ali posredno občinskih holdingov. Čiste prihodke nad 1 mio EUR dosega 9 podjetij, ki se jim je prodaja v povprečju (mediana) zvišala za 2,8 % glede na 2017. Največji družbi v dejavnosti, Energetiki Ljubljana, so čisti prihodki porasli za skoraj desetino.

Dodana vrednost višja predvsem v največji družbi

Dodana vrednost je po padcu v letu 2017 v 2018 spet porasla, in sicer za 4,6 % na 56,4 mio EUR. Najvišja je bila leta 2016 pri 65 mio EUR. Rast v 2018 je predvsem posledica zvišanja dodane vrednosti v največji družbi (+6,6 %). Ta namreč predstavlja slabi dve tretjini celotne ustvarjene dodane vrednosti v dejavnosti. Stroški blaga, materiala in storitev so narasli za 6,9 % in so predstavljali dve tretjini celotne prodaje, celotni prihodki pa so porasli bolj, za 8,3 %, kar je prispevalo k dvigu dodane vrednosti. Rast vhodnih cen je bila posledica višanja cen energentov, tako premoga in električne energije kot tudi emisijskih kuponov.

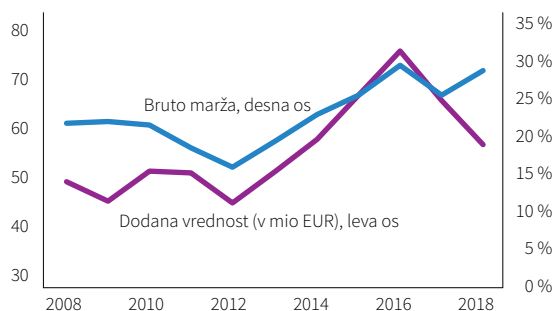
TOP 5

1	ENERGETIKA LJUBLJANA, d.o.o.
2	ENERGETIKA CELJE, d.o.o.
3	KOMUNALA TRBOVLJE, d.o.o.
4	Energetika Maribor d.o.o.
5	ENOS, d.d.

Produktivnost porasla bolj kot plače

V 2018 se je število zaposlenih zmanjšalo za 4 zaposlene (po delovnih urah), v predhodnih letih pa se je od 2013 naprej število zaposlenih krepilo. Dodana vrednost na zaposlenega, ki med leti zelo niha, se je v 2018 zvišala za 5,1 % na 59 tisoč EUR (56 tisoč v 2017). Med devetimi največjimi družbami, ki ustvarijo več kot 1 mio EUR prodaje, se je produktivnost dela povečala v štirih, zmanjšala pa v drugih petih. Po višini tega kazalnika je izstopala družba Toplarna Železniki z vrednostjo 96 tisoč EUR in Enos z 71 tisoč EUR dodane vrednosti na zaposlenega. Pri obeh se je produktivnost dela zvišala za okoli 7 %. Pri največji družbi, Energetiki Ljubljana, se je dodana vrednost na zaposlenega zvišala za 8 %. Plače na zaposlenega v dejavnosti so porasle za 2,4 % na 2.115 EUR bruto. V največjih desetih družbah so se v povprečju povečale za 1,4 %.

Zvišanje bruto marže

Vir: Kapos, podatki Ajpes

EBITDA beleži podoben trend kot dodana vrednost in se je leta 2018 zvišala za 8,1 % na 23,5 mio EUR, kar je bilo predvsem posledica rasti dodane vrednosti, katere nominalna sprememba ima na relativno rast EBITDA večji pomen. EBITDA marža se je obdržala na ravni iz leta 2017 pri 12,3 %. Dejavnost je ustvarila 4,4 mio EUR čistega dobička, kar je bilo za 8,3 % manj kot v letu 2017. To je bila posledica za tretjino nižjih finančnih prihodkov, ki so v letu 2017 precej izboljšali končni izid, v 2018 pa precej manj. V dolgotrajnem desetletnem obdobju je letni dobiček znašal 7,1 mio EUR. Dejavnost je nizko zadolžena, in sicer se je od leta 2016 rahlo povečala na 1,3-kratnik EBITDA. Likvidnost je visoka (kratkoročni koeficient pri 1,4), vendar se je v 2018 nekoliko znižala. gg

20 milijonov EUR
letnih investicij.

Dodana vrednost višja za 5 %.

Padec dobička zaradi visokih enkratnih finančnih prihodkov v 2017.

Kazalec/kazalnik	Vrednost 2018	Sprememba v % 18/17, agregat	Sprememba v % 18/17, ista podjetja	Vrednost 2017	Realna sprememba 18/08 v %*	Povprečna vrednost 2009-2018
Število družb	51	-1,9	-	52	45,7	50
Št. zaposlenih po del. urah	960	-0,4	-0,2	964	42,5	780
Prihodki (v mio EUR)	200,5	8,3	8,4	185,1	15,8	177,8
Čisti prihodki od prodaje (v mio EUR)	190,7	7,8	7,9	176,8	15,5	169,4
Čisti prihodki od prodaje na zaposlenega (EUR)	198.638	8,3	8,2	183.463	-18,9	224.468
Delež prodaje na tujih trgih (%)	0,0	N.A.	N.A.	0,1	N.A.	0,0
Dodana vrednost (v mio EUR)	56,4	4,6	4,8	53,9	25,4	46,9
Dodana vrednost na zaposlenega (EUR)	58.733	5,1	5,0	55.907	-12,0	60.201
Stroški dela v dodani vrednosti (%)	59,2	-1,0	-0,9	59,8	10,8	52,2
EBITDA (v mio EUR)	23,5	8,1	8,2	21,7	-4,9	22,8
EBITDA v prihodkih od prodaje (%)	12,3	0,0	0,2	12,3	-17,4	13,4
Neto čisti dobiček / izguba (v mio EUR)	4,4	-8,3	-8,1	4,9	-58,4	7,1
Neto marža	2,3	-14,8	-7,3	2,7	-64,6	4,2
Donosnost kapitala - ROE (%)	1,8	-10,0	-7,2	2,0	-67,9	3,4
Neto finančni dolg na EBITDA	1,3	8,3	11,2	1,2	333,3	1,1
Kratkoročni koeficient	1,4	-6,7	-11,3	1,5	-36,4	1,6
Delež investicij v opred. osn. sredstva/čisti prihodki od prodaje (%)	11,1	-5,1	-7,3	11,7	22,0	10,2

* Prodaja, dodana vrednost, DV/zaposlenega, EBITDA in neto čisti dobiček so deflacirani.

**STOPITE
V SONČNO
PRIHODNOST**

**SMO IZKUŠENI STROKOVNJAKI ZA
IZRABO SONČNE ENERGIJE,
saj že 10 let skrbimo za sončno
prihodnost naših strank.**

**NAPREDNE REŠITVE NAS ODLIKUJEJO,
naše dolgoletno partnerstvo z avstrijskim
proizvajalcem Kioto Solar pa zagotavlja
varnost ter nenehen razvoj.**

**SLEDIMO TRAJNOSTNIM VIZIJAM!
Verjamemo v naše rešitve, zato vam
zagotavljamo 15-letno garancijsko dobo!**

**SONČNA ELEKTRARNA S PRIPOROČILOM.
Vaše zadovoljstvo nagradujemo!**

Moja elektrarna
by ENERTEC

080 23 90

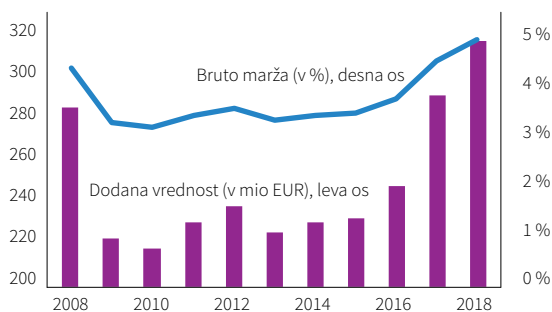
info@moja-elektrarna.si
www.moja-elektrarna.si

Dobiček močnejše raste zadnja tri leta

Povečana domača potrošnja dodatno vplivala na večje zasluge naftnih trgovcev

Dejavnost posredništva in trgovine z gorivi je ena izmed najpomembnejših v segmentu energije, saj so družbe v 2018 skupaj ustvarile za 6,8 mrd EUR prihodkov. Na gibanje prihodkov v dejavnosti vplivajo gibanje cen nafte in drugih energentov, regionalna (transport) in domača gospodarska gibanja ter tudi lokalna zakonodaja, ki ureja oblikovanje prodajnih cen energentov. Koncentracija v sektorju je visoka, saj prva družba (Petrol) predstavlja dve tretjini prodaje, druga 12 %, naslednjih osem pa še 19,5 %. Družba Petrol Energetika d.o.o. je bila v maju 2018 pripojena k družbi Petrol d.d. Ljubljana (bilančno od januarja), zato smo jo v agregatu upoštevali tudi za nazaj, da bi dosegli primerljivost v obdobju. Podjetja se ukvarjajo pretežno z distribucijo naftnih derivatov ter plina, v primeru največje družbe (Petrol) se povečuje tudi segment trgovanja z elektriko in plinom. Višje cene naftnih derivatov so prispevale k temu, da se je prodaja zadnji dve leti zviševala, samo v letu 2018 za 15,4 % (čisti prihodki od prodaje za 14,7 %). Pri največjih desetih družbah je povprečna rast prodaje znašala okoli 20 %, tako zaradi višjih cen nafte kot večje količinske prodaje. V največji družbi, Petrol, so se čisti prihodki zvišali za 13,7 %. Delež prodaje na tujih trgih ni zanemarljiv, vendar se postopno viša. V letu 2018 je delež izvoznih prihodkov znašal 39 %. Velik je predvsem zaradi visoke usmerjenosti posameznih družb v izvoz, kot so Valiant (99,6 %), Kuwait Petroleum (88 %), Geoplina (59 %) in Petrol (39 %).

Poslovanje trgovcev z gorivi najboljše v zgodovini

Vir: Kapos, podatki Ajpes

Upad produktivnosti dela ob večji rasti števila zaposlenih

Dodana vrednost v dejavnosti se je zvišala za 4,1 % na 310 mio EUR ter raste zadnjih pet let, vendar se je bruto marža znižala s 5,1 na 4,6 %, kar odraža več trgovanja z energenti, ki ne prinaša veliko k dodani vrednosti. Na nižjo rast so vplivali visoka rast stroškov blaga, materiala in storitev, nenazadnje tudi reguliranost cen naftnih derivatov izven AC omrežja. Dodana vrednost se je najbolj okrepila pri Kuwait Petroleum (za 64 %), v MI Oskrba se je okrepila za 46 %, v Petrolu

TOP 5

1	PETROL d.d., Ljubljana
2	OMV Slovenija, d.o.o.
3	GEOPLIN d.o.o. Ljubljana
4	MOL SLOVENIJA d.o.o.
5	Shell Adria d.o.o. (v angleškem jeziku: Shell Adria Ltd.)

za 13 % in pri OMV za 7 %. Dodana vrednost na zaposlenega je v dejavnosti visoka. Tako je znašala skoraj 110 tisoč EUR in se je v primerjavi s predhodnim letom znižala za 3,8 %. V desetletnem povprečju je znašala 103 tisoč EUR. Znižanje je posledica večje rasti števila zaposlenih, ki se je v 2018 okrepilo za 8,2 %. Število zaposlenih strmo raste zadnja 3 leta, rast zaposlovanja je prisotna vse od leta 2008, v povprečju je bilo v zadnjih desetih letih zaposlenih 227 oseb. Večja rast števila zaposlenih je bila zaznana pri največji družbi (61,4 % vseh zaposlenih v dejavnosti), kar je bilo tudi posledica pripojitve družbe Petrol Energetika k matični družbi Petrol.

EBITDA porasla za manj kot odstotek

EBITDA se je povečala le za 0,4 % na 210 mio EUR. Povečala se je manj kot prihodki in dodana vrednost, saj so se stroški materiala in stroški dela bistveno bolj zvišali. Poslovni izid je bil v 2018 na ravni iz leta 2017 ob poslabšanem finančnem izidu. Stroški blaga, materiala in storitev so se zvišali za 15,3 %, stroški dela pa za 11,9 %. Povprečna bruto plača je porasla za 4,4 % na 2.200 in se je v zadnjih treh letih v povprečju okrepila za 5,2 % letno. EBITDA marža je znašala 3,1 % (v 2017 3,6 %). EBITDA marža se med največjimi petimi trgovci precej razlikuje, tudi zaradi poslovnega modela, ter se giblje med 2,1 in 4,6 %. V desetletnem obdobju je EBITDA marža v dejavnosti v povprečju znašala 3,4 %.

Finančni izid ključen za rast dobička.

Dodana vrednost višja za 12 mio EUR.

13-odstotna donosnost kapitala.

Dobička za četrtno več

Finančni izid je bil ključen za velik porast neto dobička, saj se je izboljšal z 10 milijonov evrov izgube v 2017 na 17 milijonov evrov dobička v 2018. Pri tem so se finančni prihodki okrepili s 56 na 116 milijonov evrov, medtem ko so finančni odhodki porasli manj, s 65 na 99 milijonov evrov. Dejavnost je beležila 140 mio EUR neto dobička. Med večjimi 10 družbami je z manjšo izgubo poslovala le Kuwait Petroleum. Dobička je bilo tako na nivoju dejavnosti za 24,9 %

več, pri petih največjih družbah je medletna rast znašala 9,8 %. Dobiček je v zadnjih treh letih rasel s 35-odstotno letno stopnjo. Zadolženost v dejavnosti je zmerna pri 2,3-kratniku neto dolga na EBITDA (2,4 v 2017). To je manj, kot je znašala v povprečju v desetletju (3,2). Glavnino dolga odpade na največjo družbo v dejavnosti, Petrol, kjer vrednost tega kazalnika znaša 3, in Kuwait Petroleum (nad 10). *gg*

Kazalec/kazalnik	Vrednost 2018	Sprememba v % 18/17, agregat	Sprememba v % 18/17, ista podjetja	Vrednost 2017	Realna sprememba 18/08 v %*	Povprečna vrednost 2009-2018
Število družb	239	0,8	-	237	25,8	227
Št. zaposlenih po del. urah	2.827	8,2	6,5	2.613	27,6	2.442
Prihodki (v mio EUR)	6.817,9	15,4	15,4	5.908,8	15,9	5.391,4
Čisti prihodki od prodaje (v mio EUR)	6.687,1	14,7	14,7	5.832,6	17,4	5.298,8
Čisti prihodki od prodaje na zaposlenega (EUR)	2.365.171	5,9	7,7	2.232.524	-8,0	2.159.914
Delež prodaje na tujih trgih (%)	34,0	6,6	6,7	31,9	128,2	24,3
Dodana vrednost (v mio EUR)	309,8	4,1	3,4	297,7	-4,3	252,2
Dodana vrednost na zaposlenega (EUR)	109.586	-3,8	-2,9	113.931	-25,0	103.098
Stroški dela v dodani vrednosti (%)	32,2	7,7	7,1	29,9	26,4	30,5
EBITDA (v mio EUR)	209,9	0,4	-0,1	209,0	-16,5	175,6
EBITDA v prihodkih od prodaje (%)	3,1	-13,9	-12,8	3,6	-29,5	3,4
Neto čisti dobiček / izguba (v mio EUR)	140,1	24,9	23,5	112,2	-	78,7
Neto marža	2,1	10,5	-12,8	1,9	-	1,5
Donosnost kapitala – ROE (%)	12,9	21,7	20,1	10,6	-	7,8
Neto finančni dolg na EBITDA	2,3	-4,2	-5,1	2,4	-	3,2
Kratkoročni koeficient	1,2	-14,3	-14,0	1,4	-7,7	1,2
Delež investicij v opred. Osn. sredstva/čisti prihodki od prodaje (%)	1,4	27,3	-12,8	1,1	7,7	1,1

* Prodaja, dodana vrednost, DV/zaposlenega, EBITDA in neto čisti dobiček so deflacirani.

KASKADER®
ZAHTEVNA TERENSKA DELA

- **Specializirani smo za izvedbo** različnih del s poudarkom na logistično težko prehodnem terenu.
- **Sorazmerno veliko del izvajamo** na vzdrževanju in novogradnjah objektov za elektro distribucije, ELES, hidroelektrarne in telekomunikacijska omrežja.
- **Naša prednost je v tradiciji** – 25 let, odzivnosti in prilagodljivosti.
- **Visoko motiviran kolektiv**, z znanjem ter specialnim orodjem, uspešno rešuje delovne naloge v zadovoljstvo naročnikov.

Kaskader d.o.o. www.kaskader.si
Spodnja Kanomlja 66 telefon : 05 372 82 70
5281 Spodnja Idrija mobitel : 041 611 891
info@kaskader.si faks : 05 372 82 72

Dekarbonizacija plinovodnega omrežja

Danes se v Sloveniji po plinovodnem omrežju prenaša zemeljski plin, katerega glavna sestavina je metan. Izmed daljinskih sistemov (električno omrežje, daljinsko ogrevanje) ima plinovodno omrežje najnižji ogljični odtis. Pri uporabi zemeljskega plina nastaja bistveno manj emisij kot pri drugih energentih, hkrati pa so plinske tehnologije energetsko učinkovite. To pomeni, da z zemeljskim plinom znižamo izpuste CO₂ in porabo energije ter sočasno izboljšamo kakovost zraka.

Trendi v Evropi

Evropsko plinovodno omrežje je največje infrastrukturno omrežje za prenos energije v Evropi. Ker je plinovodno omrežje že zgrajeno in dobro obratuje, je velika težnja, da se uporabi tudi v prihodnosti. Ponekod v Evropi v plinovodno omrežje tako že dodajajo obnovljiv plin. Tovrstno energetska politika podpira tudi Evropska komisija. Za uspešen energetski prehod ne zadošča le en vir, ampak je potrebno, da imamo uravnotežene vire in tehnologije. Pri tem bodo imeli obnovljivi in nizkoogljivi plini pomembno vlogo, saj omogočajo hitre dekarbonizacijske učinke.

Dodajanje obnovljivega plina v Sloveniji

Tudi v Sloveniji se bo zemeljski plin postopoma nadomeščal z obnovljivimi plini. V Desetletnem razvojnem načrtu prenosnega omrežja za obdobje 2020–2029, ki je trenutno v javni obravnavi na Agenciji za energijo, je že predvideno injiciranje obnovljivih plinov v prenosno plinovodno omrežje. V distribucijsko plinovodno omrežje bo tako preko prenosnega omrežja transportirana mešanica zemeljskega in obnovljivih plinov. Poleg tega se bo v distribucijsko plinovodno omrežje tudi direktno injiciral obnovljiv plin, kar pomeni, da bo delež obnovljivih plinov na distribucijskem omrežju še večji kot na prenosnem omrežju. Preko distribucijskega omrežja bodo takšen plin dobili tudi končni odjemalci.

Ko govorimo o obnovljivih plinih, imamo navadno v mislih biometan, sintetični plin in vodik. Možnih virov za proizvodnjo in injiciranje obnovljivih plinov v plinovodno omrežje je več, med katerimi so najpomembnejši viški električne energije iz obnovljivih virov ter lesna in ne lesna biomasa.

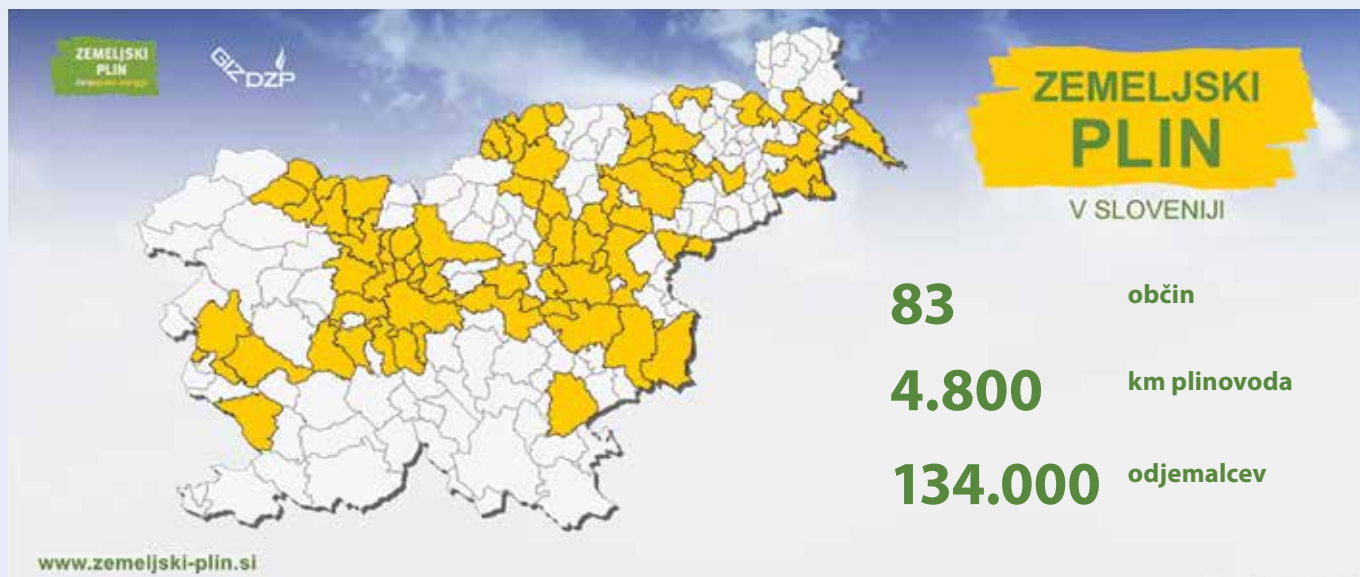
Najlažje je dodajati biometan in sintetični plin, ker sta po sestavi in lastnostih praktično enaka zemeljskemu plinu:

glavna sestavina omenjenih plinov je namreč metan. Zaradi tega ni omejitev pri dodajanju deleža biometana oziroma sintetičnega plina v omrežje.

Preudarna energetska politika

Pri načrtovanju energetske politike je treba paziti, da ne bi prišlo do podvajanj daljinskih sistemov oskrbe s toploto. Poraba toplote zaradi učinkovite rabe energije se namreč drastično znižuje. V primeru, da bi imeli dva daljinska sistema za zagotavljanje toplote (plinovodno omrežje, daljinsko ogrevanje) na enem območju, bi to pomenilo neracionalno porabo finančnih sredstev in slabšo izkoriščenost daljinskih sistemov oskrbe z energijo ter posledično dražjo ceno oskrbe z energijo.

Bistveno boljša rešitev je, da se v primeru plinovodnih omrežij sredstva porabijo za spodbujanje injiciranja obnovljivih plinov. Pri vsem pa je najbolj pomembno, da je v takem primeru treba spremeniti samo vir napajanja plinovodnega omrežja, vse ostalo od plinovodnega omrežja do naprav pri končnih odjemalcih ostane enako. Zaradi tega je to ena izmed najbolj ekonomičnih in tehnično najbolj učinkovitih rešitev za povečanje obnovljivih virov energije v energetske oskrbi.

Največjih 100 družb energetske dejavnosti v letu 2018

Rang	Podjetje	Št. zaposlenih po del. urah	Dodana vrednost, v 1000 EUR	EBITDA, v 1000 EUR	Čisti dobiček / izguba, v 1000 EUR
1	PETROL d.d., Ljubljana	1.736	198.654	131.830	100.648
2	ELES, d.o.o.	544	80.997	48.766	16.553
3	ELEKTRO LJUBLJANA d.d.	834	79.308	47.675	16.966
4	NEK d.o.o.	619	70.989	34.066	0
5	ELEKTRO MARIBOR d.d.	832	66.015	36.134	14.948
6	HSE d.o.o.	167	65.840	55.340	9.486
7	PREMOGOVNIK VELENJE, d.o.o.	1.191	62.617	10.920	-3.832
8	ELEKTRO CELJE, d.d.	630	51.743	28.710	10.429
9	OMV Slovenija, d.o.o.	70	41.227	37.096	23.980
10	ELEKTRO PRIMORSKA d.d.	458	37.828	19.890	6.637
11	ENERGETIKA LJUBLJANA, d.o.o.	569	36.572	15.155	682
12	TEŠ d.o.o.	306	35.750	22.212	-58.529
13	DEM d.o.o.	233	32.522	21.402	8.320
14	PLINOVODI d.o.o.	145	32.084	23.882	3.329
15	ELEKTRO GORENJSKA, d.d.	276	31.452	19.573	8.149
16	GEN-I, d.o.o.	308	27.353	11.800	12.963
17	SENG d.o.o.	117	20.962	15.495	4.009
18	HESS, d.o.o.	44	14.770	12.272	3.561
19	MOL SLOVENIJA d.o.o.	52	10.110	8.013	4.047
20	BUTAN PLIN, d.d., Ljubljana	111	10.003	6.001	2.917
21	TEB d.o.o.	98	9.760	5.235	3.489
22	ADRIAPLIN d.o.o.	32	9.635	8.136	3.663
23	PLINARNA MARIBOR d.o.o.	89	8.762	5.256	2.484
24	SAVSKE ELEKTRARNE LJUBLJANA d.o.o.	98	8.384	4.007	460
25	ECE d.o.o.	70	6.496	4.224	2.860
26	SODO d.o.o.	38	6.163	3.722	1.000
27	Energija plus d.o.o.	70	5.930	3.189	1.814
28	GEOPLIN d.o.o. Ljubljana	43	5.923	3.976	1.744
29	Shell Adria d.o.o. V angleškem jeziku: Shell Adria Ltd.	17	5.845	4.505	768
30	KOMUNALA TRBOVLJE, d.o.o.	106	4.281	1.426	393
31	ENOS, d.d.	53	3.749	2.166	1.385
32	Kuwait Petroleum d.o.o.	0	3.729	2.880	-123
33	ELEKTRO ENERGIJA d.o.o.	7	3.591	3.165	2.072
34	BORZEN, d.o.o.	29	3.417	1.827	1.366
35	E 3, d.o.o.	48	3.294	1.382	471
36	ENERGETIKA CELJE, d.o.o.	67	3.131	956	601
37	Energetika Maribor d.o.o.	59	2.660	551	1.317
38	GORENJSKE ELEKTRARNE, d.o.o.	15	2.574	1.795	643
39	INA SLOVENIJA, d.o.o.	75	2.407	645	163
40	MI OSKRBA d.o.o.	22	2.307	1.466	781
41	VALIANT d.o.o.	8	2.043	1.469	810
42	Panvita EKOTEH d.o.o.	17	1.875	1.403	175
43	PV DBL d.o.o.	1	1.722	1.687	326
44	Interenergo d.o.o.	33	1.714	-409	-4.211
45	RTH d.o.o. Trbovlje-v likvidaciji	23	1.662	-971	-1.339

Rang	Podjetje	Št. zaposlenih po del. urah	Dodana vrednost, v 1000 EUR	EBITDA, v 1000 EUR	Čisti dobiček / izguba, v 1000 EUR
46	SOENERGETIKA d.o.o.	1	1.508	1.462	681
47	BRANAL d.o.o.	40	1.485	592	71
48	TRIBOTIM d.o.o.	22	1.440	676	497
49	BSP d.o.o.	10	1.422	848	614
50	MATIMA d.o.o.	14	1.210	925	437
51	ELEKTRO LJUBLJANA OVE d.o.o.	8	1.168	763	301
52	BIOFERM d.o.o.	0	1.119	1.119	-380
53	ENERVE d.o.o.	0	1.111	1.064	422
54	OVEN ELEKTRO MARIBOR d.o.o.	5	1.045	781	339
55	ENERGIJA IN OKOLJE d.o.o.	0	1.008	989	652
56	Zeleni biser, d.o.o.	0	985	982	595
57	ELEKTRARNE RM d.o.o.	13	961	214	-138
58	DARSON d.o.o.	35	877	133	13
59	SINTGEN d.o.o.	0	821	823	1
60	mc2 d.o.o.	7	807	581	416
61	ZE SOLAR 1, d.o.o.	0	806	771	281
62	PP ENERGIJA, d.o.o.	4	803	825	253
63	FITOSOL d.o.o.	1	785	754	318
64	TOTAL ADRIA d.o.o.	4	783	548	363
65	DAKA, d.o.o.	17	771	375	77
66	DEU d.o.o.	23	756	241	77
67	ARDOKS d.o.o.	2	734	636	491
68	TEHNOSTOR d.o.o.	25	720	218	24
69	BISOL Vzdrževanje d.o.o.	10	715	491	395
70	AS 24 d.o.o.	1	707	671	344
71	DKV Euro Service d.o.o.	9	673	28	21
72	EOC d.o.o.	11	659	417	151
73	AYEN ENERGIJA d.o.o.	1	651	633	487
74	STANOVANJSKO PODJETJE KONJICE d.o.o.	17	617	147	29
75	PROSOLAR d.o.o.	0	602	574	177
76	TOPLARNA ŽELEZNIKI, d.o.o.	6	580	360	33
77	VIPA NALOŽBE d.o.o.	1	563	547	218
78	Quarto Jesenice, d.o.o.	0	552	552	305
79	AVTOTEHNA OPREMA d.o.o.	11	550	265	183

ELEKTRO NOVI SISTEMI

Member of Elnos Group

Energijo vodimo z znanjem

Rang	Podjetje	Št. zaposlenih po del. urah	Dodana vrednost, v 1000 EUR	EBITDA, v 1000 EUR	Čisti dobiček / izguba, v 1000 EUR
80	BIOENERGETIKA, d.o.o.	5	541	419	233
81	Javno podjetje KENOG d.o.o.	13	537	53	24
82	OKLJUK 2 d.o.o.	0	525	525	110
83	PUMPA d.o.o.	20	521	96	56
84	IMS-ADIT, d.o.o.	10	519	312	197
85	ŠEJK, d.o.o.	8	501	287	84
86	OKLJUK 1 d.o.o.	0	500	500	86
87	DEMON, d.o.o.	14	486	228	96
88	BISOL PVPP 6 d.o.o.	0	476	476	25
89	TOPSOL d.o.o.	0	476	473	47
90	E GEN21 d.o.o.	24	474	136	104
91	MINI MARKETING, d.o.o. Stranice	13	471	218	50
92	BISOL PVPP 2 d.o.o.	0	463	463	82
93	PITSTOP d.o.o.	22	456	19	7
94	SALBATRING ENERGIJA d.o.o.	3	451	337	-21
95	KREATIV ROGAŠKA d.o.o.	4	449	334	89
96	Energetika Šentrupert d.o.o.	3	448	422	115
97	E2S d.o.o.	0	447	449	137
98	ENERGETIKA DOLENC d.o.o.	3	441	390	44
99	EKOD d.o.o.	11	436	261	25
100	PETRO PLUS d.o.o.	11	435	215	50

Razvrščanje padajoče po dodani vrednosti

Vir: Bisnode Gvin, Ajpes

KRŠKO

Elmont d.o.o. Krško,
Cesta krških žrtev 135e
8270 Krško, Slovenija

T: +386 7 49 12 500
F: +386 7 49 12 521

E: info@elmont-kk.si
www.elmont-kk.si

ISO 9001 Q-2117
ISO 14001 E-598
ISO 45001 H-166

Po poti
odličnosti

STROKOVNOST

KAKOVOST

ZANESLJIVOST

HIDROELEKTRARNE NA SPODNJI SAVI

Brez strateških voditeljev ne bo pravega razvoja

Andreja Šalamun, foto: Barbara Reya

Biti menedžer je zahteven poklic in predvsem izjemno pomemben za razvoj katerekoli države, tudi Slovenije, je prepričan Aleksander Zalaznik, generalni direktor družbe Danfoss Trata in višji podpredsednik DEN Supply Chain v skupini Danfoss ter predsednik Združenja Manager. Meni, da brez pravih in strateških voditeljev ne bo pravega razvoja in da je menedžerjem treba povrniti ugled, ki si ga zaslužijo.

Združenje Manager je pred kratkim praznovalo 30 let obstoja. Zakaj je po vašem mnenju pomembno stanovsko povezovanje in kaj dobrega ste naredili v tem času?

Vsako stanovsko združenje je pomembno, saj združuje ljudi s podobnimi interesi, ki skupaj razmišljajo, kako pospešiti razvoj gospodarstva in države. V Sloveniji imajo gospodarstveniki veliko možnosti za združevanja in povezovanja, da kot skupina ljudi uveljavljajo svoje interese, se med seboj družijo, izmenjujejo izkušnje in potrebna znanja. Združenje Manager se od drugih razlikuje po tem, da združuje posameznike menedžerje in podjetnike. Začeli smo z 250 člani, danes nas je okoli 1.200 in prihodki podjetij naših članov predstavljajo tretjino prihodkov slovenskega gospodarstva. Namenov združenja je več. Eden je povečevanje oziroma izgradnja kompetenc menedžmenta, za kar skrbimo z izobraževanji, kongresi,

dogodki, publikacijami in podobnim. Drugi namen je navezovanje stikov, ki lahko pripeljejo do medsebojnih poslov. Tretji namen pa je vplivanje menedžmenta na gospodarsko okolje, pri čemer se povezujemo z vsemi drugimi podobnimi stanovskimi organizacijami, saj morajo biti naši interesi usklajeni.

Kaj je tisto, kar vam je osebno pri združenju najbolj pomembno? Zakaj se ga splača negovati?

V njem imamo člane, ki predstavljajo vrh slovenskega gospodarstva. Tudi podjetja, ki jih vodijo naši člani, dosegajo nadpovprečne rezultate – na primer 29 % višjo dodano vrednost na zaposlenega, 46 % več prihodkov na zaposlenega, 23 % višjo povprečno plačo in 36 % višji dobiček na zaposlenega glede na povprečje slovenskega gospodarstva. Naš slogan je »Dobri rezultati na pravi način«, zato veliko pozornosti posvečamo izobraževanju, pa tudi druženju in

Začeli smo z 250 člani, danes nas je okoli 1.200 in prihodki podjetij naših članov predstavljajo tretjino prihodkov slovenskega gospodarstva.

povezovanju. V bistvu ustvarjamo prijateljske vezi in na ta način povezujemo podjetja. V zadnjem času smo se začeli aktivneje ukvarjati s širšim družbenim vidikom gospodarstva, saj želimo delati na prosvetljenem menedžmentu. Zavedati se moramo, da je za uspešno gospodarstvo potrebno celostno okolje, to pa nikakor niso le nizki davki, lahko odpuščanje in nizke plače, kot se včasih ozko razume. Potrebujemo ustrezno demografsko sliko, urejeno pravno okolje, infrastrukturo, šolstvo, zdravstvo ... Vse to je potrebno, da lahko v gospodarstvu dobro delamo in da smo kot država konkurenčni. Združenje se skuša povezati tudi z akademsko sfero in vsa razmišljanja dvigniti na višjo raven.

Kako ocenjujete trenutno menedžersko kulturo v Sloveniji? Se je v zadnjih letih precej spremenila ali ostaja bolj ali manj ista?

Tako menedžerske tehnike, kultura kot način dela menedžmenta se stalno spreminjajo. Danes smo menedžerji izjemno usmerjeni na to, kako izboljševati rezultate, kako z nenehnimi izboljšavami zagotavljati, da podjetja rastejo in so vedno bolj učinkovita, kako razvijati sodelavce in pridobivati znanje. Slovenski menedžment danes postaja moderen in je po načinu dela in razmišljanja zelo podoben menedžmentu v bolj razvitih državah.

V ospredju so torej poslovni rezultati ...

Ne le poslovni rezultati, ampak celostna skrb, da se podjetja razvijajo čim hitreje. Temeljno poslanstvo menedžerja ostaja ustvarjati dobre poslovne rezultate, zagotavljati rast in razvoj podjetja, na drugi strani pa mora skrbeti tudi za razvoj človeškega kapitala, zavzetost in opolnomočenost zaposlenih.

Ampak kako se to razlikuje od nalog menedžmenta izpred desetih, petnajstih let?

Slovenija je morala skozi nekaj razvojnih faz, da je prišla iz socialističnega v kapitalistični sistem. Tako smo imeli obdobje privatizacije, obdobje prehitre rasti, ki ni temeljila na tem, kaj podjetja ustvarijo, ampak predvsem na tem, koliko kredita lahko dobiš. Nato je prišla faza zavedanja, da je treba ta posojila vrniti, sledila je faza, v kateri so se ukvarjali s tem, kako v podjetjih izboljšati denarni tok. Zdi se mi, da je zadnjih pet let prvič po letu 1991 takšno obdobje, za katerega lahko rečemo, da delamo v normalnih okoliščinah in da je naš način razmišljanja in okolje, v katerem delamo, splošno gledano, podoben zahodnoevropskemu.

Zavedati se moramo, da je menedžment tisti, ki z dosežki podjetij in sodelavci, ki jih vodi, zagotavlja, da država pridobiva sredstva za obstoj. Biti menedžer je zahteven poklic in izjemno pomemben za razvoj katerekoli države, tudi Slovenije. Zato bi moral uživati spoštovanje, v Sloveniji pa se še vedno na nek način skuša sistematično zmanjšati njegov ugled. Poudarjati je treba pozitivne stvari, ne pa slabih, ki so se zgodile pred desetletjem ali več. Brez pravih in strateških voditeljev ne bo pravega razvoja.

Bistvo vodenja ostaja enako, spremenila pa se je dinamika oziroma hitrost. Menedžerji postajajo voditelji, skrbeti morajo za uspešno poslovanje podjetij, hkrati pa v ospredje poleg upravljaljskih veščin postavljati tudi mehke veščine sodobnega voditeljstva.

Vodenje podjetij se najbrž spreminja tudi zaradi novih tehnologij, zaradi industrije 4.0?

Smo sredi digitalizacijske preobrazbe, vendar digitalizacija ni sama sebi namen. Poteka zato, da z njo ustvarjamo nove storitve in produkte in tako povečujemo promet ali pa da z vsemi ukrepi avtomatizacije in digitalizacije znižujemo proizvodne stroške in povečujemo produktivnost na zaposlenega. Ti dve smeri sta. Obe pa spadata v področje nenehnih izboljšav. Če ima podjetje cilj, da vsako leto zraste za deset odstotkov, potem se je treba vsako leto nekaj novega spomniti. Trenutno vsi delamo v smeri digitalizacije, saj v njej vidimo možnost, da povečamo obseg podjetij.

Kje se ta rast ustavi?

Nikjer.

Menite, da je ne bo ustavila niti morebitna nova kriza, o kateri že govorijo zlasti v avtomobilski industriji?

Gospodarstvo je vedno podvrženo določenim ciklom, torej rasti in stagnaciji. A če pogledamo obdobje 100 let, je rast opazna. Tudi če bi in ko bo prišlo do krize, nanjo ne gledam kot na nekaj tragičnega, ampak kot na del normalnega življenjskega cikla gospodarstva.

Kako ocenjujete aktualne razmere v slovenskem gospodarstvu. Kaj delamo dobro, kje so težave?

Kar je v našem gospodarstvu res dobro, je njegova struktura. Imamo namreč veliko malih in srednjih podjetij, ki poslujejo zelo dobro, se razvijajo, imajo vizije, so fleksibilna. Na teh podjetjih se bo Slovenija lahko razvijala še naprej. Manjši problem lahko sicer nastane, ker je velik odstotek teh podjetij vezan na avtomobilsko industrijo. Ta pa je, kot vemo, pred velikimi spremembami, zato se bodo morala prilagajati tudi naša podjetja. Verjetno pa bo prav njihova

Temeljno poslanstvo menedžerja ostaja ustvarjati dobre poslovne rezultate, zagotavljati rast in razvoj podjetja, na drugi strani pa mora skrbeti tudi za razvoj človeškega kapitala, zavzetost in opolnomočenost zaposlenih.

majhnost pri prilagajanju odigrala odločilno prednost. Trenutna struktura je zato zelo dobra za odpornost slovenskega gospodarstva. Druga dobra stvar je tudi, da se je menedžment profesionaliziral, v podjetjih je veliko želje po rasti, veliko želje biti najboljši in tekmovali v svetovnem gospodarskem prostoru. Še vedno pa šepamo pri povezovanju.

Zakaj je tega tako malo? Česa se bojimo?

Verjetno je to pogojeno predvsem s slovensko kulturo in z že pregovorno slovensko zavistjo, vendar sem prepričan, da se bo tudi to sčasoma uredilo.

Trenutno se še vedno posvečamo urejanju minimalne plače. Kako bi vi uredili to področje?

Minimalna plača ima več elementov. Prvi je ta, da skušamo z njo določiti, da nekdo, ki normalno dela, ne dobi manj kot znesek, ki omogoča preživetje. Osebno zagovarjam stališče, da mora tisti, ki dela, zaslužiti toliko, da lahko od svoje plače normalno živi. Tukaj sploh ne bi smelo biti debate. Večji problem je vprašanje, ali podjetja prenesejo zvišanje minimalne plače in kako to vpliva nanje. Podjetja, ki svojih zaposlenih ne morejo plačati toliko, da lahko ti normalno živijo, ki jim torej ne morejo zagotoviti niti minimalne plače, se morajo vprašati, ali delajo vse prav.

Naslednji, še bolj zapleten, element minimalne plače je povprečna plača. Sorazmerno enostavno je omejiti plačo navzdol in zelo redka so podjetja, v katerih bo izplačilo teh plač res povzročilo hude težave. Toda malo je podjetij, ki bodo lahko po celotni plačilni lestvici zagotovila, da bodo razmerja med plačami ostala taka, kot so bila prej. Tega se moramo zelo pametno lotiti, saj se nam lahko zgodi, da bomo imeli minimalno plačo 1.000 evrov, povprečno pa 1.500. In to ni dobro. Zato se moramo v podjetjih še toliko bolj ukvarjati s produktivnostjo, ugotoviti, ali so vsi zaposleni dovolj učinkoviti, procesi, organizacija dela urejeni in podobno. Tu pa je pomembno tudi področje delovnopравne zakonodaje.

So v Sloveniji plače prenizke?

So, in sicer zato, ker je prenizka dodana vrednost na zaposlenega v podjetjih. Kar pa pomeni, da imamo za delo, ki ga podjetja opravljajo, preveč zaposlenih ali pa premalo uporabljene potenciale. Tu bomo morali verjetno še skozi naslednjo fazo prestrukturiranja podjetij in drugih organizacij. Produktivnost je v Sloveniji za 20 odstotkov nižja od povprečja EU oziroma za 50 odstotkov nižja kot v boljših evropskih podjetjih. In tu se moramo vprašati, zakaj. Če ima danes eno podjetje 500 zaposlenih in je v njem produktivnost za 30 odstotkov prenizka, to pomeni, da svoje delo opravlja s 150 ljudmi preveč oziroma ima za toliko ljudi še neizkoriščenih možnosti. Tega prestrukturiranja ni mogoče narediti z danes na jutri, je pa treba razmišljati, kako bomo pospešeno povečevali dodano vrednost v gospodarskih družbah. In to je prva odgovornost menedžmenta. Kajti samo to nas bo ohranilo na gospodarskem zemljevidu kot močno državo.

Tukaj pa igrata zelo pomembno vlogo delovnopравna in davčna zakonodaja ...

Res je, tako delovnopравna kot davčna zakonodaja. Treba bi bilo dopustiti, da imajo ljudje, ki res dobro delajo, tudi nekaj od tega, ne pa da od nagrade ali zaslužka le tretjino ta, ki dobro dela, dve tretjini pa država. Po drugi strani pa je treba pustiti tudi menedžerjem, lastnikom družb, da ekipe v svojih podjetjih oblikujejo tako, da so najbolj učinkovite, da je torej odpuščanje in s tem tudi zaposlovanje lažje. Če želimo pospešiti razvoj podjetij, bi morali delovati kot v nogometu, kjer selektor določa, kdo bo igral. Postavili smo si jasen cilj – 60.000 evrov dodane vrednosti na zaposlenega do leta 2025, vendar se to ne bo zgodilo samo od sebe. Vsak mora prispevati svoj kamenček v mozaiku. Ne smemo se bati uspešnih ljudi in uvajati uravnilovke. Enakost med ljudmi ne spodbuja razvoja. S tem, ko bodo ljudje uspešnejši, bo uspešnejše gospodarstvo, kar pomeni, da bi bilo več denarja za tiste, ki ne morejo slediti temu tempu, ki jih morda zavirajo tudi trenutne življenjske okoliščine. Seveda sem za socialno državo, vendar je treba tistim, ki hočejo in zmorejo vleči naprej, to dopustiti.

Omenili ste socialne pravice in socialno državo. So socialni prejemki res previsoki in zato nestimulativni za iskanje službe?

Mislím, da nihče sam po sebi noče biti neuspešen, neustvarjal in sedeti doma. Socialna pomoč je namenjena tistim, ki ne zmorejo, so bolni, ostareli ali kaj podobnega, torej za čas, ko ne morejo ustvarjati. Nadomestilo mora biti tako, da z njegovo pomočjo preživijo tudi tisti, ki so na socialnem robu. Večina ljudi hoče pošteno delati in zaslužiti za svoje preživetje, vedno pa se najde tudi nekaj takih, ki skušajo izkoristiti sistem, vendar to ne pomeni, da mora biti celoten sistem, ki je zelo zapleten, prilagojen njim. Razlika med minimalno plačo in maksimalno socialno pomočjo je res nizka, a bolj kot to me skrbi dejstvo, da je na minimalni plači zelo veliko ljudi. In to bi bilo treba spremeniti. gg

Razlika med minimalno plačo in maksimalno socialno pomočjo je res nizka, a bolj kot to me skrbi dejstvo, da je na minimalni plači zelo veliko ljudi. In to bi bilo treba spremeniti.

POSLOVNO-INDUSTRIJSKI OBJEKT MARIBOR NA TRŽAŠKI CESTI

Objekt je etažnosti (delno) K+P+N ter obsega 5.627 m² proizvodno-skladiščnih površin ter 2.322 m² pisarn.

NETO TLORISNA POVRŠINA STAVBE: 8.126,00 m²
LETO IZGRADNJE: 1955
CENA: 2.000.000,00 € + pripadajoči davek

STAVBNO ZEMLJIŠČE V BOLGARIJI

Zemljišče je ravno, zelo veliko ter sestavljeno iz sedmih različno velikih parcel, ki so vse namenjene poslovno-industrijski gradnji.

SKUPNA POVRŠINA ZEMLJIŠČA: 174.986 m²
CENA: 9.621.370 € + pripadajoči davek

ŠE ENA PRILožNOST ZA NAKUP VILE V NASELJU DVOJKOV V BAŠANIJI

Si želite bivati le dobrih 100 metrov od obale ob starem kamnitem svetilniku? To željo si lahko uresničite!

NETO TLORISNA POVRŠINA STAVBE: 215,38 m²
SKUPNA POVRŠINA ZEMLJIŠČA: 299,10 m²
PRODAJNA CENA: 280.000,00 € + pripadajoči davek

VEČSTANOVANJSKI KOMPLEKS ZA STAREJŠE V VRTOJBI, NOVA GORICA

Nedokončan večstanovanjski kompleks v mirnem zaledju Nove Gorice, ki ga sestavljata dva objekta: dom starejših občanov s 120 ležišči in objekt z 38 oskrbovanih stanovanj.

NETO TLORISNA POVRŠINA STAVBE: 9.614,75 m²
CENA: 4.900.000,00 € + pripadajoči davek

ZEMLJIŠČE ZA POSLOVNO STANOVANJSKO GRADNJO S PROJEKTI, SPLIT

Na predmetnem zemljišču je predviden razvoj projekta v okviru katerega bo možno v 10 objektih zgraditi skupaj 128 stanovanj, 8 apartmajev ter 173 parkirnih mest.

SKUPNA POVRŠINA ZEMLJIŠČA: 8.822,00 m²
CENA: 2.300.000,00 € + pripadajoči davek

ZAZIDLJIVO ZEMLJIŠČE ZGORNJE GAMELJNE

Nepremičnino sestavlja več zemljišč različne namembnosti v Zgornjih Gameljnah skupne površine 28.150 m². Na 10.041 m² je predvidena stanovanjska gradnja. Sprejeti je potrebno OPPN 380: VELIKE GAMELJNE, ki dovoljuje gradnjo eno in dvostanovanjskih objektov do višine 11 m, FZ=0,4. Namembnost ostalih zemljišč je kmetijska oziroma gozdna. Možna je prodaja po sklopih.

SKUPNA POVRŠINA ZEMLJIŠČA: 28.150,00 m²
CENA: 1.475.090,00 € + pripadajoči davek

Zakaj inovirati? Priznanja GZS za inovacije 2019

Letošnja rdeča nit je zastavljanje vprašanj o vzrokih za nastanek inovacij, poudarjen pa je tudi velik pomen sodelovanja med gospodarstvom in raziskovalnimi organizacijami.

dr. Aleš Ugovšek, GZS - Tehnološki razvoj in inovativnost

25. septembra 2019 bodo na Brdu pri Kranju že sedemnajstič podeljena nacionalna priznanja GZS najboljšim inovatorkam in inovatorjem v Sloveniji. Gre za najvišja državna priznanja za inovativne dosežke v Sloveniji in s tem promocijo inovativnosti doma in v tujini.

Zgodovina priznanj za inovativnost sega v leto 1997, ko se je danes Zasavska gospodarska zbornica odločila podpreti drugače misleče posameznike v inovativnih podjetjih in 23. januarja podelila prva regionalna priznanja za najboljše inovacije. Gibanje se je sprva razširilo na druge regije, leta 2002 pa so priznanja pridobila tudi nacionalni značaj. Danes v projektu sodeluje vseh trinajst regij, nacionalna priznanja pa prejmejo najboljše inovacije, izbrane v posameznih regijah. V preteklih 16 letih so bila v celotni Sloveniji priznanja podeljena prek 9.150 inovatorkam in inovatorjem ter več kot 2.780 inovacijam. Na nacionalni ravni je bilo podeljenih 134 zlatih priznanj.

Od februarja do aprila tega leta je v vseh trinajstih regijah po Sloveniji potekalo zbiranje inovacijskih prijav za regionalna priznanja za inovacije 2019. Letošnje leto je zaznamovala sprememba pravilnika, prijavnega obrazca in metodologije ocenjevanja prijav z namenom posodobitve, poenotenja z

različnimi domačimi in mednarodnimi razpisi ter predvsem poenostavitve in skrajšanja prijave tako za prijavitelje kot za člane komisij. Slednji so inovacijske predloge ocenjevali na podlagi opisa problema in njegove rešitve, razsežnosti inovacije, opisa stanja na področju inovacije, zaščite inovacije, inovacijske ekipe, uporabnika, trga ter finančnih in trajnostnih učinkov.

Podeljenih 47 zlatih priznanj

To leto je na regionalne razpise prispelo 199 inovacijskih predlogov, za katerimi stoji nekaj več kot tisoč inovatorkam, inovatorjev in inovacijskih ekip. Regionalne gospodarske zbornice so podelile 47 zlatih, 72 srebrnih in 50 bronastih priznanj ter 25 priznanj za prispevek na področju inovativnosti. Pet prijav so komisije zavrnile ali prijaviteljem predlagale prijavo v naslednjem letu. Na nacionalno raven se je skladno s pravilnikom uvrstilo 44 inovacijskih prijav, ki jih je ocenila nacionalna komisija, ki je predstavljena na spletni strani Dneva inovativnosti 2019 (daninovativnosti.gzs.si).

Letošnja rdeča nit inovacij je postavljanje vprašanj o vzrokih za nastanek inovacij. Z drugimi besedami bi lahko rekli, da se sprašujemo o smislu inoviranja in inovacij. V ospredje je postavljeno vprašanje Zakaj?, odgovarjali pa bomo tudi na druga vprašanja. Poleg omenjenega pa je to leto izpostavljena pomembnost sodelovanja med gospodarstvom in raziskovalnimi organizacijami. S tem namenom bodo podeljena tudi posebna priznanja za inovacije, ki so nastale ob tesnem sodelovanju, prav tako pa bo konferenca, ki bo potekala v dopoldanskem delu Dneva inovativnosti 2019, namenjena tej tematiki. gg

199 inovacijskih predlogov je letos prispelo na regionalne razpise.

Dan inovativnosti se bo odvil 25. septembra 2019 na Brdu pri Kranju. Zakaj inovirati? Zakaj je prišlo ravno do teh inovacij? Kaj je problem? Kaj ga rešuje? Kdo, kdaj in kje ga je reševal? Kako je prišlo do rešitve in kako inovacije rešujejo probleme? Na ta in druga vprašanja bodo tokrat odgovarjali letošnji inovatorji.

Dan
inovativnosti

Država se pri vlaganju v inovativnost odloča drugače od podjetnika

Ko se podjetnik odloča, v kaj bo investiral svoj čas in denar, lahko izbira med različnimi orodji vitkega podjetništva in agilnega razvoja. Z njimi opredeli problem, vreden rešitve, in zgradi produkt, vreden nakupa. Če se pri tem zmoti, izgubi svoj denar in predvsem čas.

Ko se odloča veliko podjetje, ima na mizi poleg izzivov razvoja posameznih inovativnih produktov še zahtevo po njihovi vpetosti v obstoječe procese nabave, proizvodnje, trženja, prodaje, distribucije, poprodajnih aktivnosti ... in pa ohranjanja dolgoročne konkurenčnosti na globalnih trgih. Če se zmoti, čuti posledice stotine družin zaposlenih in dobaviteljev.

Ko se odloča država, kam in kako vlagati sredstva za spodbujanje inovativnosti, je njena odgovornost do vseh državljanov in državljanek, do okolja in prihodnosti. V Sloveniji imamo tako na Ministrstvu za gospodarski razvoj in tehnologijo RS namenski program ukrepov za vzpostavitev inovativnega gospodarstva. Cilj izvajanja ukrepov je med drugim povečanje podjetniških vlaganj v raziskave in razvoj, spodbujanje zaposlovanja oziroma usposabljanje raziskovalcev in razvojnikov v gospodarstvu ter izgradnja inovacijske infrastrukture. Pri tem sledi usmeritvam strategije razvoja Slovenije do 2030, kjer so med razvojnimi cilji navedeni gospodarska stabilnost, konkurenčen in družbeno odgovoren podjetniški in raziskovalni sektor, vključujoč trg dela in kakovostna delovna mesta ter nizkoogljično krožno gospodarstvo. Ukrepi vključujejo povratna in nepovratna sredstva za spodbujanje inoviranja v podjetjih ter davčne olajšave za raziskave in razvoj. Finančne ukrepe razpisujejo SPIRIT Slovenija, Slovenski podjetniški sklad in SID banka.

Slovenija je v letu 2018 pristopila k novo oblikovani iniciativi Evropske komisije z nazivom Innovation Radar (inovacijski radar, op.a.), v kateri trenutno sodeluje 22 evropskih držav. Namen vzpostavitve platforme Innovation Radar je povečanje prenosa inovacij, razvitih v okviru različnih evropskih programov, v smeri tržnih produktov. Posebnost platforme

je, da so vse v podatkovno bazo vključene inovacije s pomočjo orodij, razvitih v okviru Skupnega evropskega centra za raziskave (Joint Research Center), razvrščene tudi glede na stopnjo zrelosti za vstop na trg. S pomočjo Innovation Radar se želi izboljšati vidnost, prepoznavnost vključenih projektov oz. inovacij in jim preko tega omogočiti morebitne dodatne vire financiranja - iz nacionalnih programov, tveganega kapitala, investorjev ipd.

Nemški VDI/VDE-IT, ki upravlja z javnimi sredstvi za razvoj in inovativnost, pa je razvil orodje za napovedovanje uspešnosti finančnih spodbud (t.i. Predictive Funding), s katerim dosega večji uspeh s strani nemške države sofinanciranih inovacijskih projektov. Vrednotijo kvalitativne in kvantitativne učinke komercializacije inovacij, ki se kažejo kot nova in kakovostnejša delovna mesta, gospodarska rast, večja konkurenčnost gospodarstva in večja blaginja.

Rezultati analize 726 sofinanciranih projektov v vrednosti skoraj milijarde evrov so pokazali značilen vzorec, kjer imajo večjo verjetnost za uspeh tiste sofinancirane inovacije, kjer je vodja izkušen v vodenju razvojnih projektov, kjer cilji projektov niso pretirano ambiciozni, kjer dobro obvladujejo tržna tveganja, kjer celotno financiranje dosega kritično maso in kjer so kot partnerji vključena vodilna in pomembna podjetja. Pri tem pa je zanimivo to, da so najbolj uspešne inovacije, ki jih komercializirajo trdna mala in srednja podjetja.

Še vedno pa ostaja izziv, kako napovedna orodja uporabiti pri povezovanju uspešnih inovacijskih projektov z raziskovalnimi dosežki. Metode strojnega učenja in velikega podatkovja so morda tiste, s katerimi bodo ukrepi za spodbujanje inovativnosti zapolnili vrzel med industrijo in znanostjo. To pa je že druga tema.

Soavtorja: dr. Igor Milek, področni podsekretar, SPIRIT Slovenija, javna agencija, in dr. Gerd Meier zu Köcker, vodja Oddelka za transformacijo industrije v nemškem VDI/VDE-IT

Ko se odloča država, kam in kako vlagati sredstva za spodbujanje inovativnosti, je njena odgovornost do vseh državljanov in državljanek, do okolja in prihodnosti.

dr. Alexis Zrimec
področni podsekretar,
SPIRIT Slovenija, javna agencija

Foto: osebni arhiv

Napočil je čas za odločitve na področju industrije

Industrija prihodnosti bo pametna, sodelujoča, zelena in kreativna – le tako bomo uspeli uloviti in mogoče celo prehiteti bolj razvite države, so se strinjali govorci. A jasno je, da trajnostni način razvoja ne bo mačji kašelj, težave nam predstavlja tudi digitalizacija, v odnosu med gospodarstvom in državo pa največ očitkov leti na zakrnel šolski sistem in preveč birokracije.

Nina Šprohar, foto: Kraftart

»Ko se začnemo pogovarjati o energiji, ne želimo imeti vetrnic, hidroelektrarn, sončnih elektrarn, niti termoelektrarn. Kako bomo potem sploh izdelovali vse, kar smo si zadali? Moramo se odločiti, ali bomo lovci ali plen,« je k razmisleku pozval premier Marjan Šarec.

Primer dobre prakse zagotovo predstavlja podjetje Duol - to proizvaja napihljive dvorane, ki jih uporabljajo tudi v najbolj odročnih krajih na svetu, kjer prevladujejo ekstremne vremenske razmere, kmalu pa najbrž ne bodo prisotni več zgolj na Zemlji, saj z NASO sodelujejo na projektu Mars. Zanje oblikujejo prototipe habitatov, ki bi jih na rdečem planetu postavili za astronavte. Dušan Olaj, direktor podjetja, pravi, da jih je ravno majhnost Slovenije spodbudila, da gredo v svet, kjer so ustvarili tržno nišo, ki prej sploh ni obstajala. A pri preboju jim je pomagala tudi država, saj v primeru, da ne bi bili člani Evropske vesoljske agencije (ESA), ne bi mogli pridobiti sredstev. Država se mora torej selektivno odločati, v katerih mednarodnih iniciativah se spleča sodelovati, saj za sodelovanje v vseh nima na voljo dovolj sredstev. »Prav zato skušamo poiskati niše, kjer smo močni in bi se lahko uveljavili,« je prepričana Urška Zupin iz Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo RS (MGRT).

»Nemudoma moramo preiti v krožno gospodarstvo«

Da je industrija za Slovenijo izredno pomembna, kaže že podatek, da ustvari skoraj tretjino prodaje in predstavlja približno polovico slovenskega izvoza. V 18 tisoč podjetjih zaposluje 200 tisoč ljudi, kar pomeni skoraj četrtino delovno aktivnega prebivalstva. Minister Zdravko Počivalšek meni, da smo prav po zaslugi industrije in z njo povezanih storitev tako uspešni. »A ne smemo zaspati na lovorikah, temveč se moramo pripraviti na prihodnje obdobje, ko bo način gospodarjenja postal drugačen,« opozarja, saj je prepričan, da moramo nemudoma preiti v krožno gospodarstvo, kar pa za industrijo ne bo majhen zalogaj. Da bo tema industrije prihodnosti močno zaznamovala delo Evropske komisije, je prepričana evropska komisarka za promet Violeta Bulc, ki si želi, da se Slovenija odloči za bolj ambiciozno industrijsko strategijo.

Boštjan Gorjup, predsednik Gospodarske zbornice Slovenije (GZS), meni, da se rešitev skriva v okrepitevi

izvozne aktivnosti malih in srednje velikih podjetij, saj zaenkrat 100 največjih podjetij ustvari več kot polovico celotnega slovenskega izvoza. Dodal je še, da bo v luči novih izzivov, kot so digitalizacija, globalizacija in avtomatizacija, potrebno več sodelovati in uvajati nove poslovne modele. »Kar se tiče avtomatizacije in robotizacije, smo šele na začetku poti, glede na to, da je strošek dela v primerjavi z, recimo, Nemčijo, dosti nižji. Sedaj se je tudi cena robotov toliko spustila, da pri dobaviteljnih opažamo, da se marsikdo loteva robotizacije in avtomatizacije,« je še pripomnil.

Energija prihodnosti

Za razvoj industrije je pomembna tudi energetska oskrba, zato ji je dobršen del pozornosti posvetil predsednik vlade Marjan Šarec. »Ko se začnemo pogovarjati o energiji, ne želimo imeti vetrnic, hidroelektrarn, sončnih elektrarn, niti termoelektrarn. Kako bomo potem sploh izdelovali vse, kar smo si zadali? Moramo se odločiti, ali bomo lovci ali bomo plen,« je k razmisleku pozval vse zbrane.

Podjetja si na tem področju želijo predvsem zanesljive in cenovno primerljive energetske oskrbe. »Cena energije je pri nas višja, a moramo jo biti sposobni pretvoriti v izdelke z višjo dodano vrednostjo,« je prepričan predsednik uprave v podjetju Talum, Marko Drobnič. Dodaja, da zna tudi industrija prispevati svoj delež v elektroenergetski sistem. »Vlaganje v obnovljive vire je potrebno, a težko bomo samo z njimi podpirali ves razvoj in industrijo, zato je potrebno najti ustrezno »mešanico« energije,« meni.

Cilji morajo biti jasno zastavljeni

Kako torej sploh oblikovati industrijo prihodnosti? Bi se morali zgledovati po nemškem ali japonskem modelu? Hubert Kosler iz Yaskawe je prepričan, da tovarne prihodnosti ne kupiš, temveč jo razvijaš. A ker so del japonske korporacije, so delno integrirani v japonsko vizijo, delno pa vseeno imajo proste roke. Prvi mož GZS pa meni, da se moramo odločiti,

katere kompetence bomo potrebovali čez približno osem let, potem pa vsako leto prilagajati program. Z izzivi industrije 4.0. so se podjetja sicer spopadla na različne načine. Gorjup je dejal, da so pred leti izdelovali tiste najlažje, nezahtevne aparate, danes pa izdelujejo najbolj zahtevne, visokotehnološke. »Makroekonomski okvir je seveda važen, a odnos do raziskovalno-razvojnega sektorja mora biti pozitiven, da najdemo skupaj korak naprej,« je prepričan.

Gwenole Cozigou (EK-DG GROW) opozarja, da bi se sicer morali odpreti, a ne smemo biti naivni. Posebej poudarja pomen javnih naročil za gospodarstvo ter direktive za učinkovito javno naročanje. Aleš Cantarutti, državni sekretar na MGRT, dodaja, da Evropska komisija sicer veliko govori, a naredi bolj malo. »Slovenija je majhna, zato nas lahko preslišijo. Moramo postaviti jasne cilje, strategije in se povezoovati s podobno mislečimi državami, da nas bodo lažje slišali,« poziva.

Industrija prihodnosti je v ljudeh

Pri sodelovanju in povezovanju na celotni vertikali so strateška razvojno-inovacijska partnerstva (SRIP) korak v pravo smer, se strinjajo tako podjetniki kot tudi akademiki in predstavniki države. »A pri pridobivanju postopkov in dovoljenj imamo probleme,« opozarja Marko Drobnič iz Taluma. Boljši bi lahko bil tudi izobraževalni sistem. Kot pravi Marta Kelvišar iz podjetja Adria Dom, študentje, s katerimi sodelujejo, sicer razmišljajo »out of the box«, so kreativni, a težave opaža na nižjih stopnjah izobraževalne verige, v osnovnih in srednjih šolah. Pripisuje jih neodzivnosti šolskega sistema v času velikih sprememb, saj otrok ne učijo pridobivanja informacij, manjka jim kompetenc timskega dela, sodelovanja, sama jih vidi kot individualiste. V podjetju se na to odzivajo z medgeneracijskim sodelovanjem in s sistemom mentorstva, Kelvišarjeva pa opaža, da tovrstne prakse pripomorejo obojim, saj se tudi starejši lahko marsikaj naučijo od mlajših, ne le obratno. »Industrija prihodnosti je v ljudeh,« poudarja. Tudi Cantarutti se strinja, da brez ljudi ni razvoja, zato mora šolski sistem bolj sodelovati z gospodarstvom na vseh ravneh izobraževanja.

Da je to sodelovanje zdaj nujno še bolj kot kadarkoli prej, je prepričan tudi Peter Venturini iz podjetja Helios. »Le tako se bomo lahko hitro prilagodili spreminjajočim se razmeram,« pravi in dodaja, da je treba raziskovalnim inštitucijam omogočiti najnovejšo opremo, orodja in tehnologije. Govorci pozdravljajo iniciative, ki mlade povezujejo z gospodarstvom, kot so denimo »Po kreativni poti do znanja«, »Inženir/ka bom!« in »Mladi raziskovalci«.

Preveč birokracije celo za tiste, ki jo ustvarjajo

Vprašanje, ki se poraja, je tudi nujnost robotizacije in digitalizacije. Dr. Peter Wostner, vodja sektorja za koordinacijo pametne specializacije v Službi Vlade RS za razvoj in kohezijsko politiko, meni, da je izobraževanje treba prilagoditi digitalizaciji, saj bo v roku šestih let veliko število delovnih mest, kot jih poznamo danes, izgubilo. »Takošnji ukrepi so nujni, v nasprotnem

primeru bomo že prepozni,« opozarja in dodaja, da premalo vlagamo v razvoj. Podobno kot Gorjup je tudi Wostner prepričan, da se moramo že danes vprašati, kakšna je struktura kadrov, ki jih bomo potrebovali leta 2025. Janko Burgar pa meni, da je pri industriji 4.0 in družbi 5.0, ki jo prodajajo Japonci, veliko govora o novih trendih, ki se jih podjetja močno zavedajo, saj so v nenehnem stiku s konkurenti, država pa malo manj. »Če ne bomo uspeli ponuditi enako dobrih ali boljših storitev in proizvodov kot konkurenca, bo to kar naenkrat postal velik družbeni problem,« je prepričan.

Burgar meni, da je industrija že danes sodelovalna, a je nujno, da smo boljši, hitrejši ter ne tratimo časa tam, kjer ni treba, raje naj napredujemo tam, kjer se odpirajo priložnosti. »SRIP-i so odlična platforma, kjer se lahko srečujemo in delimo mnenja ter ideje,« trdi. Prav tako je pomembna podpora države, ključno pa je, da so ukrepi trajni, stabilni ter da država pripre vrata, kjer je potrebno. Predstavniki gospodarstva si od države želijo manj zahtev po poročanju, manj administrativnih del. Preveč je birokracije, menijo vsi udeleženi, vključno z Jernejem Saleclom z MGRT, ki je dejal, da imajo z njo tudi sami težave, pa jo ustvarjajo.

Možnost javno-zasebnega partnerstva

Kje pa najbolj zaostajamo? Burgar pravi, da si najbolj želijo, da bi se država bolj opogumila in šla v investicije po sodobnih metodah. To pomeni, da tudi država postane investitor ter da dopušča, da se javno-zasebno partnerstvo razvija z vidika strateške infrastrukture v javnem interesu. »Tega vidimo premalo, kajti proračun sam vsega ne bo zmožal pokriti, ve se pa, da je na področju zdravstva, kjer Cosylab največ deluje, največji strošek povezan prav z uvedbo novih tehnologij. In če želimo državljanom ponuditi najboljše, moramo seveda pripustiti nove tehnologije. Te lahko kupimo bodisi iz lastnega žepa bodisi dovolimo, da se z modeli javno-zasebnega partnerstva razvijejo takšne storitve, ki omogočajo državam največ. Pri tem se državi ni potrebno aktivirati z lastnim financiranjem, temveč v obliki javno-zasebnega partnerstva,« meni Burgar. ^{gg}

»Če ne bomo uspeli ponuditi enako dobrih ali boljših storitev in proizvodov kot konkurenca, bo to kar naenkrat postal velik družbeni problem,« je prepričan Janko Burgar iz podjetja Cosylab.

Podpora države je pomembna, ključno pa je, da so ukrepi trajni, stabilni ter da država pripre vrata, kjer je potrebno.

Med tremi morji za energetska neodvisnost

Predstavniki dvanajstih držav med Baltskim, Črnim in Jadranskim morjem so se letos zbrali v Sloveniji z namenom zagona novih energetskih, digitalnih, infrastrukturnih in inovativnih projektov, ki bi jih v prihodnje še bolj povezali.

Besedilo in foto: Nina Šprohar

Slovinci predstavili največ projektov

Četrti vrh pobude Tri morja, ki ga je letos gostil predsednik države Borut Pahor, ter poslovni forum, ki je potekal vzporedno, sta Sloveniji omogočila, da kot država gostiteljica predstavi več projektov, med katerimi je izbrala drugi tir med Divačo in Kopro, plinsko povezavo med Slovenijo in Madžarsko, digitalno avtocesto 5G, obnovo železniškega vozlišča Ljubljana ter izboljšanje električnega omrežja med Slovenijo in Hrvaško. Projektov je sicer nekaj čez 40, v največji meri so vezani na transport in energetiko.

Boštjan Gorjup, predsednik Gospodarske zbornice Slovenije (GZS), je v svojem uvodnem nagovoru poudaril, da je bil cilj srečanja pospešiti ekonomijo in družbo k hitrejšemu razvoju. »Naši rezultati so dobri, a bi lahko bili še boljši,« je bil kritičen. Premier Marjan Šarec pa je izrazil zadovoljstvo, da je lahko gostil vse

zbrane predstavnike držav, gospodarstva in ekonomije. Izrazil je mnenje, da bo forum odprl možnosti za nadaljnje sodelovanje in investicije, glavni cilji pobude pa so po njegovem mnenju spodbujanje gospodarskega razvoja, krepitev kohezije Evropske unije (EU) in krepitev čezatlantskih vezi.

»Razlika med Vzhodom in Zahodom je tudi v miselnosti«

Poljski predsednik Andrzej Duda je poudaril, da bo za nadaljnji razvoj regije ključna višina počrpanih evropskih sredstev, poleg tega pa bodo pomembna tudi javno-zasebna partnerstva. Z njegovim opažanjem, da so razlike med Vzhodno in Zahodno Evropo vidne povsod, se je strinjala tudi hrvaška predsednica Kolinda Grabar Kitarovič. Kot je dodala, se razlika ne pozna le v industriji, ekonomiji in transportu, temveč

»Naši rezultati so dobri, a bi lahko bili še boljši,« je v uvodnem nagovoru dejal predsednik Gospodarske zbornice Slovenije Boštjan Gorjup.

tudi v miselnosti ljudi. »Povezljivost je od padca Berlinskega zidu med nami vse bolj pomembna. Želimo si, da naši ljudje zaživijo v enakih standardih kot ostale države članice EU,« je poudarila in dodala, da so vselej odprti tako za tuje investitorje kot tudi za potencialne partnerje.

Ključna je energetska raznovrstnost in neodvisnost

Ministrica za infrastrukturo Alenka Bratušek je izpostavila, da se moramo osredotočiti na trajnostno energijo in dekarbonizacijo ter ostati visoko pozicionirani na lestvici zelenih držav. »Čas beži, klimatske razmere so jasne, a žal vsi ne držijo obljub, navedenih v Pariškem podnebni sporazumu,« je izpostavila. Poudarila je pomen skupnih odločitev, ki bi se po njenem morale dogajati na ravni EU, namesto da padejo na ramena posameznih držav članic. »S takšnim delom bi se lahko za vselej znebili premoga, nafte, plina in vseh energentov, ki škodujejo okolju,« je prepričana Bratuškova.

Uroš Salobir iz podjetja Eles je predstavil svojo vizijo prihodnjih povezav ter projekta pametnih omrežij FutureFlow in Sincro.grid. »Premog bo počasi izginil iz energetske mešanice in pojavila se bo velika težava pri fleksibilnosti. Rešitev je lahko centralno shranjevanje, uporaba zemeljskega plina ali pa aktivni odjemalci,« je dejal in dodal, da mora biti takšna platforma vzpostavljena na mednarodni ravni, saj potrebujemo decentralizirane rešitve in razpršeno investiranje. »Ključno je sodelovanje ter jasno zastavljeni cilji,« je zaključil. Martin Novšak, direktor GEN energije, pa meni, da je jedrska energija pomemben vir energije za Slovenijo, zato je predlagal tudi gradnjo drugega bloka jedrske elektrarne, s katerim bi zmanjšali izpust emisij.

Inovacije pomenijo tveganje

Generalna direktorica GZS Sonja Šmuc je poudarila, da je v regiji veliko tehničnega, naravoslovnega znanja in da te inovacije kažejo, da imamo kvaliteten šolski sistem ter da smo lačni uspeha. »A je strah pred neuspehom še vedno prevelik, prav tako še vedno nismo razvili spoštljivega odnosa do inovatorjev in podjetnikov,« je k spremembam v kulturi pozvala Šmučeva. GZS si želi več sodelovanja z vlado ter da bi bila ta hitrejša v sprejemanju odločitev.

Dr. Mark Pleško, direktor in solastnik Cosylaba, je prepričan, da bi morali odpreti trge in biti pogumni – inovacije namreč pomenijo tudi tveganje. Kje vidi največ priložnosti za sodelovanja v regiji? »Povsod, na vseh področjih, 110 milijonov ljudi tu živi, znanja je dovolj, da se lahko povežemo s komerkoli,« je dejal Pleško. Njihov aktualni projekt, center za napredno zdravljenje raka in raziskave, povezuje partnerje iz medicine, znanosti in gospodarstva. »S pomočjo Berlinskega procesa bi lahko dobili sredstva, saj nameravajo v infrastrukturo regije, da bi se lahko približali in v razvoju ujeli ostale članice EU, vložiti kar pol milijarde evrov. Pod pojmom infrastruktura

ne smemo jemati le cest in vodovodov, temveč tudi visokotehnološko infrastrukturo,« je pojasnil.

»Če se ustavi promet, se ustavi vse«

Najbolj sta povezanost in sodelovanje pomembna prav v prometu, so se strinjali govorniki, saj naj bi promet presegal državne meje. Violeta Bulc, evropska komisarka za promet, je dejala, da je prometna povezljivost ključna za gospodarski in družbeni razvoj, saj »če se ustavi promet, se ustavi vse«.

V Luki Koper vidijo nove priložnosti za sodelovanje z državami članicami Pobude treh morij predvsem na področju železniške povezave koprškega pristanišča z zaledjem. »Danes se namreč konkurenčni boj med pristanišči v regiji bije predvsem na področju železniških povezav pristanišč in ne več toliko na področju pristaniške infrastrukture. Slovenija v zadnjih letih vlaga ogromno sredstev v modernizacijo slovenskega železniškega omrežja, ključna pa je odsek Koper - Divača, brez katerega omenjene investicije in naložbe v pristanišču ne bomo mogli polno izkoristiti,« so o razmerah povedali v Luki Koper.

Ključ je v razumevanju delovanja tehnologije

Za doseganje ciljev digitalne preobrazbe in kibernetske varnosti je ključna postavitev novega 5G omrežja, to bi namreč zaradi visokih hitrosti prenosa podatkov in visokih varnostnih standardov predstavljalo temelj v nadaljnjem razvoju. Igor Zorko, predsednik Slovenske digitalne koalicije in Združenja za informatiko in telekomunikacije GZS, je poudaril, da lahko z digitalizacijo sežemo tudi preko državnih meja in se še bolj povežemo s sosednjimi državami. »Podjetja potrebujejo spodbudno okolje in postopke, s katerimi bo mogoče enostavno nadgraditi infrastrukturo in se prilagoditi spremembam poslovnih modelov,« je dodal Klod Kolaro, generalni direktor podjetja Comtrade System Integration International. Pomembno vlogo pri tem procesu igrajo državne ustanove, ki poleg tega lahko pripomorejo k soustvarjanju inovativnih rešitev za tuje trge. [gg](#)

»Povsod, na vseh področjih, 110 milijonov ljudi tu živi, znanja je dovolj, da se lahko povežemo s komerkoli,« je o tem, kje so priložnosti, dejal dr. Mark Pleško iz Cosylaba.

»Če se ustavi promet, se ustavi vse,« je poudarila Violeta Bulc, evropska komisarka za promet, in poudarila, da je prometna povezljivost ključna za gospodarski in družbeni razvoj.

Dobre prakse naj bi bile nagrajene z nižjimi prispevki

Na delovanje podjetij pomembno vplivajo tudi potrošniki, ne zgolj zakonodaja – vsak nakup je posredno glas za način delovanja. Prednost v novi ureditvi pa bodo imela tista podjetja, ki so že pred leti razvila trajnostno, okoljsko naravnano strategijo.

Nina Šprohar, foto: Kraftart

»Zelo pomembno je, kako potrošnik ravna z odpadno embalažo,« trdi Nevica Makuc iz Ljubljanskih mlekarn.

Aleš Mihelič iz Gorenja bi uvedel povratno embalažo, kupce pa bi z raznimi popusti spodbudil k vračilu le-te.

Plastika Skaza, ki je prisotna na trgih 56 držav, je razvila gibanje, v katerem je ravnanje s plastiko rešitev, ne več problem. Polona Tratnik iz podjetja opozarja, da se samo 9 odstotkov odpadne plastike vrne v reciklažo, zato so se sami odločili za nekoliko drugačen, do okolja prijaznejši pristop, s katerim so dosegli, da je kar 85 odstotkov njihovih produktov narejenih iz biomaterialov ali iz reciklanc. Da je trajnostno treba razmišljati na vseh področjih, kaže njihov primer dobre prakse z lončki za enkratno uporabo. »Vsak zaposleni je prejel personaliziran lonček iz sladkornega trsa, iz katerega lahko vsak dan spije kavo brez nepotrebne onesnaževanja okolja s plastiko za enkratno uporabo.« Idejo smo razširili tudi na druga podjetja ter vplivali na opremo kavomatov,« je ponosna Tratnikova.

Prav z namenom predstavitve dobrih praks se je na svetovni dan varstva okolja 4. junija v prostorih Gospodarske zbornice Slovenije (GZS) zbralo več strokovnjakov s področja varstva okolja ter predstavnikov podjetij. Četudi je, kot zatrjuje generalna direktorica GZS Sonja Šmuc, za primerno ceno vsaj hipotetično vsak material možno reciklirati, pa brez ustrezne organizacije zbiranja in predelave odpadnih snovi ter

vklučenosti širše družbe vseeno nastajajo težave. Podjetja se na novo zakonodajo odzivajo različno, najbolje pa gre tistim, ki so se z okoljskimi izzivi spopadli že pred spremembo zakona o proizvajalčevi razširjeni odgovornosti.

Velik pomen potrošnikovih navad

Predstavniki Ministrstva za okolje in prostor RS (MOP) Marko Maver poudarja, da mora biti prehod v krožno gospodarstvo naša prioriteta, saj bomo le tako dosegali zadane podnebne cilje. Vizija o varstvu okolja, po besedah Petra Tomšeta iz MOP, je, da bodo organizacije, ki proizvajalcem omogočajo skupno izpolnjevanje obveznosti, morale delovati nepridobitno. »Ustanovili jih bodo lahko le proizvajalci določenih proizvodov enake vrste,« pojasnjuje in dodaja, da bodo vse te zahteve uzakonili predvidoma v začetku leta 2022. A govorniki se strinjajo, da na problematiko poleg zakonodaje in delovanja podjetij vplivajo tudi potrošniki. »Zelo pomembno je, kako potrošnik ravna z odpadno embalažo,« trdi Nevica Makuc iz Ljubljanskih mlekarn.

Podjetja bi lahko uvedla povratno embalažo

Aleš Mihelič iz Gorenja pravi, da so v njihovem podjetju prve korake v krožno gospodarstvo že naredili, na nove izzive pa odgovarjajo s svojim »eko krogom«. Med drugim imajo lastno čistilno napravo, pazljivo izbirajo materiale, njihovi izdelki pa so sestavljeni iz okolju neškodljivih komponent. Te se v večini primerov da tudi reciklirati, sami aparati pa za delovanje porabijo manj vode, elektrike in pralnih sredstev v primerjavi s konkurenčnimi izdelki. »A največji izziv za nas predstavlja cena, saj kupci še niso pripravljeni odšteti bistveno več denarja za bolj ekološke aparate,« pojasni Mihelič. Težave predstavlja tudi embalaža. »Aparate se na poti do oddaljenih trgov večkrat premika in predstavlja, za pralni stroj pa lahko že padec z višine 25 centimetrov pomeni motnjo v nadaljnjem delovanju,« poudarja Mihelič. Rešitev vidi

v uvedbi povratne embalaže, kupce pa bi z raznimi popusti spodbudil k vračilu le-te.

»Trajnostno delovanje je kompleksno in sestavljeno iz več komponent,« meni. Prav zato izpostavi še en vidik trajnosti, in sicer vzdržljivost aparatov. »Na energijski nalepki lahko piše, da je aparat varčen, a kaj se z njim dogaja po desetih letih uporabe, ne ve nihče,« opozarja. Na grelcih se nabira vodni kamen, pojasni Mihelič, kar vodi v večjo porabo. Zato so v Gorenju razvili novo tehnologijo, s katero bi ob pranju skušali sčistiti grelec, da do zastajanja vodnega kamna sploh ne bi prišlo. Pomembna se jim zdi tudi pestrost programov, da se lahko potrošnik zavestno odloči, kako bo pral, zato aparatom stalno dograjuje funkcije. Mihelič motijo tudi (pre)slabe spodbude podjetjem, da se bolj poslužujejo reciklabilnih materialov. »Takšni materiali so dražji, slabši, podjetje od njih nima veliko koristi,« opozori, a doda, da vidi možnost rešitve za podjetja v tem, da namesto produktov tržijo storitev. »Potrošniki imajo zadnjo besedo, saj se morajo sami odločiti, ali bodo kupili trpežen, varčen, kakovosten stroj, ki jim bo dolgo služil, ali pa bodo raje vsako leto zamenjali stroj za novejšega, modernejšega in cenejšega,« izbiri predstavi Mihelič. Nove poti razvoja vidi v učinkovitejši proizvodnji, energetski varčnosti, trajnosti, vzdržljivosti, modularnosti gradnje, skrbni izbiri materialov in postopkov, reciklabilnosti ter novem krožnem storitvenem poslovnem modelu.

Ločevanje odpadkov je nujno

Emil Šehić iz družbe Zeos, ki je nosilka skupne sheme ravnanja z odpadki, pravi, da v družbi mreže zbiranja že ves čas širijo, lani pa so pristopili tudi direktno do gospodinjstev. »Ključno je ozaveščanje, ki nam hkrati predstavlja tudi največji izziv. Spremeniti moramo namreč navade potrošnikov in jih prepričati, da je ločevanje nujno. Predvsem manjši električni in elektronski odpadki največkrat končajo med mešanimi,« je zaskrbljen Šehić. Trdi, da so pri zbiranju odpadkov sicer vsako leto bolj učinkoviti, a se v primerjavi s

Emil Šehić iz družbe Zeos opozarja, da je treba spremeniti navade potrošnikov in jih prepričati, da je ločevanje nujno.

količino produktov, ki se prodajo na trgu, opazi razkorak. »Najbrž nekateri uporabniki te odpadke kopičijo kar doma,« meni Šehić. Največje probleme pa vidi v nesodelovanju s proizvajalci, a pravi, da si obetajo spremembo zakonodaje, tudi Evropska komisija si želi bolj natančnih smernic. »Usmeritev nove direktive naj bi proizvajalce motivirala in spodbujala, uskladitev trga je namreč nujna. Dobre prakse bodo nagrajene z nižjimi prispevki,« je prepričan Šehić. Vseeno pa so določena vprašanja še vedno odprta – bo eko modularnost gonilo, ki ga bodo imeli proizvajalci pri razvoju v mislih, kakšna bo skladnost z ostalimi direktivami? Skrbi ga tudi, ali bo eko modularnost dovolj velika, da bodo podjetja lahko ostala konkurenčna tudi na globalnem trgu.

»Treba je biti trendsetter, ne sledilec«

Matej Feguš, direktor podjetja Donar, je prepričan, da morajo podjetniki največ razmišljati, kaj družba potrebuje. »Proizvajalci lahko produkt tudi obnovimo ali popravimo,« opominja, zato ga pesti vprašanje, zakaj je prepad med okoljem in ekonomijo sploh nastal. »Zakaj ni okolje naša ekonomija? Vprašati se moramo, kaj bomo zapustili svojim naslednikom,« je oster in dodaja, da so v Donarju klasično strategijo postavili na glavo, saj je pri njih na prvem mestu okolje, na drugem družba, na zadnjem pa uporabnik. »Tudi proizvajalci imajo moč za spremembe, le upati si je treba. Treba je biti »trendsetter« (določevalec trendov, op. a.), ne sledilec,« je prepričan, a tudi on ne zanemari vpliva potrošnikov, ki bi se po njegovem morali vprašati, ali »kupišejo smeti ali nekaj, kar res potrebujejo«. **gg**

V Donarju so na prvo mesto postavili okolje, na drugo družbo, na zadnje pa uporabnika.

Skleniti skušamo prekinjen krog znanja

Besedilo in foto: Nina Šprohar

SAZOR GIZ, slovenska avtorska in založniška organizacija za pravice reproduciranja, ki zastopa pisatelje, publiciste in znanstvenike, je po večletnih prizadevanjih leta 2016 uspela uveljaviti Sporazum o reproduciranju avtorskih del, h kateremu so pristopile osnovne in srednje šole ter vrtci, zdaj pa si podobno pogodbo prizadevajo podpisati tudi z gospodarstvom.

Luka Novak, član posloводства v organizaciji, je prepričan, da je sporazum na vseh ravneh nujen, saj v nasprotnem primeru avtorji ne bodo več mogli normalno ustvarjati, posledice pa bo trpela celotna družba.

Zakaj se vam zdi, da je ta sporazum nujen tudi v gospodarstvu?

Zakon o avtorskih in sorodnih pravicah predpisuje, da je treba avtorske pravice spoštovati, kar pomeni, da lahko brez plačila kopiramo samo za osebno rabo, do

tri izvode, pa še za ta namen je predvideno nadomestilo, ki ga plačujejo uvozniki tiskalnikov, skenerjev, kopirnih aparatov ... Vsebine, ki niso namenjene zasebni rabi, pa po zakonu plačujejo uporabniki – to so šole, javne ustanove, podjetja. Mi smo kot kolektivna organizacija v skladu z zakonom dolžni svojim avtorjem zagotoviti, da bodo uporabniki plačevali to nadomestilo, to smo že podpisali s šolami, zdaj je na vrsti gospodarstvo, potem pa še univerze in javni sektor.

Šole so sporazum že podpisale, za gospodarstvom sledijo še univerze in javni sektor.

Kaj pa se v gospodarstvu največ reproducira?

Tu ne gre zgolj za književna dela, temveč predvsem za vsa medicinska, znanstvena dela, vso tehniško literaturo, časopise, revije in izobraževalne publikacije. Vse, kar je kadarkoli na svetu izšlo v kateremkoli jeziku, smo kot kolektivna organizacija po zakonu dolžni varovati.

Torej je v resnici vse, kar se zdaj reproducira v podjetjih, v nasprotju z zakonom ...

Da. Gre za izključno avtorsko pravico in nihče ne sme reproducirati avtorskih del brez dovoljenja avtorja samega, mi pa podjetjem zdaj nudimo možnost, da svoje delovanje uskladijo z zakonodajo, saj se trenutno z vsakršno reprodukcijo gibljejo v coni nedovoljenega. Toži jih lahko vsak avtor, katerega dela reproducirajo, in to se bo tudi kmalu zgodilo, če se ne bodo pred morebitnimi sodnimi postopki zaščitili s podpisom sporazuma, ki ga pripravljamo. Zaradi neurejenosti področja na nas pritiskajo tudi druge države.

Je v drugih, okoliških državah v veljavi podoben zakon?

V drugih državah so ureditve precej podobne. Mi smo se oprli na štiri primerljive tarife v Evropi – na švicarsko, špansko, francosko in nemško. V omenjenih državah odštejejo določeno vsoto na zaposlenega letno, v večini držav je tudi odvisno, v kateri gospodarski panogi kdo dela. V Nemčiji je to najbolj razdelano – največ plačujejo odvetniške pisarne in farmacevtske družbe, najmanj pa transport in gradbeništvo. Takšne panoge, kjer se veliko sredstev porabi za raziskave in razvoj, namreč pogosteje reproducirajo avtorska dela.

Kako bo torej v Sloveniji?

Mi predlagamo preprost model, ki se zgleduje po Špancih in Francozih. Imeli bi enako tarifo v vseh panogah, razen v visokotehnoloških podjetjih ter farmaciji, kjer bi plačevali več. Osnovna tarifa bi na začetku znašala dva evra letno na zaposlenega, čez nekaj let pa bi dajatev zvišali na štiri evre letno, kar je ustrezno drugim evropskim tarifam, prilagojenim kupni moči. Tarifa je nizka prav zato, ker ne predvideva masovnega reproduciranja avtorskih del, temveč le nekje okrog 1-2 % znotraj celotnega obsega reprodukcije.

Kako pa se omenjena nadomestila razdelijo med avtorje?

V tem trenutku gredo vsa sredstva domačim avtorjem in založbam, v skladu s sporazumi s tujino pa bo šel sčasoma del tudi v tujino, saj se reproducirajo tudi tuja dela.

Ali so gospodarstveniki prislunili predlogu? Kako potekajo pogajanja?

Mi smo gospodarstvu že večkrat prek Gospodarske zbornice Slovenije (GZS) predstavili osnovne cilje sporazuma, letos v maju pa so se pogajanja tudi uradno začela. Želimo si, da bi v tem letu sklenili sporazum, da lahko čim prej začnemo avtorjem deliti nadomestila, podjetja pa ne bodo več izpostavljena morebitnim sodnim pregonom.

So odzivi pozitivni?

So, vendar pa se veliko ljudi še vedno ne zaveda, kaj vse sporazum zajema. Ne gre le za raziskave in razvoj, temveč za vsakršno industrijsko uporabo avtorskih del, za interno informiranje in potrebe dokumentacije podjetij, za tržne prezentacije in analize, za izobraževanje kadrov, za interne predstavitve medijske pojavnosti. Simbolični znesek, ki ga bodo podjetja plačevala avtorjem, pomeni tudi, da dobijo avtorji sredstva za nadaljnje delo. Torej posredno omogočamo nove inovacije ter vlagamo v razvoj, skušamo skleniti krog znanja, ki je trenutno v gospodarski uporabi avtorskih del presekan, saj avtorji za uporabo svojih del niso pošteno plačani. gg

Tudi za zasebno rabo lahko reproduciramo le tri izvode.

Naš model se bo zgledoval po Špancih in Francozih, delno pa po Švicarjih in Nemcih.

Ne nazadnje so zneski simboli: minimalna tarifa znaša letno le toliko, kot je povprečna cena ene knjige.

Tiskano na papirju Viprint, 80 g, papirnice VIPAP/VIDEM/KRŠKO, d. d.

Dobre prakse za večjo zaposlenost generacije 55 plus

Prenos znanja in skrb za zdravje sta pomembna vidika, ki ju morajo podjetja upoštevati v luči zasledovanja cilja povečanja deleža starejših zaposlenih.

Barbara Perko

Mentorski program poskrbi za dvig motivacije in zavzetosti zaposlenih, pravijo v Studio Moderna.

Število zaposlenih, starejših od 55 let, se stalno povečuje, čemur se morajo podjetja prilagoditi. Na nacionalni konferenci 55+ so bili predstavljeni primeri dobrih praks, ki pozitivno prispevajo k povečanju deleža aktivnih v generaciji 55+.

Eno od podjetij, v katerem so k temu problemu aktivno pristopili, je Studio Moderna, kjer so oblikovali mentorski program in se mentorstva lotili strateško, s ciljem, da postane program eden od glavnih stebrov razvoja zaposlenih. Metka Glas, vodja izobraževanj in razvoja kadrov, pojasnjuje, da ločijo dve vrsti mentorjev, in sicer mentorje specialiste in

starejšim. Na ta način uspešno gradimo sožitje med generacijami,« program opisuje Glasova.

V sklopu programa potekajo številna izobraževanja in srečanja. Pripravijo uvodno delavnico učinkovitega postavljanja ciljev po metodi S.M.A.R.T., srečanja mentorirancev in posebni dogodek, na katerem se predstavijo najbolj uspešni primeri. Poseben poudarek namenjajo izobraževanju in izpopolnjevanju mentorjev v sklopu internega certificiranega programa – Mini Coaching Akademije na osnovni in napredni ravni v sodelovanju z zunanjim coachem.

Mentorski program so zaposleni pozitivno sprejeli. V pilotnem programu pred štirimi leti je sodelovalo 18 udeležencev, letos jih imajo 71. »Vsaj 90 odstotkov vseh parov je do sedaj uspešno zaključilo mentorski odnos in bi program priporočilo tudi sodelavcem. Trenutno imamo v bazi 27 certificiranih mentorjev, ki so osvojili veščine coachinga, ki jim koristijo tudi pri njihovem vsakdanjem delu in vodenju ljudi. Pri letnih raziskavah zavzetosti zaposlenih pa je prav mentorstvo tisti program, ki ga zaposleni največkrat izpostavijo kot dobro prakso na področju razvoja kadrov,« mnenja udeležencev povzame Metka Glas.

In kaj mentorski program prinese udeležencem in podjetju? Glasova našteje pet glavnih koristi programa za udeležence in podjetje: (1) učinkovit prenos znanja oziroma pridobivanja novih veščin skozi učenje drug od drugega; (2) izboljšanje komunikacije in sodelovanja med zaposlenimi in oddelki; (3) osebna rast in razvoj mentorirancev in mentorjev; (4) izgradnja odnosov na bazi zaupanja in ustvarjanje pozitivne klime v podjetju ter (5) dvig motivacije in zavzetosti zaposlenih.

Z ukrepi do manjše bolniške odsotnosti

V podjetju Unior so se posebej posvetili usposabljanju zaposlenih, starejših nad 45 let, na področju promocije zdravja. Poseben poudarek so dali predvsem pomenu (lastne) skrbi za fizično in psihično zdravje ter pomenu vzdrževanja dobrih medosebnih odnosov tako na delovnem mestu kot doma.

mentorje coache. Pri prvih je poudarek na razvoju specialističnih znanj, pri drugih pa na razvoju mehkih veščin in na osebostnem razvoju mentorirancev. »Med mentorji coachi gre prvenstveno za izkušene vodje, v večini primerov tudi starejše zaposlene z daljšim stažem v podjetju, ki predajajo svoje znanje mlajšim, medtem ko je mentor specialist lahko vsak posameznik, ki je strokovnjak na svojem področju. Tu imamo veliko mladih mentorjev, ki veščine, kot so digitalni marketing, database marketing predajajo

Foto: Studio Moderna

»Zdravstveni absentizem je pereča težava domala vsakega podjetja in žal Unior tukaj ni nobena izjema,« povedo v podjetju.

Foto: Unior

»Zdravstveni absentizem je pereča težava domala vsakega podjetja in žal Unior tukaj ni nobena izjema,« pravijo. Tako so oblikovali projekt Bolniški stalež (projekt OBSU), katerega temeljni cilj je zmanjšanje bolniškega dopusta do 30 dni. »Zadali smo si podrobneje spremljati zdravstveni absentizem in ugotavljanje razlogov zanj, pri oblikovanju delovnih mest pa se zgledujemo po ergonomskih smernicah in jih prilagajamo. Posebno skrb namenjamo invalidom ter dosledno upoštevamo ukrepe s področja varstva pri delu. Svoje zaposlene redno napotujemo na preventivne zdravstvene preglede in jih premeščamo znotraj delovnega okolja,« predstavijo svojo strategijo. V to je vključeno tudi sodelovanje z zdravniki, Termami Zreče in spodbujanje zdravega načina življenja zaposlenih. Redno omogočajo usposabljanja in dodatna izobraževanja ter skrbijo za obveščeno, motivacijo in nagrajevanje. »Vpeljali smo tudi sistem Reci NE bolniški, vzemi DOPUST; prenovili plačni sistem ter mnoge pravilnike v podjetju, skrb za zaposlene pa vzdržujemo tudi preko rednih letnih razgovorov,« še naštejejo.

Positivne rezultate je dal tudi projekt »Ergonomija iz osveščanja zaposlenih o ergonomiji«, saj imajo že manjše ergonomske spremembe lahko nadvse pozitiven vpliv tako na počutje posameznika, opravljanje dela ter doseganje rezultatov. »Opaziti je pozitivne

spremembe v vzdržljivosti zaposlenih, izboljšajo se medosebni odnosi, večja pa je tudi povezanost sodelavcev med seboj. Končni rezultat so bolj zdravi in zadovoljni zaposleni ter zmanjšanje bolniške odsotnosti,« pravijo in dodajajo, da je končna analiza pokazala kar 1,3-odstoten padec bolniškega staleža.

V podjetju poteka tudi program 100 zdravih dni. »Zdravi in zadovoljni in srečni zaposleni so naš cilj. Program 100 zdravih dni (100 zdravih dni, si z nami tudi ti?) poteka od dneva žena do Uniorjevega družinskega dneva, ocenjujemo pa, da je to optimalni čas, ko so vidni prvi premiki na bolje za tiste, ki sprejmejo bolj zdrav življenjski stil.«

V okviru strategije za učinkovito upravljanje starejših zaposlenih v Uniorju izvajajo še druge aktivnosti, kot so usposabljanja zaposlenih s področja strokovnih in mehkih veščin, nadaljevanje izvajanja projekta STOP nezgodam, ozaveščanje o pomenu zaščitnih in varovalnih sredstev, organizacija zdravih zajtrkov itd. gg

Že manjše ergonomske spremembe imajo lahko pozitiven vpliv na počutje posameznika, opravljanje dela ter doseganje rezultatov.

Foto: Unior

Analitika GZS

**Pravi naslov
za objektivne napovedi**

**Napoved rasti
za obdobje 2019-2020:**

- povprečnih plač
- podjetniških posojil
- cen stanovanjskih nepremičnin

Vsebine so dostopne zgolj naročnikom gradiv Analitike GZS. Ob naročilu do konca meseca julija 2019 vam nudimo brezplačen dostop do konca septembra 2019.

01 5898 170, analitika.gzs.si, analitika@gzs.si

Z akreditivi do boljše plačilne discipline

Akreditivi v gradbeništvu kot najučinkovitejše sredstvo zavarovanj plačil izvajalcem in manjše tveganje zamud za naročnike.

Petra Šoštarich, vodja oddelka za akreditivno in inkasno poslovanje NLB

Akreditiv pred tveganjem zavaruje tako naročnika/ plačnika del/ investitorja kot izvajalca del.

V slovenskem gradbeništvu, kljub zelo hudim posledicam neplačil, ki so se dogajala med krizo, ko mnogi izvajalci in podizvajalci niso prejeli plačil s strani njihovih naročnikov za svoje pošteno opravljeno delo, še vedno ni razširjene prakse zavarovanj plačil z akreditivi, tako kot je to praksa v različnih industrijah ali na mednarodnih trgih gradbenih storitev. V Sloveniji se naročniki del/investitorji napram izvajalcem zavarujejo z garancijami za dobro izvedbo ali kasneje z bančno garancijo za odpravo napak, medtem ko so bančne garancije za pravočasno plačilo redkost, še slabša pa je situacija v primeru podizvajalcev, ki kot zadnji v verigi ostanejo nezavarovani. Prav tako menice ali izvršnice ne predstavljajo prvovrstnega zavarovanja in ga v primeru večjih projektov ali pri nepoznavanju partnerjev vsekakor odsvetujemo.

Mnogi v Sloveniji so prepričani, da se na našem trgu gradbeništva, plačil s instrumentom zavarovanja, kot je akreditiv, sploh ne da zavarovati. Takšno prepričanje je voda na mlin predvsem finančno tveganim investitorjem, neredko pa tudi izvajalcem, ki podpisujejo pogodbe z investitorji s prenizko ceno. Na našem trgu prevladujejo neuravnotežena pogodbeno razmerja, kjer izvajalci naročnikom obvezno zagotavljajo zavarovanja za resnost ponudbe, dobro izvedbo

del in odpravo napak v garancijski dobi, v zameno pa od naročnika ne dobijo (običajno niti ne zahtevajo) zavarovanja za plačilo za opravljene storitev. Nemalokrat gre za zelo velike vrednosti pogodb, ki predstavljajo za izvajalska ali podizvajalska podjetja vrednosti njihove več mesečne ali celo letne realizacije, kar pomeni, da so v primeru večjih zamud ali celo neplačil izpostavljena velikim finančnim tveganjem.

Ni vsak posel varen

Gradbeništvo je trenutno v fazi visoke konjunktore in obseg gradbenih poslov bo ostajal visok tudi v naslednjih letih. Toda to še zdaleč ne pomeni, da so vsi posli varni. Zasebni investitorji v stanovanjske nepremičnine so lahko podjetja z zelo šibkimi finančnimi bonitetami in izvajalci v primeru njihovih težav s prodajo grajenih nepremičnin ne bodo poplačani. Tveganja naraščajo z obsegom sklenjenih pogodb in s tem povezano rastjo presežne ponudbe nepremičnin na trgu. V javnem naročanju, kjer izbor izvajalcev še vedno poteka izključno po kriteriju najnižje cene, pa obstajajo tveganja predvsem za neplačila podizvajalcem s strani izvajalcev, ki so podpisali pogodbe s prenizko ceno ali sprejeli preveč pogodbenih tveganj, ki jih ne bodo sposobni obvladovati in poplačevati svojih dobaviteljskih verig. V Sloveniji takšni primeri niso redki.

Pobuda za pripravo akreditivnih tekstov

Da bi podjetjem v dejavnosti gradbeništva prišli nasproti, smo na ZGIGM v sodelovanju z Združenjem Bank Slovenije sprožili skupno pobudo bankam za pripravo akreditivnih tekstov.

Kaj akreditiv sploh je? Akreditiv (angleško Letter of Credit):

- je nepreklicno bančno jamstvo (plačilni instrument, kjer kot izdajateljica nastopa banka in s tem prevzema tveganje neplačila);
- zagotavlja pravočasno plačilo za opravljeno delo;
- zagotavlja enostavno in hitro črpanje sredstev (za akreditive veljajo jasna mednarodna pravila UCP 600, kar omogoča transparentno in enostavno uporabo)
- in omogoča financiranje.

Akreditiv pred tveganjem zavaruje obe stranki:

- naročnika/plačnika del/investitorja: plačilo bo izvedeno le v primeru, če bo del opravljeno, kot je bilo dogovorjeno s pogodbo in v dogovorjenih rokih;
- izvajalca del: ki z akreditivom pridobi bančno jamstvo, da bo za kvalitetno opravljeno delo dobil tudi plačilo.

Akreditiv kot sestavni del pogodbe

Z namenom, da se tudi na področju gradbeništva izboljša plačilna nedisciplina, smo v sodelovanju z NLB v osnutke gradbenih pogodb vključili akreditiv kot način plačila pogodbениh obveznosti.

Seveda se akreditivni pogoji lahko prilagodijo vsaki posamezni gradbeni pogodbi, zato sta nasvet in praksa v NLB, da se še pred podpisom pogodbe pripravi osnutek akreditiva, ki je potem sestavni del pogodbe in se s tem izognemo morebitnem prihodnjim nejasnostim glede plačila.

V NLB poudarjajo, da se akreditivi v zadnjem času vedno bolj uveljavljajo tudi kot instrument financiranja, tako za naročnika (financiranje investicije, kredit za kritje akreditiva z odloženim polaganjem kritja) kot tudi za izvajalca (odkup terjatev). Stroški akreditivnega poslovanja so relativno nizki in že dolgo več ne velja prepričanje, da je akreditiv drag inštrument. ^{gg}

30. posvet

Poslovanje z nepremičninami
Portorož, 7. in 8. november 2019

Gospodarska
zbornica
Slovenije

Zbornica za poslovanje
z nepremičninami

Novo spletno orodje za MSP

Spletno orodje »SMeART – Preverjanje pripravljenosti (t.i. Stress Test Tool)« je namenjeno samoevalvaciji o pripravljenosti podjetja na izzive pametne industrije.

Nina Vrabelj

Vabljeni, da se vključite v skupnost SMeART.

Različne digitalne preobrazbe postajajo vse bolj integrirane in prefinjene ter nenehno ustvarjajo t. i. pametne tovarne. Proizvodna podjetja morajo ukrepati hitro, saj je v tem procesu treba vzpostaviti komunikacijske in interakcijske procese, ki jih bodo nadzorovale IT tehnologije v celotni proizvodni in vrednostni verigi, razviti in izvajati kibernetično-fizični sistem (t. i. Cyber-Physical Systems), ponovno opredeliti sposobnosti upravljanja in osebja ter prestrukturirati organizacijo dela in komunikacijski tok.

Zlasti mala in srednja podjetja, ki so hrbtenica evropske industrije in še vedno vodilna v svetu na mnogih delih trga, so pod ogromnim pritiskom, da srednjeročno ne bi popolnoma izgubila svojega deleža na trgu. V zadnjem času so nekatere nacionalne pobude postavile pametno industrijo na dnevni red, vendar so te zelo splošne, nekoherentne in zagotavljajo le manjšo podporo za MSP.

Več informacij

Povezali MSP in univerze

Projektne partnerji iz sedmih evropskih držav so v okviru projekta SMeART, katerega partner je tudi GZS, razvili in vzpostavili platformo za izmenjavo znanj

smart.ning.com, kjer se univerze in MSP podjetja soočajo z izzivi pametnega inženiringa. Eden glavnih rezultatov projekta je bila vzpostavitev platforme smart.ning.com, ki malim in srednje velikim podjetjem in univerzam nudi:

- informacije in novice o razvoju pametnih MSP v Evropi;
- brezplačni dostop do vseh projektnih produktov in rezultatov;
- zbirko podatkov za vzpostavitev mreže MSP, visokošolskih zavodov in drugih institucij, ki so zainteresirane za izmenjavo informacij o pametnem inženiringu in organiziranju učnih dejavnosti, prenosu znanja in izkušenj ter inovacij, spremembah primerov najboljših praks itd.;
- povezovanje in mreženje z ustreznimi zainteresiranimi institucijami, strokovnjaki in nosilci političnih odločitev (npr. pridruženi partnerji, nacionalne pobude pametne industrije v vseh državah članicah EU itd.).

MSP v trenutku do povratne informacije

Najpomembnejši rezultat projekta je razvoj spletnega orodja »SMeART Stress Test Tool«. Orodje je namenjeno samoevalvaciji o pripravljenosti podjetja na izzive pametne industrije. MSP so tako dobila možnost, da izpolnijo osnovne podatke o svoji organizaciji, in sicer o stanju tehnologije v podjetju, zaposlenih, organizacijskih procesih ter poslovnih priložnostih in možnosti sodelovanja.

Vprašalnik je od meseca aprila na voljo tudi v slovenskem jeziku, je anonimen, izpolnjevanje pa vzame približno 15 minut časa. Po izpolnitvi vprašalnika podjetja nemudoma prejmejo povratno informacijo o tem, kako dobro ali slabo so pripravljena na izzive pametne industrije ter nadaljnje smernice in priporočila za izboljšanje stanja v organizaciji. [gg](#)

ZAVEZNIŠTVO "ZNANJE ZA NAPREDEK EVROPSKIH MSP PRI SOOČANJU Z IZZIVI PAMETNE INDUSTRIJE"

Gospodarski izgledi v državah bivše Jugoslavije

Leto 2019 pozitivno za večino gospodarstev.

Bojan Ivanc, Analitika GZS

Hrvaška: odvisnost od turistične potrošnje tujcev

Hrvaška gospodarska rast bo v srednjeročnem obdobju temeljila na zasebni potrošnji in turizmu, kot tudi na črpanju evropskih sredstev (vpliv na investicije), pri čemer je bila Hrvaška do sedaj nekoliko manj uspešna, kar predstavlja izgubljeno priložnost za večjo rast investicij. Priložnosti so tako predvsem na področju energetske učinkovitosti, javne transportne infrastrukture ter komunalnih projektih. Glede na nizko doseganje črpanja EU sredstev v 2018 je pričakovati, da se bo učinek prenesel na naslednje obdobje. Hrvaški je namreč v iztekajoči finančni perspektivi namenjeno kar 12,7 milijarde evrov (25 % BDP).

Srbija: na krilih TNI in pričakovane rasti investicij

Politično tveganje glede zamenjave ozemelj na Kosovem in uvedba carin na srbske izdelke bosta najverjetneje znižali gospodarsko rast za okoli pol odstotka, dokler se zadnje ne umaknejo. Gospodarska konvergenca z EU naj bi se nadaljevala, vendar naj bi bila rast okoli 3 % (WIIW). Javni dolg se je v zadnjih letih znižal na 58 %, sanacija državnih podjetij pa bi lahko potencialno prispevala k dvigu tega deleža do 5 odstotnih točk (2 mrd EUR). Po ocenah WIIW naj bi dinar ostal v razmerju 120 do evra.

Bosna in Hercegovina: programi tujih institucij spodbujajo rast investicij

Po splošnih volitvah v oktobru 2018 se proces oblikovanja nove vlade podaljšuje in bo najverjetneje imel učinek na nekoliko nižjo gospodarsko rast od prej predvidene, okoli 2,5-odstotno. Državna potrošnja bo realno stagnirala. Po mnenju Svetovne banke (pomlad 2019) pa naj bi se rast okrepila na 3,4 % v 2019 in 3,9 % v 2020.

Severna Makedonija: novo ime znatno dviguje obete gospodarske rasti

Realni BDP naj bi se v 2019-2021 okrepil za okoli 3 % letno, medtem ko naj bi rast cen znašala okoli 2 % (WIIW). Domači respondenti v zadnji aktualni oceni so celo nekoliko bolj

optimistični za prihodnji dve leti, saj naj bi po 2,8-odstotni rasti v 2019 ta v 2020 in 2021 zrasla še za 3,2 % in 3,4 %, pri čemer njihova pričakovanja temeljijo na sproščanju monetarne politike, državni podpori podjetjem, politični stabilnosti, nadaljevanju integracijskih procesov z EU in NATOM, povečanju izvoza in investicij ter najavi velikih državnih infrastrukturnih projektov kot tudi rasti povprečne plače, kreditiranja in nižje brezposelnosti.

Kosovo: trgovinske vojne s Srbijo in BiH

Stopnja gospodarske rasti se bo v srednjem roku povzpela nad 4 %. Zasebna potrošnja, potrošnja države in investicije se bodo povečale, kar bo povečalo primanjkljaj v plačilni bilanci. Uvedba visokih carin na uvoz blaga iz Srbije ne bo imela pomembnega učinka na gospodarstvo. Letos bo odločilno leto za dialog s Srbijo, kar bo odločalo o bodoči vlogi Kosova v EU. IMF ocenjuje, da je domači bančni sistem kljub rasti kreditov, višji od 10 %, v dobrem stanju ter se finančno poglobljanje nadaljuje. Tudi v letu 2019 naj bi rast posojil zasebnemu sektorju ostala visoka, pri okoli 9,5 %. Med večjimi projekti je načrtovana gradnja nove TE, ki naj bi omejila ozka grla v preskrbi z električno energijo.

Črna gora: prvi na zahodnem Balkanu pri uvedbi sheme državljanstva za investicije

Po visoki, skoraj 4-odstotni rasti v Črni gori, ki je bila posledica rastočih investicij in izvoza, bo gospodarstvo pod vplivom nižanja javno-finančnih izdatkov, kar naj bi vodilo k umirjanju rasti (na okoli 2,2 % v obdobju 2019-2021). V letu 2019 je sicer Črna gora sprejela program za privabljanje tujih državljanov (Montenegro Citizenship by Investment Programme), ki sledi usmeritvam Malte, Portugalske, Španije, Cipra in Grčije v regiji ter je namenjen spodbudi domačemu turizmu ter nepremičninskemu trgu in investicijam. Izgradnja novih turističnih objektov in energetske infrastrukture naj bi prispevala k rasti izvoza v naslednjih letih, medtem ko naj bi se uvoz znižal zaradi manjših potreb po uvozu strojev. [gg](#)

Storitve in gradbeništvo odločilna pri rasti BDP

Zaposlovanje se še povečuje, že dlje časa nizke obrestne mere spodbujajo potrošnjo. Evropske družbe se v drugi polovici leta lahko znajdejo pred novimi izzivi.

Bojan Ivanc, Analitika GZS

V srednji Evropi je stopnja brezposelnosti zgodovinsko rekordno nizka.

Evropske izvoznike bi lahko v drugem polletju doletele carine za nekatere izvožene izdelke v ZDA.

V prvem polletju leta 2019 se je svetovna gospodarska rast upočasnila, vendar predvsem industrijski del, medtem ko sta storitveni del gospodarstva in gradbeništvo, ki predstavljata tri četrtine BDP, ostala živahna. Če se ozremo na naše napovedi, lahko priznamo, da smo vendarle pričakovali hitrejšo dvigovanje obrestnih mer in hitrejšo rast cen glavnih surovin, vendar je njihova dinamika ostala umirjena. Pri obrestnih merah sta ključno vlogo imela ameriška centralna banka FED in evropski ECB, ki sta na nek način postala talca vladajoče politike. Kljub 3,2-odstotni rasti BDP v ZDA in znižanju stopnje brezposelnosti na 50-letno dno, so pritiski Trumpove administracije privedli do izjav in dejanj, ki napovedujejo daljše obdobje nizkih obrestnih mer. V območju evra je bila rast anemična, v Italiji tudi negativna, zato je bolj razumljena usmeritev ECB, da še nekaj časa zadrži obrestno mero negativno. Nizke obrestne mere spodbujajo potrošnjo, prav tako gradbeništvo, saj to pomeni impulz v obliki višjih cen nepremičnin. Tudi države le delno spoštujejo fiskačna pravila, ki so jih sprejela v krizi, ter tako vodijo pretežno rahlo ekspanzivno fiskačno politiko. Kar je pomembno, je tudi, da krepitev storitev in gradbeništva še vedno povečuje zaposlovanje. V srednji Evropi je stopnja brezposelnosti zgodovinsko rekordno nizka, kar nekaj držav ima težave pri zaposlitvi prostih delovnih mest in se obračajo proti vzhodu (Ukrajina, Bolgarija, Romunija) ter tudi Aziji (Filipini, Bangladeš). Italija je v zadnjem času sprejela nekatere zakonske osnove, ki omogočajo učinkovito uvedbo vzporedne valute, kar naj bi pomenilo možnost izdaj »mini obveznic«, ki naj bi bile v nižjih denominacijah naprodaj na pošti. Ceno izstopa iz evra bi tako v večji meri nosili domači kupci teh obveznic, vendar je ta ukrep tudi del pogajalske taktike napram Evropski komisiji, ki bi lahko Italiji izdala finančno kazen za predstavljen osnutek proračuna za naslednje leto.

Strah pred trgovinskimi vojnami omajal zaupanje v industriji

V integriranih industrijskih dejavnostih, kot so avtomobilska in elektro in elektronska industrija, je rast industrijske proizvodnje negativna ter odraža

zaskrbljenost velikih multinacionalk nad morebitnimi spremembami v stroških transporta med največjo svetovno porabnico na svetu – ZDA in največjo svetovno proizvajalko industrijskih izdelkov – Kitajsko. Trgovinske vojne, grožnje pri 5G tehnologiji, kjer je vodilni Huawei, prihodnji dogovor med EU-27 in Združenim kraljestvom so ključni dogodki, ki postavljajo pod vprašaj smiselnost integracije proizvodnje prek meja. Prav tako se na bližnjem Vzhodu, točneje v Iranu in Perzijskem zalivu, oblikuje napetost, ki bi lahko pomenila tudi obliko oboroženega spopada, kar bi najverjetneje precej podražilo ceno sodčka nafte, kljub temu, da se trenutno cena giblje nekje v širokem razponu med 60 in 70 USD za sodček.

Brexit: 31. oktober nov mejnik

Pri brexitu kljub odstopu premierke Mayeve ostaja jasno, da je naslednji pomemben datum 31. oktober, ko bodo Britanci izstopili brez dogovora ter bodo uvedene vzajemne carine, če se obe strani prej ne dogovorita za poseben sporazum ali pa, znova, za podaljšanje neznanke. Po skoraj treh letih od izglasovane odločitve lahko ugotovimo, da je ta odločitev nekoliko bolj prizadela Združeno kraljestvo, ki je v tem obdobju imelo za 1,7 odstotne točke nižjo realno gospodarsko rast kot EU-27. Pri tem je tudi britanski funt izgubil desetino napram evru, britanske cene pa so rastle hitreje za 2,4 odstotni točki.

V drugi polovici leta novi izzivi za evropske družbe

V drugem polletju ocenjujemo, da bi lahko evropske avtomobilске družbe kot tudi določene izvoznike kmetijskih izdelkov v ZDA doletele carine za izvožene izdelke v ZDA, kar bo na drugi strani najverjetneje tudi vodilo do uvedbe carin na uvoz blaga iz ZDA. Tako ocenjujemo na osnovi pičlega napredka pri pogajanjih z ZDA, ki naj bi zmanjšala uvozne ovire za ameriško blago, vendar bi seveda pomenile, da bi se določene industrije v Evropi znašle pod pritiskom. Tudi velike svetovne družbe, ki pretovarjajo blago po oceanih, bi utrpel poslovno škodo. [gg](#)

Analitika
GZS

Rast BDP Slovenije v prvem četrtnetu nad 3 %

Slovenija je v 1. četrtnetu letos beležila razmeroma visoko gospodarsko rast, ki je sezonsko prilagojena znašala 3,7 %. Nadaljuje se obdobje višje rasti od povprečja EU-28 (1,5 % desezonirano). K rasti BDP sta pomembno prispevala izvoz in domača potrošnja, na drugi strani pa so nižje zaloge imele ključen učinek za nižjo rast BDP, ki je po oceni Analitike GZS enkratnega značaja. Gre za največji negativen prispevek zalog k

rasti BDP po 2013. Izvoz je ostal krepak, realno večji za 7,6 %. Potrošnja gospodinjstev, ki predstavlja polovico BDP, se je povečala za 2,6 %, potrošnja države pa za 3,6 %. Bruto investicije v osnovna sredstva so se okrepile za 9,3 %, predvsem zaradi hitrejše rasti investicij v gradbene objekte, medtem ko so se investicije v stroje in opremo povečevale počasneje.

Nadaljnja rast zaposlovanja in pospešek rasti plač krepita kupno moč prebivalstva ter potrošnje.

Pripravila: Analitika GZS

Opazni pritiski na cene proizvodov

Podjetja zaznavajo manjše povpraševanje, a imajo še vedno zadosten obseg naročil. Gradbeniki za program za uravnavanje konjunktornih ciklov.

Nina Šprohar

Politično prerivanje med velesilami vpliva na stroške proizvodnje

V Talumu opozarjajo, da se bolj kot o gospodarski rasti v poslovnih krogih zadnje čase pogovarjajo o upočasnjevanju svetovne gospodarske aktivnosti, ki pa je, kot zatrjuje predsednik uprave Marko Drobnič, še ne zaznavajo neposredno. »Intenzivnost povpraševanja se sicer res zmanjšuje, ne zaznavamo pa še zmanjševanja obsega naročil. Ker se zaradi nekoliko zmanjšane aktivnosti na trgu povečuje ponudba, predstavlja to izredno velik pritisk na cene,« razloži Drobnič in pripomni, da tudi cena aluminija na borzi že dlje časa vztraja pod pričakovano ter obenem pod dolgoletnim povprečjem, pod pritiskom so še premije izdelčnih skupin. A bolj kot ohlajanje trga jim težave povzročajo razmere na trgu surovin, kjer »politično prerivanje med velesilami in posamezne specifične okoliščine pri proizvajalcih povzročajo močna špekulativna nihanja in nesorazmerno povečevanje stroškov proizvodnje.«

Trg avtomobilske industrije se umirja

Podobno ocenjujejo v Impolu, kjer sicer menijo, da so trenutne razmere na trgu dokaj stabilne, »je pa res, da je čutiti rahlo ohladitev povpraševanja v primerjavi z letom 2018«. A imajo kljub temu zadosten obseg naročil. V podjetju LTH Castings, kjer so v svojem poslovanju vezani predvsem na evropski trg avtomobilske industrije, opažajo, da se ta v zadnjih mesecih pospešeno umirja. »Zaenkrat so vplivi zmanjševanja gospodarske rasti obvladljivi, tako da je obseg poslovanja ter izvoza LTH Castings še naprej stabilen,«

zatrjujejo in dodajajo, da do konca letošnjega leta pričakujejo stabilno poslovanje.

Gradbinci si želijo stabilnosti

V Pomgradu so prepričani, da gradbinci v prihodnje potrebujejo predvsem stabilne pogoje poslovanja, ne pa strmih letnih rasti in globokih upadov. »Prav zato smo v našem podjetju previdni optimisti,« pravi član uprave Boris Sapač, ki je prepričan, da pretirane rasti v njihovi panogi, ki je finančno in delovno izjemno intenzivna ter zahteva velika vlaganja v osnovno opremo, niso vzdržne. »Vse cveti le na prvi pogled,« opozori Sapač, ki meni, da je ob stabilnih naročilih in obsegu del veliko lažje voditi tako kadrovske politike kot tudi vlaganja v lastno opremo. »Zato si pravzaprav vsi gradbinci želimo, da bi država sprejela program, ki bi deloval tako, da te konjunktorne cikle uravnava,« pravi. To pomeni, da ko je konjunktura visoka, zmanjša obseg svojih projektov, ko se stanje na trgu ohladi, pa jih zažene več – podobne prakse se poslužuje sosednja Avstrija. Rast pripisujejo temu, da so v obdobju konjunktore uspeli pridobiti nekaj večjih infrastrukturnih projektov, med drugim na železnicah. V času gospodarske rasti so se v Pomgradu organizirali tako, da imajo v zalednih službah manjši pritisk na pridobivanje projektov ter s tem pridobivajo večjo osredotočenost na projekte, ki prinašajo višjo razliko v ceni. »To pomeni, da smo v letošnje leto prenesli bistveno več posla, kar nam daje dobro osnovo za komercialne aktivnosti. Tako se bomo pripravili tudi na pričakovani čas zastajanja rasti,« je prepričan Sapač. **gg**

»Pravzaprav vsi gradbinci želimo, da bi država sprejela program, ki bi deloval tako, da konjunktorne cikle uravnava,« pravi član uprave Pomgrada Boris Sapač.

Proizvajalci s solidno rastjo proizvodnje, kljub ohlajanju na glavnih izvoznih trgih

Pričakovanja glede izvoza in proizvodnje zaradi mednarodnih napetosti še nekoliko nižja.

Pripravila: Analitika GZS

V 1. četrtnem letu 2019 se je nadaljevala razmeroma visoka rast blagovne menjave, ki je sovpadala s solidno rastjo industrijske proizvodnje. Po ohlajanju blagovne menjave v lanskem 2. polletju se je v začetku letošnjega leta spet okrepila. Nominalna rast izvoza je bila v prvih 4 mesecih pri 10 %, medtem ko se je uvoz povečal za 14 %. Primanjkljaj v blagovni menjavi je posledica večanja uvoza blaga, ki je namenjen domači potrošnji

gospodinjstev ter investicijam. Presežek v storitveni menjavi je v 1. četrtnem letu znašal 682 mio EUR, tekočega računa pa 759 mio EUR, kar je za 80 mio EUR več kot v 1. četrtnem letu 2018. Predelovalne dejavnosti so beležile 4,7-odstotno rast industrijske proizvodnje, pri katerih so se zaloge industrijskih proizvodov znižale za 5 %. Proizvodnja se je najbolj okrepila v proizvodnji visoko in nizko tehnološko zahtevnih proizvodov (nad 6,8 %).

Izvozniki skušajo ohraniti finančno stabilnost

Nekatera podjetja že čutijo vplive omejevanja proste trgovine, skrbi jih tudi dejstvo, da konkurenca ne implementira priporočil Evropske komisije.

Nina Šprohar

Prognoze so v LTH sestavni del načrtovanja poslovanja

V podjetju LTH izvažajo pretežno na trge celinske Evrope, a vseeno stalno spremljajo dogajanja na globalnih trgih, še posebej v segmentih, ki so zanje najbolj relevantni. »Tudi prognoze glede makro ekonomskih gibanj so sestavni del načrtovanja našega poslovanja. V preteklih letih smo se še posebej posvečali finančni stabilnosti in vzdržnosti poslovanja, poleg tega pa veliko vlagamo v ohranjanje obstoječih in pridobivanje novih poslov,« pravijo in dodajo, da hkrati sistematično investirajo v tehnologijo, proizvodne kapacitete in vrhunske strokovnjake, kar se kaže v njihovi stabilni poziciji med vodilnimi livarji v Evropi.

V Impolu pozorno spremljajo razmere v Nemčiji

V Impolu večjih sprememb pri izvozu ne pričakujejo, najbolj pozorni so na Nemčijo, saj tja izvozijo tretjino svojih izdelkov, zato ta trg najpomembneje vpliva na njihove poslovne rezultate. »A zaenkrat je povpraševanje tudi s tega trga stabilno, odpirajo se nam celo nove poslovne priložnosti,« zatrjujejo v Impolu.

Nepredvidljive razmere v aluminijški industriji

V Talumu so v preteklem letu prodali nekoliko manj. Menijo, da je bil razlog predvsem v rasti cen ključnih proizvodnih surovin. »Za letos načrtujemo nekoliko nižji fizični obseg prodaje kot v 2018,« pravijo. Ker kar 85 odstotkov svoje proizvodnje prodajo na tujih trgih, med katerimi prevladujejo države EU, zanje največje tveganje predstavljajo nepredvidljive razmere v panogi, ki so, kot pravi Marko Drobnič, predsednik uprave, »izredno zaznamovale že drugo polovico minulega leta«. Drobnič ne dvomi, da administrativno ali politično omejevanje proste trgovine, ki lahko vpliva na borzne indekse in nesorazmerno izboljša pogoje poslovanja konkurence, predstavlja nevarnost. »Dodatni izziv konkurenčnosti predstavlja mikro poslovno okolje Slovenije, ki je za našo panogo nepriemerljivo s konkurenti. Še najbolj izrazito se to kaže v neimplementaciji priporočil Evropske komisije, ki jih je ta sprejela za zaščito aluminijške industrije v Evropi, da bi ublažila vpliv razmer v panogi in zmanjševala uvozno odvisnost,« je zaskrbljen Drobnič. **gg**

Največje tveganje za Talum predstavljajo nepredvidljive razmere v panogi.

Vrednost gradbenih del in investicije v gradbeništvo ostajajo na visoki ravni

Ob krepitvi državnih in občinskih investicij ter infrastrukturnih podjetij se kažejo znaki pospešitve gradbene aktivnosti. Vrednost gradbenih del inženirskih objektov je v 1. četrtletju 2019 porasla za 24 %. Intenzivneje se je začela krepiti gradnja stanovanjskih stavb, kjer je bilo za 22,5 % več opravljenih del, na kar je vplivalo tudi visoko povpraševanje po stanovanjih in pomanjkanje gradnje v preteklih letih. Pri gradnji

nestanovanjskih stavb je bila vrednost gradbenih del višja za 16,7 %, kar povežemo z ugodnimi poslovnimi rezultati podjetij in potrebo po širjenju kapacitet. Zaloge pogodb in nove pogodbe nakazujejo na nadaljnjo rast stanovanjske gradnje. Pomanjkanje stanovanj in rast razpoložljivega dohodka se odražata v cenovnih pritiskih, saj so bile cene stanovanj nazadnje tako visoke leta 2008.

Kazalniki pogodb nakazujejo krepitev predvsem stanovanjskih stavb.

Pripravila: Analitika GZS

Premalo novih stanovanj v prestolnici

Gradenj je sicer veliko, a še vedno ne dovolj, dobro pa je, da se trenutno izvajajo takšni projekti, ki niso namenjeni zgolj najpremožnejšim. Slovenski gradbeniki priložnosti iščejo tudi v tujini.

Nina Šprohar

V primerjavi s predkriznim obdobjem so cene višje Direktor nepremičninske agencije Stoja Trade, Zoran Đukić, na trgu kljub prihajajočim novim projektom ne pričakuje večjih sprememb v cenah. »Vse novo-gradnje ter nova stanovanja namreč prihajajo na trg postopoma,« pojasnjuje in dodaja, da Ljubljana letno potrebuje od tisoč do tisoč petsto novih stanovanj, glede na napovedi pa jih lahko pričakujemo le okoli 500 do 600. Povpraševanje je torej večje od ponudbe, vsaj v prestolnici. Đukić sicer meni, da so v primerjavi s predkriznim obdobjem cene tako starih kot novih stanovanj višje, kot so bile.

Vesna Levstek, nepremičninska posrednica iz podjetja Nepremičnine Plus, pravi, da sodeč po oglasih cene rabljenih stanovanj v Ljubljani in okolici še vedno rastejo, ker so pričakovanja lastnikov velika, a se po tako visokih cenah le redko prodajo. Po njenih opažanjih se povpraševanje na trgu zdaj umirja, saj ljudje čakajo, da cene padejo, vseeno pa se izvaja že kar veliko gradenj novih stanovanj in večstanovanjskih projektov. »Tudi takšnih, ki niso namenjena zgolj najpremožnejšim, temveč so dosegljiva »povprečnim« ljudem z družino,« pravi Levstkova.

Rahla rast bi bila za gradbenike dobrodošla

V Pomgradu med pomembnejše projekte, ki jih trenutno izvajajo, štejejo Študentski dom Osijek, izvedbo podvoza na Ljubljanski ulici v Mariboru z ostalimi ukrepi, nadgradnjo železniške postaje Maribor, nadgradnjo železniške postaje Maribor Tezno in nadgradnjo progovnega odseka Maribor – Počehova.

»Ponosni smo tudi na lani zaključene projekte, med zahtevnejšimi izzivi so bili zagotovo gradnja tovarne Magna Steyr v Hočah, hotel Orchid na Plitvicah in gradnja stanovanjskih blokov na Švedskem, ki smo jih gradili z lastno operativno in slovenskimi izvajalci,« pravi Boris Sapač, član uprave. Večjih odstopanj pri vrednostih gradbenih del do konca letošnjega leta v Pomgradu ne pričakujejo, a Sapač pravi, da bo rahla rast za podjetje dobrodošla.

V podjetju se, podobno kot konkurenca v panogi, soočajo z izzivom pridobivanja ustreznega tehničnega kadra. »Drugi izziv v panogi pa je problematika dviga vhodnih cen materialov, vključno s plačami,« pojasnjuje Sapač in doda, da so prav zato v podjetju bolj usmerjeni na zniževanje stroškov in izboljšanje izkoriščenosti osnovnih sredstev. »V prihodnje bomo iskali nove priložnosti tako v Sloveniji kot v tujini,« zaključuje Sapač.

V podjetju CPK trenutno ne zaznavajo povečanja investicij. »Tudi napovedi za investicije v naslednjem letu niso najbolj obetavne,« trdijo. **gg**

Povpraševanje na trgu se zdaj umirja, saj ljudje čakajo, da cene padejo.

Manjše povpraševanje po agencijskih delavcih.

V storitvenih dejavnostih rast ostaja visoka

V 1. četrtletju so se prihodki okrepili za 6 %, od tega v trgovini za 8,4 %, v ostalih storitvenih dejavnostih pa za 5,2 %. Med zadnjimi so se pomembneje okrepili v transportu (+6,4 %), gostinstvu (+8,3 %) ter v strokovnih, znanstvenih in tehničnih dejavnostih (+10,6 %). Pri drugih raznovrstnih dejavnostih (-3 %) preseneča upad v zaposlovalnih dejavnostih (-11 %),

kar pripisujejo večjemu neposrednemu zaposlovanju oziroma manjši uporabi agencijskega dela. Tudi v IKT dejavnostih je bila rast simbolična (+1,9 %), predvsem zaradi padca v telekomunikacijskih dejavnostih (-5,7 %), medtem ko so se prihodki v računalniškem programiranju okrepili za 5 %.

Pripravila: Analitika GZS

Pri kadrovskih agencijah v ospredje prihajajo druge funkcije

Četudi letos nekatere agencije beležijo rahel upad zaposlovalnih dejavnosti, se delodajalci nanje obračajo zato, da jim pomagajo najti najboljše možne kandidate med vse manjšo ponudbo.

Nina Šprohar

»Prihajamo do naravne brezposelnosti«

V agenciji Atama upada zaposlovalnih dejavnosti niso beležili. Direktorica Tanja Šket pravi, da zaposlovanje raste, a je del profilov še vedno v pomanjkanju. »Podjetja se načeloma prilagajajo pomanjkanju na različne načine – s prestrukturiranjem, izboljševanjem ponudbe, z reorganizacijo ali pa z uvozom delavcev,« opaza Šketova.

Upada zaposlovalnih dejavnosti ne zaznavajo niti v podjetju Kariera. Tilen Prah, izvršni direktor, zatrdi, da je situacija kvečjemu obratna, saj je trenutni obseg zaposlenih in napotnih sodelavcev največji v zadnjih petnajstih letih. »Predvsem na račun nezmožnosti podjetij za dovolj hitro in kvalitetno rekrutiranje v povezavi z ogromnim deficitom na trgu dela,« govori o razlogih za rast, a dodatno pojasni, da jih podjetja najemajo predvsem za iskanje, selekcijo ter napotitev delavcev v prvo zaposlitev pri podjetjih. Poleg tega pravi, da »zaradi zaostrenih razmer na trgu dela opazamo predvsem pritisk na rast plač in izboljšanje pogojev dela«, zato naj bi veliko njihovih partnerjev v zadnjih nekaj letih izboljšalo plačne sisteme, da bi ohranili ali dvignili konkurenčnost na trgu dela. Prah poudarja, da prihajamo do naravne brezposelnosti, ko je vse težje pridobivati ustrezen kader. »Za to pa niso krivi pogoji dela in plačilo, temveč predvsem demografija ter strukturne razlike. V primeru, da bo gospodarska rast vztrajala nad dvema odstotkoma, bo ta problem vsako leto bolj očit. Podjetja bodo zaradi tega prisiljena v dodatno avtomatizacijo

poslovnih procesov ter prisilno omejevanje rasti,« je prepričan.

Manjša izbira med delavci

V agenciji Trenkwalder na trgu dela beležijo rahel upad zaposlovalnih dejavnosti. »Podjetja zaposlujejo direktno in preko delodajalcev za zagotavljanje dela delavcev drugemu uporabniku,« pojasnjuje Alenka Kraljič, direktorica operativnega poslovanja, a doda, da podjetja vseeno potrebujejo pomoč pri iskanju kadrov in se poslužujejo kadrovskih storitev iskanja in selekcije kandidatov. Večjih sprememb na trgu dela in zaposlovanja letos sicer ne pričakujejo, še vedno primanjkuje predvsem kvalificiranih in usposobljenih delavcev za tehnične poklice ter tudi nekvalificiranih delavcev za proizvodna dela.

Do podobnih izsledkov so prišli tudi v agenciji Adecco, kjer trdijo, da se je število zaposlenih v agencijah za zaposlovanje od preteklega leta zmanjšalo za približno deset odstotkov. »A se je število podjetij, s katerimi sodelujemo, povečalo, prav tako se je povečala uporaba drugih storitev, ki jih ponujamo,« pojasni Viviana Žorž, vodja marketinga in odnosov z javnostmi. »Vedno več podjetij namreč prepoznava vrednost storitev specializiranih kadrovskih partnerjev pri reševanju trenutnih kadrovskih izzivov,« meni Žorževa. Zdaj pričakujejo umiritev rasti zaposlovanja, hkrati pa še večjo potrebo slovenskih podjetij po iskanju ključnih kadrov ter sodelovanju pri upravljanju zaposlenih. **gg**

»V primeru, da bo gospodarska rast vztrajala nad dvema odstotkoma, bo ta problem vsako leto bolj očit,« o tem, da prihajamo do naravne brezposelnosti, pravi Tilen Prah, izvršni direktor v podjetju Kariera.

Enostavneje in hitreje čez mejo

ATA zvezek (ATA Carnet) – potni list za blago – je dokument, ki vam omogoča, da določeno blago peljete v drugo državo brez plačila carine.

Irena Simendič, oddelek Javne listine, GZS

ATA zvezek je mednarodni dokument za začasni uvoz blaga v tretje države. Blago se mora ponovno izvoziti v nespremenjeni obliki v roku enega leta. Z uporabo ATA zvezka je postopek na mejnih prehodih enostaven, hiter in cenejši od drugih možnosti.

Sistem ATA zvezka deluje na podlagi sodelovanja med poslovnim svetom in carino, omogoča poenostavitve postopkov začasnega izvoza in uvoza blaga ter tako pospešuje mednarodno trgovino. Je nepogrešljiv za trgovce, proizvajalce in za posameznike, ki želijo razširiti poslovanje in predstaviti svoje izdelke na različnih tujih trgih.

ATA zvezek je razširjen po celem svetu. Trenutno je v sistem vključenih 78 držav podpisnic konvencije. Mednarodna jamstvena veriga ATA zagotavlja vzajemna jamstva za poplačilo carinskih dajatev, davkov in drugih stroškov v primeru prodaje blaga oz. če se blago iz drugih razlogov ne vrne. Vsaka država v sistemu ima garantno organizacijo za izdajo ATA zvezkov in za zavarovanje plačila uvoznih dajatev. Vsako leto se po celem svetu izda približno 185.000 zvezkov za blago v vrednosti okoli 30 milijard USD.

Za katero blago se lahko uporabi ATA zvezek?

ATA zvezke se uporablja za blago, namenjeno za sejme, razstave in druge prireditve ter predstavitve v podjetjih. Uporablja se za vzorce, umetniška dela, muzejske eksponate, gledališko opremo in kostume, športno opremo, snemalno in fotografsko opremo, za glasbene instrumente in ozvočenje, avtomobile, motorje, čolne, računalniško in medicinsko opremo,

živali, orodje in drugo tehnično opremo. ATA zvezek se ne uporablja za pokvarljivo blago in za blago, ki je namenjeno za predelavo ali popravilo.

Glavne prednosti uporabe ATA zvezka so predvsem nižji stroški, brez plačila carinskih dajatev oz. plačila varščine in hitrejši ter enostavnejši postopek prijave začasnega izvoza in uvoza blaga, to pomeni brez izpolnjevanja dodatnih carinskih dokumentov.

Prav tako ATA zvezek omogoča, da z enim dokumentom, v obdobju veljavnosti zvezka, obiščete neomejeno število držav podpisnic konvencije, v različnih časovnih obdobjih ali v enem sklopu začasnega izvoza, npr. glasbena turneja.

Kje dobite ATA zvezek?

V Sloveniji je pooblaščen izdajatelj in garant Gospodarska zbornica Slovenije. ATA zvezek lahko pridobite v Ljubljani in na enajstih regijskih izpostavah (Kranj, Dravograd, Krško, Zagorje ob Savi, Nova Gorica, Novo mesto, Murska Sobota, Koper, Celje, Velenje, Maribor).

Postopek pridobitve ATA zvezka je hiter in enostaven. V posebnih primerih, odvisno od vrednosti blaga, države začasnega uvoza in organizacijske oblike vložnika, je lahko postopek tudi daljši. Priporočamo, da začnete s postopkom pridobivanja ATA zvezka teden dni pred predvidenim začasnim izvozom blaga.

ATA zvezek v praksi

ATA zvezek je sestavljen iz dveh nosilnih platnic, talonov za uporabo carine in ustreznega števila notranjih listov, odvisno od predvidene poti in števila tranzitnih držav in držav začasnega uvoza.

ATA zvezek je potrebno predložiti na vseh carinskih izpostavah pri začasnem izvozu in uvozu blaga, na carinskih izpostavah tranzitnih držav ter pri ponovnem izvozu in ponovnem uvozu blaga. Pri vračilu je treba upoštevati roke, ki jih določijo posamezni carinski organi za ponovni izvoz blaga. Rok, ki ga določi carina, je lahko krajši od veljavnosti ATA zvezka in je odvisen od namena uporabe blaga. Blago lahko vstopi in izstopi iz države na različnih mejnih prehodih.

Za začasni uvoz blaga v Tajvan se po sporazumu med Evropsko unijo in Tajvanom uporablja CPD China/Taiwan Carnet. [gg](#)

Passport for goods

Kratica ATA je kombinacija začetnih črk francoskih in angleških besed »Admission Temporaire/ Temporary Admission. Področje ureja Konvencija o začasnem uvozu (Uradni list RS, MP št. 22/2000).

Foto: arhiv GZS

Informacije o pridobitvi ATA zvezka in o posebnostih v posameznih državah

Foto: Zare Modlic

Ustrezna davčna obravnava poslovanja je prav tako pomembna kot prodajna strategija

Ko konkurenca pritiska v smer davčne optimizacije, velikih alternativ ni.

Bojan Ivanc, Analitika GZS

svetovalec

Izziv za poslovodstvo: *Smo izvozno usmerjena družba, ki je tradicionalno prisotna na določenih trgih izven EU. V zadnjem času opažamo, da nas nekateri tuji tekmeči prehitujejo z nižjimi cenami, ki so tudi posledica davčne optimizacije poslovanja na področju obdavčitve dela in DDPO. Pri tem imajo tudi to prednost, da so to velike multinacionalke, ki imajo tudi urejene ustrezne pravne podlage v več državah, da lahko z njimi dosegajo nižjo davčno obremenitev, ki jo vložijo v konkurenčnejšo ceno končne storitve. Kaj lahko storimo, da ohranimo vsaj korak z njimi?*

Izberite davčno svetovanje z izkušnjami.

Davčna optimizacija poslovanja je povsem legitimna odločitev vsakega poslovnega subjekta in je lahko v določenih industrijah celo odločilnega pomena za uspešno poslovanje na dolgi rok. Tu prostora za moraliziranje ni veliko, saj lahko velike razlike v davčni obremenitvi pri nujenju iste storitve in relativno dani, fiksni ceni pomenijo obstoj ali neobstoj na določenem tržnem segmentu. Ključen odgovor o tem, ali se to tudi vam splača, pa je povezan s tem, kaj vaši tekmeči počnejo (kako izvajajo davčno optimizacijo), ali je to tudi pravno dopustno (ali pa kršijo lokalno zakonodajo ali zakonodajo svoje domicilne države) ter kakšen je strošek prilagoditve za vaše podjetje, ki

Analitika
GZS

bi ga navedena sprememba prinesla. Vsekakor kršitev zakonodaje, kot to morda delajo tekmeči, za vas ne sme biti pravi odgovor, pač pa je ustrežnejši način, da primerno obvestite lokalnega regulatorja pri utemeljenem sumu kršenja zakonodaje.

Izbira med lokalnim ali mednarodnim ponudnikom

Davčno svetovanje pomeni celovito delo z ekipo davčnih svetovalcev, ki lahko preučijo možne izboljšave na področju davčne obravnave cene storitve, stroškov izvajanja le-te kot tudi ustreznih transfernih cen, ki v nadaljevanju pomenijo vpliv na efektivno (dejansko plačano) stopnjo DDPO. Velike multinacionalke so tu v občutni prednosti, saj je fiksni strošek svetovanja za njih najverjetneje enak vašemu, vendar se ta »poto-pljeni« strošek kasneje razdeli na precej večji obseg poslovanja. Smiselno je tudi preučiti izbiro davčnega svetovalca ter preveriti, ali nudi davčno svetovanje v več državah, saj lahko na podlagi tega optimira davčno breme za več vaših ciljnih trgov hkrati.

Strošek storitve ne sme biti edino merilo

Podobno kot se želi vaše podjetje razlikovati od tekmecev po nujenju boljše storitve, ki je verjetno dražja od najbolj ugodne na trgu, je potrebno preučiti tudi ponudbe vseh davčnih svetovalcev, še posebej v luči referenc (podatkov o imenih družb seveda ne pričakujte), dolžine poslovanja (zaželeno več kot 10 let) ter tudi ustrezne kadrovske zasedbe (»one-man band« prinaša tveganje pomanjkljive izvedbe naloge). Pomembno je tudi, da ima davčna hiša ustrezno mešanico pravnikov in ekonomistov z lokalnimi izkušnjami, ali pa ima podpisane pogodbe o sodelovanju s priznanimi lokalnimi izvajalci. Prav tako je treba zagotoviti, da vaša finančnika in kontrolor ustrezno nadzirata izvajalca ter sta skrbna pri prenosu poslovno občutljivih podatkov. Nenazadnje bosta najverjetneje onadva tista, ki bosta predlog davčno svetovalnega podjetja predstavila na kolegiju glavnih odločevalcev, zato je smiselno, da sta vključena v izbir primerne družbe za izvajanje te storitve. **gg**

Foto: Depositphotos

Podjetnikom prijazen računovodski servis

vizijaračunovodstvo_{d.d.}

▶ računovodstvo za podjetja

vizijasimple

▶ spletno računovodstvo za mala podjetja

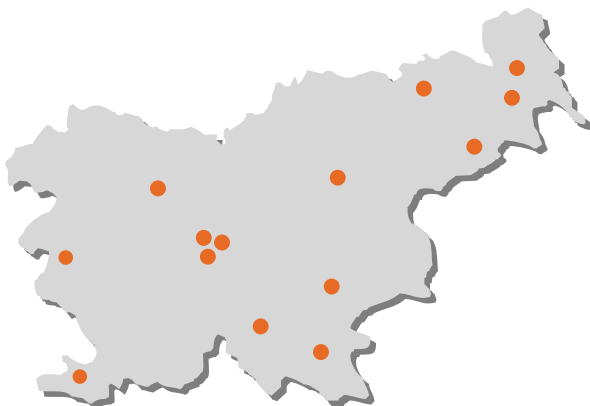
vizijapro

▶ računovodstvo za velika podjetja

vizijajavnizavodi

▶ računovodstvo za javne zavode

vizijaračunovodstvo_{d.d.}

POSLOVALNICE PO CELOTNI SLOVENIJI

www.vizija-racunovodstvo.si

www.vizijasimple.si

Foto: Kraljart

Novosti glede regresa za letni dopust

Regres za letni dopust za leto 2019 je po sprejetju zakonskih sprememb davčno razbremenjen.

Urška Sojč, Pravna služba GZS

svetovalec

Na podlagi prizadevanj GZS in drugih delodajalskih organizacij sta bili v mesecu maju sprejeti noveli Zakona o dohodnini (ZDoh-2U) in Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2F), ki davčno razbremenjujeta regres za letni dopust za leto 2019. V davčno osnovo od dohodka iz delovnega razmerja in v osnovo za plačilo prispevkov za socialno varnost se ne všteva regres do zneska 100 % zadnje znane povprečne mesečne plače zaposlenih v Republiki Sloveniji (trenutno 1.752,34 EUR bruto – marec 2019).

V skladu z Zakonom o delovnih razmerjih mora delodajalec regres delavcu izplačati najkasneje do 1. julija tekočega koledarskega leta. Kasnejši rok se lahko določi zgolj s kolektivno pogodbo na ravni dejavnosti za primer nelikvidnosti delodajalca, vendar najkasneje do 1. novembra tekočega koledarskega leta.

Regres mora biti izplačan najmanj v višini minimalne plače, kar znaša v letošnjem letu 886,63 EUR bruto. Če kolektivna pogodba dejavnosti določa višji znesek, je delavec upravičen do regresa za letni dopust v višini, kot ga določa kolektivna pogodba, če le-ta zavezuje delodajalca. Zneske višine regresa po kolektivnih pogodbah dejavnosti lahko najdete na spletni strani GZS pod rubriko Plačni kašipot. Maksimalna višina regresa ni določena, določena je le višina, do katere se znesek regresa ne všteva v davčno osnovo dohodka iz delovnega razmerja in v osnovo za prispevke (tj. 100 % zadnje znane povprečne mesečne plače zaposlenih v Republiki Sloveniji). Če je regres

izplačan v višjem znesku, se razlika všteva v davčno osnovo dohodka iz delovnega razmerja in v osnovo za prispevke.

Izplačilo regresa v več delih

Regres je možno izplačati v več delih, vendar je idealno, če so vsi deli izplačani do 1. julija. Izplačilo regresa, pri čemer delodajalci izplačajo delavcem do 1. julija minimalen regres, do konca leta pa še določeno razliko, lahko Finančna uprava RS prekvalificira v dohodek, od katerega se obračunajo vsi prispevki za socialno varnost in dohodnina (drug dohodek iz zaposlitve). Tudi sodna praksa stoji na stališču, da izplačilo drugega dela regresa po 1. juliju, ki presega minimalni regres, ne predstavlja drugega obroka regresa, ampak drug dohodek iz zaposlitve, ker delodajalec ni izkazal, da bi obstajali zakonski razlogi za takšno poznejše izplačilo. Določila predpisa o roku za izplačilo do 1. julija tekočega leta (razen v primeru nelikvidnosti delodajalca) veljajo za celoten obseg pravice in ne le za njeno minimalno višino.

Izplačilo regresa pred spremembo zakonodaje

Delodajalci, ki so pred uveljavitvijo novel (tj. pred 4. majem 2019) regres že izplačali v višjih zneskih, ne bodo zaradi tega nič na slabšem. Vračilo preveč plačane dohodnine in prispevkov bo po uradni dolžnosti izvedla Finančna uprava RS, in sicer bosta akontacija dohodnine in prispevki zaposlenega vrnjeni neposredno zaposlenemu, prispevki delodajalca pa delodajalcu. Davčni organ je odločbe o vračilu izdal najpozneje do 30. junija 2019, vračilo preveč plačanih zneskov pa bo izvedeno v roku 30 dni od vročitve odločbe. Če skupni znesek preveč plačane obveznosti ne bo presegal 10 evrov, bo vračilo izvedeno le na podlagi zahteve zavezanca, sicer pa se bo preveč plačani davek všteli v naslednja plačila. [gg](#)

Plačni kašipot

Foto: Depositphotos

Zneske višine regresa po kolektivnih pogodbah dejavnosti lahko najdete na spletni strani GZS pod rubriko Plačni kašipot. http://www.gzs.si/skupne_naloge/pravni_portal/vsebina/Si-delodajalec/Pla%C4%8Dni-ka%C5%BEipot

Važno je, pri kom odpadna embalaža nastaja

O tem, kaj bo z izdelki, ko bodo odvrženi, je treba razmišljati že pri razvoju. V Nemčiji so nekatere dodatne obveznosti že stopile v veljavo.

Antonija Božič Cerar, GZS - Služba za varstvo okolja

Foto: Zare Modic

Okoljski koncept razširjene odgovornosti proizvajalcev, kjer je proizvajalec finančno in/ali organizacijsko odgovoren za ustrezno obdelavo odpadnega izdelka, potem ko ga potrošnik zavrže, ni nov. Ob naraščajočem številu novih materialov in izdelkov, ki postajajo vse kompleksnejši, ter vse večji količini odpadkov, ki jih ni mogoče ali se jih ne splača predelati, je potreben nov pogled na izvajanje in nadaljnji razvoj tega koncepta.

V Nemčiji so z začetkom leta z vidika razširjene odgovornosti proizvajalcev za embalažo in odpadno embalažo že stopile v veljavo nekatere dodatne obveznosti predvsem pri tisti embalaži, ki kot odpadke konča v gospodinjstvih ali zasebnim gospodinjstvom podobnim virom nastajanja odpadne embalaže, kot so restavracije, hoteli, bolnišnice, izobraževalne ustanove ipd.

Obveznosti veljajo tudi za spletne prodajalce

Vsi proizvajalci, ki na trg v Nemčiji prvič dajejo embalirano blago, namenjeno širši potrošnji (B2C), so se poleg zagotavljanja ustreznega ravnanja z nastalo odpadno embalažo in poročanja o količini embalaže, dane na trg, dolžni vpisati tudi v centralni register za embalažo. Obveznosti veljajo tudi za spletne prodajalce, ne glede na količino embalaže, ki jo dajejo na trg.

Pri nekaterih izdelkih ni tako lahko opredeliti, ali bo odpadna embalaža končala v gospodinjstvih. Nekateri proizvajalci poslujejo preko veletrgovcev. Navodila na spletni strani centralnega registra navedajo, da ni pomembno, pri kom embalirano blago prvič vstopa na nemški trg, kot je na primer veletrgovec, ampak pri kom embalirano blago konča oziroma pri kom nastaja odpadna embalaža.

V primeru t. i. servisne embalaže, ki jo napolni prodajalec ali kupec na prodajnem mestu, mora za odpadno embalažo prevzeti obveznosti tisti, ki to embalažo prvi vnese na nemški trg na zahtevo

končnega distributerja te embalaže. Proizvajalci embalaže nimajo obveznosti za embalažo, ki ne vsebuje izdelka, kot so na primer darilne vrečke, zvitki ovojne folije, ki se prodajajo kot samostojni izdelki v trgovinah itd.

Kdo je dolžan izpolniti obveznosti za embalažo, ko proizvajalec ali distributer ni registriran v Nemčiji?

Če obveznosti ne prevzame ali ne želi prevzeti nemški distributer oziroma veletrgovec, ki prvi prejme embalirano blago v Nemčiji, je treba preveriti pogodbo med strankama. Obveznosti za odpadno embalažo je dolžna prevzeti tista stranka, ki je pravno odgovorna za embalirano blago ob prečkanju nemške meje, ne glede na to ali ima le-ta svojo dejavnost registrirano v Nemčiji ali ne.

Pri nekaterih izdelkih ni vedno možno predvideti ali jih bodo kupovali tudi zasebni potrošniki iz gospodinjstev. V tem primeru lahko preverite, ali je izdelek vpisan v poseben katalog embaliranih izdelkov, ki je objavljen na spletnih straneh centralnega registra. [gg](https://www.verpackungsregister.org/en/information-orientation/hilfe-erklaerung/service)

Osnovne informacije v angleškem jeziku so na voljo na spletni povezavi:
<https://www.verpackungsregister.org/en/information-orientation/hilfe-erklaerung/service>.

svetovalec

Varstvo okolja

Novosti predvidevajo plačevanje embalažnine oz. ravnanja z odpadno embalažo glede na možnost njene dejanske reciklaže oziroma reciklabilnost. Na straneh centralnega registra je objavljeno navodilo za oceno možnosti reciklaže embalaže glede na njeno zasnovu.

Foto: Depositphotos

Foto:Kraihart

GZS podelila že 383 spričeval za gradbene delovodje

Vsi z uspešno opravljenim delovodskim izpitom in najmanj 5 let delovnih izkušenj se lahko vpišejo v imenik vodij del na GZS - ZGIGM.

Jože Renar, GZS - Zbornica gradbeništva in IGM

svetovalec

Pridobitev naziva gradbeni delovodja in vpis v Imenik vodij del na GZS - Zbornici gradbeništva in industrije gradbenega materiala, omogoča nemoteno poslovanje vašega gradbenega podjetja tudi po juniju 2020, ko bo Gradbeni zakon stopil v polno veljavo.

Gradbeni zakon je prinesel novo definicijo reguliranih poklicev v gradbeništvu, ob enem pa zahteva za vse posamezne regulirane gradbene poklice obvezen vpis v ustrezne registre, ki jih vodijo na ZAPS, IZS, OZS in GZS - Zbornici gradbeništva in industrije gradbenega materiala (ZGIGM). Z junijem 2020, ko bo zakon v celoti stopil v veljavo, pa bo pogoj za izvajanje dejavnosti gradenj v gradbenemu podjetju zaposlitev za polni delovni čas vsaj enega posameznika, vpisanega v imenik vodij del ali na IZS ali na OZS ali na GZS - ZGIGM. V odvisnosti od zahtevnosti gradbenega projekta ali od vloge izvajalca v procesu gradnje, so lahko vodje del le tisti, ki so vpisani v imenike IZS, OZS in GZS ZGIGM.

Podjetja se morajo na spremembe pravočasno pripraviti

Podjetja, ki se temu ne bodo prilagodila, ne bodo več smela izvajati del v gradbeništvu. Zato je prav, da se v podjetjih na nove zahteve pravočasno pripravijo in uredijo svojo kadrovsko zasedbo tako, da bodo lahko še naprej nemoteno in zakonito opravljali svojo dejavnost tudi po juniju 2020. Za vpis v registre reguliranih gradbenih poklicev mora posameznik izpolnjevati zahtevane pogoje, vezane tako na izobrazbo kot pridobljene izkušnje pri izvajanju gradbenih projektov. V Sloveniji je preko 7 tisoč gradbenih podjetij in vsa, razen tistih, ki izvajajo zaključna dela, bodo morala po juniju 2020 polno zaposlovati najmanj enega, ki bo vpisan v enega od imenikov reguliranih gradbenih poklicev.

Proces izobraženja zahteva svoj čas in podjetja, ki še nimajo nobenega polno zaposlenega z reguliranim gradbenim poklicem, bodo morala to urediti v zelo kratkem času. Razpoložljivih kadrov na trgu je malo, zato se bodo morala ozreti tudi po svojih zaposlenih in jih ustrezno izobraziti.

GZS - Center za poslovno usposabljanje vabi k vpisu

Glavna naloga GZS - Centra za poslovno usposabljanje (CPU) je izobraževanje za potrebe gospodarstva. Jeseni vas tako vabimo, da si pridobite potrebna znanja in kompetence nove generacije Gradbenih delovodij. Gospodarska zbornica Slovenije že od leta 2002 izvaja izpite za kandidate, ki si želijo po tej poti pridobiti srednjo strokovno izobrazbo in naziv delovodja.

Vpis v imenik vodij del na GZS - ZGIGM

Vsi tisti, ki uspešno opravijo delovodski izpit in imajo najmanj pet let delovnih izkušenj, se lahko takoj po opravljenem delovodskem izpitu vpišejo v imenik vodij del na GZS - ZGIGM. Gradbeni delovodja izpolnjuje tudi kadrovski pogoj za mentoriranje dijakov oz. vajencev, ki opravljajo praktično usposabljanje na delovnem mestu. [gg](#)

Več informacij o izobraževanju za pridobitev naziva Gradbeni delovodja:

Urška Kavčič Rihar

01 58 97 652

urska.kavcic-rihar@cpu.si

www.cpu.si

Foto:Depositphotos

Več informacij

Šest pravil delegiranja

Kako s translucijskim delegiranjem uspešno do sprememb.

Silvester Kmetič

Foto: osebni arhiv

Translucijska metoda izhaja iz razumevanja, da je pripravljenost za spremembe bistveni sestavni del odličnosti in uspeha – tako za posameznike kot za kompleksne organizacije. Bistvo translucijskega modela je celovitost. Ljudje smo tako racionalna kot emocionalna bitja, poznamo tako realnost prvega kot realnost drugega reda.

Pomembna je pravilna izvedba

Od tega, kako se počuti naš sogovornik v trenutku delegiranja, je odvisno, kako bo ravnal in izvrševal naše delegiranje. Proces delegiranja moramo voditi na racionalni in emocionalni ravni.

Da se izognemo napakam pri delegiranju, je smiselno in koristno upoštevati **6 K - pravil delegacije in tako delujemo na racionalni ravni**. Delegiranje mora vsebovati vse pomembne informacije.

- 1. Kaj** moramo narediti? Katere naloge? Kakšni so cilji/rezultati? Kakšna odstopanja lahko toleriram? Kakšne težave lahko pričakujemo?
- 2. Kdo** je najbolj primeren? Kdo naj vas pri nalogah podpira? Kdo prevzema odgovornost?
- 3. Kakšen** naj bi bil postopek? kateri oddelki bodo vključeni? Kakšni stroški nastajajo ob tem? Kako so razdeljene kompetence?
- 4. Katere** sposobnosti so zahtevane? Kako bomo pridobili verodostojne informacije? Kakšno dokumentacijo potrebujemo?
- 5. Kakšnemu** namenu služi naloga? Kaj se bo zgodilo, če naloge ne izvedemo po načrtu?
- 6. Kdaj** bomo začeli z izvajanjem? Kdaj mora biti delo dokončano? Kakšnih vmesnih terminov se moramo držati? Kdaj bomo pridobivali poročila od sodelavcev? Kaj moramo nadzorovati?

Ob tem pa se je treba vprašati, kako se počuti sodelavec/sogovornik, ki mu delegiramo?

Kako se soočiti z izrazom realnosti

Vsi živimo na istem planetu, pa vendar vsak v svojem lastnem svetu. Mi ustvarjamo našo realnost in če nam ne ugaja, smo sposobni, da izumimo neko drugo realnost. Razumemo dva nivoja realnosti, enega merljivega in enega nemerljivega. Vsak znanstvenik dela z merljivimi realnostmi prvega reda, kot so teža, dolžina ali čas. Kako hitro mine šestdeset minut ali kako okusna je voda, pa je realnost drugega reda, ker je individualna in ni merljiva.

Poglejmo si primer, ko je vodja prodajnega oddelka v večjem mednarodnem podjetju rešil zelo napeto situacijo s kupcem. Sodelavci v logistiki iz neznanih razlogov niso naložili vseh vzorcev za novega kupca in ko je tovornjak prispel v podjetje v Nemčijo, vodja ni mogel dobiti potrditve naročila, kajti kupec ni dobil vseh vzorcev. Sedel je v avto in še isti dan odpeljal vzorce v več kot 600 km oddaljeno nemško podjetje.

Ali so vsi opazovalci tega dogodka enako doživeli ta dogodek? Videli so, da je sodelavec sedel v avto in odpeljal vzorce, da bi rešil nastalo situacijo - realnost prvega reda. Kakšna je bila njegova motivacija, da je to storil, pa si lahko opazovalci le interpretirajo – realnost drugega reda. Bolj verjetno je, da je vsak opazovalec videl prevoz drugače, kot da so vsi videli enako. V naši definiciji realnosti obstaja točno toliko različnih prevozov, kot je bilo opazovalcev. [gg](#)

svetovalec

Ko upoštevamo dejstvo, da smo ljudje tako racionalna kot emocionalna bitja, smo uspešni v delegiranju.

Hitra lekcija delegiranja

Izognite se pogostim napakam pri delegiranju tako, da upoštevate naslednje:

- vedno delegirajte v prostoru, za mizo, da se izognete živčni debati »na vratih«;
- držite se 6-K pravil;
- dogovorite se o kontrolnih terminih;
- definirajte kratek vmesni čas od začetka izvajanja nalog do prve kontrole;
- sodelujoči prevzamejo delovne naloge z vprašanji;
- vodja natančno pozna obremenitve in zgornje meje zmogljivosti svojih sodelavcev;
- upoštevajte kompetentne sodelavce;
- odstranite princip: »Saj bo vse gladko teklo, če ne bo, pa je tako ali tako on kriv!«.

Mednarodni kotichek

**Predstavljamo aktivnosti in informacije
Centra za mednarodno poslovanje (CEMP) na GZS.**

Kaj pripravljamo?

29. avg	GDS	Obisk gospodarske delegacije iz Šanghaja - Sail Shanghai	Marko Jare
september	GDS	Vhodna gospodarska delegacija Importers and Exporters Association of Taipei (IEAT) + podpis soglasja MoU (Memorandum of Understanding)	Nataša Turk
september	GDS	Obisk gospodarske delegacije iz Turčije	Matej Rogelj
september	GDS	Vhodna delegacija iz Kijeva	Vanja Bele
september	GDT	Izhodna delegacija v Moskvo in Sankt Petersburg	Ante Milevoj
september	GDT	Nemčija: sektorska delegacija ZITEX	Vanja Bele
konec sept.	GDT	Izhodna gospodarska delegacija na Tajsko	Nataša Turk
23. - 29. 9.	GDS	Švica: Dnevi slovenske industrije v CERN-u	Vanja Bele

Predstavitve kitajskih podjetij iz Šanghaja v Sloveniji

Gre za enega največjih tovrstnih dogodkov, saj se bo prek sto kitajskih podjetij predstavilo na več kot dvesto stojnicah in prek 4000 kvadratnih metrov velikem razstavnem prostoru. Med njimi bodo prisotna tudi nekatera renomirana kitajska podjetja (npr. Warrior rubber shoes, Daketang Teahouse, Son Lu ShangLin, GW Industry idr.). Glavna področja tokratne predstavitve bodo: tekstil in tekstilni izdelki, modni dodatki, široko potrošni izdelki, IKT in visoko tehnološki izdelki ter oprema, elektronski in električni izdelki in oprema, kemični izdelki, izdelki iz nekovinskih materialov, medicinska oprema ter izdelki za zdravstveno nego idr.

Več informacij: Marko Jare, T: 01 5898 158, E: marko.jare@gzs.si

Kaj smo izvedli?

Predstavili smo poslovne priložnosti Poljske

Z željo, da bi podrobneje predstavili nekatere priložnosti ter načrtovane dogodke v okviru slovensko - poljskega gospodarskega sodelovanja v letošnjem letu, so Gospodarska zbornica Slovenije, Velesposlaništvo Republike Poljske, Društvo in poslovni klub Triglav Rysy ter Javna agencija SPIRIT skupaj organizirali posvet, ki je potekal na Gospodarski zbornici Slovenije. Poleg predstavitev govornikov so bila organizirana tudi srečanja - individualni razgovori med udeleženci in govorniki posveta.

Več informacij: Marko Jare, T: 01 5898 158, E: marko.jare@gzs.si

Foto: arhiv CEMP

Že drugič smo se predstavili bavarskim arhitektom in gradbincem

Konec maja 2019 je GZS v sodelovanju z Javno agencijo SPIRIT Slovenija podjetjem ponovno organizirala »road show« po Bavarski. Obiskali smo pet podjetij in dve branžni združenji. Novi kontakti so nova priložnost za predstavitve Slovenije in njenih podjetij s ponudbo notranje opreme, stavbnega pohištva in gradbenega materiala. Gradbeništvo na Bavarskem je v visokem porastu, vendar ne dohaja povpraševanja, predvsem po stanovanjskih enotah. Sogovorniki so potarnali tudi nad pomanjkanjem izvajalcev za zaključna dela v gradbeništvu.

Več informacij: Vanja Bele, T: 01 5898 113, E: vanja.bele@gzs.si

Severno makedonska delegacija na GZS

Prek 80 gospodarstvenikov se je udeležilo poslovnega foruma, ki ga je GZS organizirala v sodelovanju z Javno agencijo SPIRIT in Ministrstvom za zunanje zadeve RS ob priložnosti obiska predsednika vlade Republike Severne Makedonije Zorana Zaeva z gospodarsko delegacijo v Sloveniji. Udeležence sta nagovorila predsednika

vlad Zoran Zaev in Marjan Šarec, ki sta se vpisala tudi v Knjigo častnih gostov GZS. *Več informacij: Matej Rogelj, T: 01 5898 159, E: matej.rogelj@gzs.si*

Foto: arhiv CEMP

Storitve za poslovanje v Srbiji

V organizaciji Centra za mednarodno poslovanje pri GZS in Javne agencije SPIRIT se je 10. maja 2019 na GZS odvil seminar na temo storitev, ki jih različne institucije in organizacije nudijo slovenskim podjetjem pri njihovem vstopu na srbski trg. Dogodek je potekal pod pokroviteljstvom Gorenjske banke in AIK Banke Beograd. Iz bančnega sektorja smo pritegnili tudi SID banko, ki deluje v okrilju države in tako nudi zavarovanje poslov

(rizikov) in razvojno financiranje, ki se ga komercialne banke sicer težje lotijo.
Več informacij: Matej Rogelj, T: 01 5898 159,
E: matej.rogelj@gzs.si

Foto: arhiv CEMP

Članom GZS neposredne finančne vzpodbude za nastop na tajvanskih sejmih

Med prekomorske trge, z rastočim povpraševanjem po slovenskih živilskih izdelkih, se zagotovo umešča tudi 24-milijonski tajvanski trg, kar se nenazadnje odraža v neposrednih finančnih vzpodbudah slovenskim podjetjem - članom GZS - za nastop na izbranih tajvanskih sejmih, ki jih podeljuje Ekonomski in kulturni urad Tajvana z

Dunaja. V partnerstvu s slednjim smo 18. junija 2019 pripravili dogodek »Predstavitev poslovnih priložnosti na Tajvanu«.

GZS v letošnjem letu organizira še dva poslovna dogodka, vezana na Tajvan - 25. septembra obisk tajvanskih podjetij, članov upravnega odbora Importers & Exporters Association of Taipei v Ljubljani ter obisk slovenske gospodarske delegacije v Tajpeju med 14. in 17. oktobrom.
Dodatne informacije: Nataša Turk,
E: natasa.turk@gzs.si in T 01 58 98 152.

Predstavitev italijanske industrije lesno-predelovalnih strojev z B2B sestanki

Agencija ICE in ACIMALL (Združenje italijanskih proizvajalcev strojev in orodij za obdelavo lesa) sta v sodelovanju z GZS organizirala predstavitev italijanske industrije lesno-predelovalnih strojev in izdelkov za zaščito lesa z B2B sestanki. Dogodek je potekal 17. junija 2019 na sedežu Gospodarske zbornice Slovenije, kjer se je predstavilo sedem pomembnejših italijanskih podjetij.

Več informacij: Mojca Osojnik, T: 01 5898 101,
E: mojca.osojnik@gzs.si

Na slovensko - nemških dnevih krožnega gospodarstva o priložnostih za sodelovanje

Prek 50 gospodarstvenikov se je udeležilo slovensko-nemških dni o tehnologijah in dosežkih na področju recikliranja in krožnega gospodarstva. Iniciator dogodka, ki se je odvijal dva dni, je Nemško zvezno ministrstvo za gospodarstvo in energijo (BMW). Dogodek je bil organiziran v partnerstvu z Gospodarsko zbornico Slovenije in SRIP Krožno gospodarstvo. Več informacij: Vanja Bele, T: 01 5898 113,
E: vanja.bele@gzs.si

Foto: arhiv CEMP

Poslovna povpraševanja

PP 34/Nemčija

Poslovni interes: Nemško podjetje, ki renovira strešni del stanovanjske zgradbe na Bavarskem, išče izvajalca za mizarška dela in lesene konstrukcije. Specifikacija del je pripravljena, dela bi se začela predvidoma v začetku naslednjega leta.

Dejavnost: mizarstvo.

PP 33/Argentina

Poslovni interes: Argentinsko podjetje išče proizvajalce plastične ali steklene embalaže (za hrano, pijačo, kozmetiko, kemikalije in farmacevtske izdelke) za večkratno uporabo.

Dejavnost: Proizvodnja embalaže.

PP 32/Izrael

Poslovni interes: Izraelsko podjetje povprašuje po proizvajalcih organske hrane in pijače, prehranskih dopolnil ter piva. **Dejavnost:** Proizvodnja živil.

PP 31/Izrael

Poslovni interes: Izraelsko podjetje povprašuje po proizvajalcih sira.

Dejavnost: Proizvodnja živil.

PP 30/Luksemburg

Poslovni interes: Luksemburško podjetje, ki proizvaja čistilne naprave za ladje oz. pomorski promet, išče podjetja oz.

strokovnjake za sodelovanje pri proizvodnji naprav »MarinePac Watertreatment«. Podjetje je odprto za sodelovanje s strokovnjaki in podizvajalci v Luksemburgu ali s partnerji, s katerimi bi realizirali proizvodnjo v Sloveniji.

Dejavnost: Proizvodnja strojev in naprav.

PP 29/Uzbekistan

Poslovni interes: Podjetje iz Uzbekistana povprašuje po opremi za lasersko rezanje in upogibanje kovin.

Dejavnost: Proizvodnja strojev in naprav.

PP 28/Uzbekistan

Poslovni interes: Podjetje iz Uzbekistana povprašuje po opremi za proizvodnjo ovčjega usnja ter opremi za izdelovanje usnjenih čevljev.

Dejavnost: Proizvodnja obutve

PP 27/Uzbekistan

Poslovni interes: Podjetje iz Uzbekistana išče proizvajalca zdravil.

Dejavnost: Proizvodnja zdravil.

PP 26/Uzbekistan

Poslovni interes: Podjetje iz Uzbekistana išče proizvajalca zdravil.

Dejavnost: Proizvodnja zdravil.

PP 25/Uzbekistan

Poslovni interes: Podjetje iz Uzbekistana

povprašuje po šivalnih strojih.

Dejavnost: Proizvodnja oblačil.

PP 24/Uzbekistan

Poslovni interes: Podjetje iz Uzbekistana povprašuje po tehnološki opremi za pakiranje stročnic. **Dejavnost:** Pakiranje.

PP 23/Vietnam

Poslovni interes: Vietnamsko podjetje išče slovenskega partnerja za financiranje izgradnje vetrne elektrarne. **Dejavnost:** Proizvodnja električne energije.

PP 22/Izrael

Poslovni interes: Podjetje iz Izraela povprašuje po rezervnih delih in motorjih za žerjave. **Dejavnost:** Proizvodnja dvigalnih in transportnih naprav.

V primeru vašega interesa po posameznem navedenem povpraševanju to sporočite na elektronski naslov: anze.gospeti@gzs.si. Pripišite številko povpraševanja, ime vašega podjetja in matično številko ter vaš elektronski naslov, na katerega vam bomo poslali kontaktne podatke povpraševalca.

Kontaktne podatke povpraševalcev pošiljamo samo članom GZS.

Spremljajte
stališča in
komentarje GZS
o aktualnih
tematikah.

ZNIŽANJE ZALOG IN KOLEDARSKI UČINEK ZNIŽALA GOSPODARSKO RAST NA 3,2 %

Sezonsko prilagojena rast v prvem četrtnetu 2019 je pri 3,7 % ostala na podobnih ravneh kot v predhodnem četrtnetu ter podaja boljšo sliko o tekoči gospodarski dinamiki. Bila je nižja od naših pričakovanj (4,0 %), kar je predvsem posledica znižanja zalog pri podjetjih kot posledica negotovosti v mednarodnem poslovnem okolju. Rast potrošnje bi lahko bila v drugem četrtnetu 2019 nekoliko nižja, predvsem zaradi slabšega vremena, kar naj bi del rasti preneslo v drugo polletje 2019. Ohranjamo oceno o najverjetnejši gospodarski rasti v razponu med 3 in 3,5 % v 2019.

Zaloge so se po naši oceni znižale predvsem v segmentu surovin (trgovina z naftnimi derivati) ter delu predelovalnih dejavnosti, kar lahko odraža zadržanost podjetij pred razpletom brexita in trgovinskimi vojnami. Prispevek zalog naj bi sicer imel v prihodnjih četrtnetih ponovno pozitiven učinek na BDP.

Izvoz je ostal močan in se je realno povečal za 7,6 %, kar je bilo višje kot v predhodnih dveh četrtnetih. Potrošnja države, ki predstavlja okoli petino BDP, je bila pri 3,6 % prav tako nad dinamiko zadnjega pol leta, kar po oceni Statističnega urada RS odraža rast plač v javnem sektorju kot tudi več sredstev za skrajševanje čakalnih vrst v zdravstvu. Bruto investicije v osnovna sredstva so se okrepile za 9,3 %, predvsem zaradi hitreje rasti investicij v gradbene objekte, medtem ko so se investicije v stroje in opremo povečevale počasneje. Zaposlenost se je okrepila za 2,6 %, kar kaže na umirjanje rasti, polovica vseh novih zaposlenih je dobila zaposlitve v gradbeništvu in predelovalnih dejavnostih.

Podatki o majski inflaciji so bili ugodnejši od naših ocen, saj je znašala 1,4 % medletno, mi pa smo pričakovali od 1,7- do 1,8-odstotno rast. Cene blaga so se povečale za 0,8 %, cene storitev pa za 2,8 %. Med zadnjimi so se predvsem podražile storitve pri oskrbi z vodo. V prihodnjih mesecih pričakujemo ponovno hitrejšo rast cen, ki bi letno dinamiko inflacije približala 2 %.

SE OBETA NOVA OBREMENITEV GOSPODARSTVA NA KOROŠKEM?

Po umiku predloga odloka o nadomestilu za stavbno zemljišče (NUSZ) z dnevnega reda seje občinskega sveta občine Radlje ob Dravi pričakuje gospodarstvo na območju občine Radlje ob Dravi nadaljnje usklajevanje v dobro občine in gospodarstva. Gre za dejstvo, da gospodarstvo povišanju NUSZ ne nasprotuje, temveč si prizadeva za konstruktivno sodelovanje v smeri zmernega in postopnega zvišanje NUSZ.

Z namenom doseganja skupnega dogovora pri nadaljnjem oblikovanju predloga NUSZ v Radljah ob Dravi sta Območna obrtno-podjetniška zbornica Radlje ob Dravi in GZS - Koroška gospodarska zbornica konstruktivno predlagali skupen pristop predstavnikov občine in gospodarstva pri oblikovanju novega modela povišanja vrednosti NUSZ. Prepričljivost argumentov za pomen razvojne naravnosti NUSZ je s peticijo podprlo 75 gospodarskih družb in podjetnikov, ki zaposlujejo večino vseh zaposlenih v Občini Radlje, saj se gospodarski sektor zaveda pomena NUSZ kot instrumenta za ohranitev privlačnosti lokacije za nove investitorje in za razvoj obstoječih podjetij.

Občina se je pri nadaljnji pripravi odloka seznanila s pobudo gospodarstva, obenem pa predstavnikov reprezentativnih zbornic v nadaljnjo pripravo vsebin ni vključila, po ponedeljkovi seji gospodarstvo pričakuje nadaljnje usklajevanje. Gre za priložnost, da Občina Radlje ob Dravi v sodelovanju z gospodarstvom pripravi odlok, ki bi spodbujal razvojno naravnano gospodarstvo za nadaljnjo krepitev Radelj in Dravske doline.

Gospodarstvo priznava dosedanje nižje vrednosti NUSZ v občini Radlje ob Dravi, vendar ne odobrava enormnega povišanja in enostranskih odločitev. Občina je bila še predlani del problemskega območja, gospodarstvo okreva počasneje, infrastruktura in cestne povezave so slabe. Tako OOO Radlje ob Dravi in GZS - Koroška gospodarska zbornica ponovno predlagata postopno zviševanje. V dogovoru za postopno zviševanje NUSZ gospodarstvo vidi predvsem možnosti usklajevanja za skupne razvojne odločitve.

PODPISAN MEMORANDUM MED SRIP HRANA IN SRIP TURIZEM

Letošnji 19. Vrh kmetijskih in živilskih podjetij je bil posvečen prepletenosti pridelave in predelave živil z gostinstvom in turizmom, ki lahko postaneta še pomembnejši kupec slovenskih pridelkov in živil. Redna in zadostna oskrba hotelov, restavracij in gostiln s kakovostnimi domačimi pridelki in živilji je ključnega pomena za oba sektorja. Predstavljena je bila analiza poslovanja živilske panoge in aktualnega dogajanja na pomembnih področjih, kot so kmetijska zemljišča in Resolucija »Naša hrana, podeželje in naravni viri po 2021«.

V okviru vrha je bil podpisan tudi memorandum o krepitvi sodelovanja med slovensko agroživilsko verigo in gostinsko-turističnim sektorjem. Memorandum sta podpisali strateško razvojno-inovacijsko partnerstvo na področju trajnostne pridelave hrane (SRIP Hrana) in strateško razvojno-inovacijsko partnerstvo na področju turizma (SRIP Turizem). Podpisani sporazum predstavlja pomemben korak k povečevanju obsega slovenskih kmetijskih pridelkov in živilskih izdelkov v turistični in gostinski ponudbi. Podpisani memorandum je prvi primer strateškega povezovanja slovenskih kmetijsko-živilskega in turističnega sektorja.

SLOVENIJA PREVZELA DVOLETNO PREDSEDOVANJE ZDRUŽENJU AIBI

V okviru 36. mednarodnega kongresa evropskega združenja za pekarstvo AIBI, največjega mednarodnega združenja industrijskih pekarskih podjetij, je bil za obdobje 2019 – 2021 za predsednika združenja imenovan Janez Bojc, predsednik Sekcije za pekarstvo pri Zbornici kmetijskih in živilskih podjetij in generalni direktor Žita. S tem je Sloveniji v več kot 60-letni zgodovini tega uglednega združenja prvič pripadla čast in odgovornost predsedovanja in s tem edinstvena priložnost za umestitev Slovenije na mednarodni zemljevid pekarske panoge.

»V okviru prihodnjih dveh let bomo dejavnost združenja AIBI zato osredotočili na nadaljnjo aktivno delovanje v evropskem zakonodajnem procesu, podpirali bomo širitev zveze na nove države ter krepitev partnerstva s ključnimi deležniki. Osredotočali se bomo na mednarodno povezovanje strokovnega znanja in razvijali AIBI kot center znanja in izmenjave dobrih praks s področja pekarske industrije. Spodbujali bomo digitalizacijo pekarske industrije ter prenos znanja s področja novih tehnologij. Z uporabo znanja, strokovnosti in modernih pristopov želimo ohraniti tradicijo pekarske industrije za prihodnje generacije,« je po prevzemu predsedovanja izpostavil Bojc.

Dr. Tatjana Zagorc, direktorica Zbornice kmetijskih in živilskih podjetij pri GZS, je ob tem pomembnem dogodku povedala: »Dvoletno predsedovanje združenju AIBI je edinstveno mednarodno priznanje slovenski pekarski panogi ter potrditev tega, da je Slovenija v mednarodnem okolju prepoznana kot kredibilna in napredna destinacija pekarske industrije. Slovenija je s predsedovanjem največjemu združenju industrijskih pekarskih podjetij dobila priložnost, da še dodatno utrdi svojo pozicijo v mednarodnem prostoru, da aktivno soustvarja krajino evropske pekarske industrije ter tako pusti svoj pečat v eni izmed najbolj tradicionalnih ter temeljnih gospodarskih panog.«

PODPISAN SPORAZUM O SODELOVANJU TREH ZBORNIC

Združenje nemških gospodarskih zbornic (Deutscher Industrie- und Handelskammertag (DIHK)), Gospodarska zbornica Slovenije (GZS) in Slovensko – nemška gospodarska zbornica (AHK Slovenija) so podpisale Sporazum o medsebojnem sodelovanju DIHK, GZS in AHK Slovenija. Sporazum predstavlja temelj za tesnejše sodelovanje med slovenskimi in nemškimi gospodarskimi zbornicami in tako pomaga slovenskim podjetjem pri iskanju novih poslovnih možnosti s 3,6 milijona nemških podjetij.

Sporazum dodatno krepi in razvija poslovne odnose med Nemčijo in Slovenijo, in sicer s pomočjo nemških in slovenskih zborničnih mrež v obeh omenjenih državah ter ostalih tretjih državah. To podporo omogoča AHK Slovenija kot prva kontaktna in posredniška točka za nemška podjetja. Pri tem AHK Slovenija prejema podporo mreže DIHK in 79 regionalnih gospodarskih zbornic (IHK) v Nemčiji.

V okviru podpisanega sporazuma zbornice sodelujejo z namenom, da podpirajo slovenska podjetja pri njihovih tržnih dejavnostih na tujih trgih. V ta namen jim je na razpolago svetovna mreža nemških gospodarskih zbornic v tujini, delegacij in predstavništev nemškega gospodarstva, imenovanih AHK. DIHK nastopa kot krovna organizacija v imenu bilateralnih nemških gospodarskih zbornic v tujini.

3. RAZVOJNA OS: GZS POZDRAVLJA ODLOČITEV USTAVNEGA SODIŠČA

Gospodarska zbornica Slovenije se je vseskozi zavzemala za uresničitev projekta 3. razvojne osi, saj ga razume kot enega ključnih razvojnih projektov nacionalnega interesa. Pozdravlja odločitev Ustavnega sodišča v postopku ocene ustavnosti in zakonitosti, ki sta ga zahtevala občinska sveta občin Braslovče in Polzela, da je uredba o državnem prostorskem načrtu (DPN) za odsek tretje razvojne osi Šentrupert-Velenje skladna z ustavo. GZS ne vidi več ovir za dejansko pospešitev dinamike izgradnje celotne trase 3. razvojne osi. GZS verjame, da bo država sedaj izvedla vse nujne ukrepe, da se projekt izvede brez nadaljnjih zakasnitev in omogoči tako gospodarstvu kot prebivalcem na tem območju enakovredne pogoje za razvoj v primerjavi z drugimi slovenskimi regijami.

Koledar
dogodkov
GZS

DOGODKI GZS

10. julij Ljubljana	Reka Sava v luči podnebnih sprememb Energetski prehod Slovenije v brezogljeno družbo je izjemen izziv za slovensko energetiko, gospodarstvo ter vse državljane Slovenije. Reka Sava in načrtovani večnamenski objekti imajo pri energetskem prehodu pomembno vlogo, saj poleg zelene električne energije zagotavljajo poplavno varnost, razvoj kmetijstva, namakanje, zaščito podtalnice, ohranjanje kulturne in naravne dediščine ter razvoj turizma.
19. september Maribor	Seminar: »Kako postati finančno neodvisen?« S poznavanjem osnovnih zakonitosti, ki veljajo v tem svetu, in temeljev finančne pismenosti si lahko znatno izboljšate svoj finančni položaj in kakovost življenja.
19. september Ljubljana	Ukrepi zunanjetrgovinske politike – priložnosti za slovenska podjetja Uvrščanje blaga, tarifne opustitve kot poslovne priložnosti, poreklo blaga in trgovinske ovire pri dostopanju na tretje trge EU.
25. september Brdo pri Kranju	Dan inovativnosti 2019 Letošnja rdeča nit Dneva inovativnosti in priznanj GZS za inovacije je postavljanje vprašanj o vzrokih za nastanek inovacij. Podeljene bodo nacionalne nagrade za najboljše inovacije.

Kmetijstvo in živilstvo nove generacije

Miran Mate

Od 24. do 29. avgusta bo v Gornji Radgoni potekal AGRA 2019, največji državni in eden najpomembnejših kmetijsko-živilskih sejmov Evropske unije in držav v njenem predverju. Poudarki bodo na digitalizaciji v kmetijstvu in agroživilstvu.

Tematskim strokovnim posvetom se bodo pridružili praktični prikazi dela z roboti in droni. Na mednarodni sejmski razstavi bodo prikazane novosti, vrhunska tehnologija in tehnika za kmetijstvo, gozdarstvo, živilsko-predelovalno industrijo, vinogradništvo in vinarstvo. Predstavljena bo oprema za pridelavo in rejo, na voljo bodo semena ter sredstva za nego rastlin in živali. Obiskovalci bodo lahko uživali v najboljših pridelkih in živilih.

V ospredju bodo nove generacije pridelovalcev, ki bodo svoje izdelke ponujali tudi na tržnici mladih kmetov. AGRA bo obdelovala prihodnost tudi z ekološkim kmetijstvom. Najboljše tradicije in nove trajnostne prakse bo oživila s strokovnimi razstavami živali, atraktivnimi predstavami na maneži, bujnimi sejmskimi vrtovi in gozdno parkovnim nasadom. V glavni vlogi na Dnevu gastronomije, ki bo napovedal Slovenijo kot Evropsko gastronomsko regijo 2021, bo odlična hrana iz naše bližine. Vsak dan bodo ugledni kuharski mojstri v Agrini kuhinji obiskovalce razvajali s kulinaricnimi stvaritvami iz nagrajenih izdelkov strokovnih ocenjevanj kakovosti ter iz svežih vrtnin s sejmskih vrtov.

Dan pred odprtjem sejma bo na Ptuj konferenca evropskih kmetijskih ministrov, ki bodo v soboto že dejavni na sejmu. Seznam vabljenih obsega vse ministre držav članic EU, kandidatke za članice ter potencialnih kandidatke.

Ob Deželi partnerici, avstrijski Štajerski, so nacionalne predstavitve napovedale Madžarska, Hrvaška, Poljska, Litva, Slovaška, Romunija, Bolgarija in Vietnam. Obeta se predstavitev projekta »City Cooperation II«, ki povezuje 24 mest Slovenije, Avstrije in Madžarske. Mednarodno kooperacijsko srečanje MEET4BUSINESS AGRA 2019, ki ga Pomurski sejem organizira v sodelovanju z Mariborsko razvojno agencijo/Enterprise Europe Network, bo privabilo kupce in uvoznike, ki so posebej zanimivi za slovenska podjetja.

»Sejemo odličnost, žanjemo uspehe«

GZS - Zbornica kmetijskih in živilskih podjetij bo svoj razstaveni prostor v hali A izkoristila za predstavitev najboljših blagovnih znamk kmetijskih in živilskih podjetij. Dogajanje bo potekalo pod sloganom: »Sejemo odličnost, žanjemo uspehe«, poudarek pa bo na prizadevanjih za vsakodnevno odličnost in na novih tehnologijah, vključno z digitalizacijo. Organizirali bodo razstavo odličnih pekovskih izdelkov in inovativnih živilskih izdelkov, ki so bili razviti v sklopu tekmovanja za študente Ecotrophelia Slovenija 2019. Poskrbeli bodo še za predstavitev evropskih projektov, ki koristijo konkurenčnosti slovenskih podjetij in pilotne projekte za preboj živilsko predelovalne industrije, predvsem projekt za izboljšanje sestave živil, projekt Zaveza odgovornosti, ki prinaša pomembno samoreglativo podjetij živilske branže. Pripravljajo še Sadjarski posvet in posvet o javnem naročanju. Dogajanje na razstavnem prostoru bo popestril znani kuharski mojster. [gg](#)

Imetniki certifikata Excellent SME Slovenija dosegajo izjemne rezultate:

- imajo 30 % višje prihodke na zaposlenega od povprečja te velikosti podjetij,
- ustvarijo 57 % višji dobiček na zaposlenega,
- ustvarijo za 28 % višjo dodano vrednost na zaposlenega.

excellent-sme.gzs.si

Certifikat Excellent SME ima v Sloveniji preko 900 podjetij.

Prejemniki certifikata Excellent SME Slovenija po 16. maju 2019

Getikom d.o.o.	SIPRONIKA d.o.o.	ASATRANS d.o.o.	JAVNO PODJETJE KOMUNALA ZAGORJE, d.o.o.
LAB CONSULTING d.o.o.	ATES d.o.o.	FINES d.o.o.	VOGART d.o.o.
M.TRADE Gornja Radgona d.o.o.	SPC d.o.o.	SALDO PLUS d.o.o.	M - REVIZIJA IN SVETOVANJE, d.o.o.
ADVANSYS d.o.o.	BLUEMARINE d.o.o.	I.H.S. d.o.o.	GMI d.o.o.
BRANKO KOLENC s.p.	4 A agencija za storitve v kmetijstvu d.o.o.	LKK, d.o.o.	SM elektronika, d. o. o.
STEKLARSTVO, Željko Stoilkovič s.p.	PORAVNAVA d.o.o.	BONAJO d.o.o.	ELTOM, TOMAŽ BLAŽON s.p.
KERA&M ZLATKO MAVRIN s.p.	MEDIA-IMPEKS d.o.o.	PEČAR TRANSPORT prevozniške storitve d.o.o.	AŽUTEAM, podjetje za razvoj, inženiring in proizvodnjo, d.o.o.
MIHALIČ IN PARTNER d.n.o.	Odvetniška pisarna Tadej Vodičar, d.o.o.	TEHNOBIRO, d.o.o.	SREČKO PUŠNIK s.p.
INTERLOGIS d.o.o.	ZOJA IN d.o.o.	EKAMANT d.o.o.	SALSERO d.o.o.
UNIDEL d.o.o.	HIDROSVET d.o.o.	POLJAKTRANS d.o.o.	Imotek d.o.o.
RONO SENČILA d.o.o.	ELESPROM INŽENIRING d.o.o.	PROPLUS d.o.o.	Mojstrovina d.o.o.
VETI ANTON VAMBERGER s.p.	Prevozništvu Klaut d.o.o.	GALVANIZACIJA - TRDI KROM, MIRAN POKERŽNIK s.p.	LLB d.o.o.
KEMOPLAST d.o.o.	MAKI d.o.o. Koper	KONDITOR d.o.o.	CODEX d.o.o.
PRONET Kranj, d.o.o.	XLAB d.o.o.	EX-MEGA d.o.o.	JAVUŠNIK d.o.o.
IMAGINE d.o.o.	HIŠA NEPREMIČNINE 1 d.o.o.	EKSTERA d.o.o.	NEGOVANJE TEKSTILIJ ŠINKOVEC, d.o.o.
JUVI DOMŽALE d. o. o.	NANO ELEKTRONIKA d.o.o.	AVTOSERVIS, Janez Janže s.p.	BIROCOM 2000, ANDREJ JURANČIČ s.p.
KURNIK TRANSPORT d.o.o.	TABOR TRADE d.o.o.	COSMOS d.o.o.	ATET d.o.o.
KARSIA, Dutovlje, d.o.o.	VRC d.o.o.	KRONE TRANSPORT d.o.o.	DZS GRAFIK, d.o.o.
TURISTIČNA AGENCIJA MOVIS d.o.o.	EM.TRONIC d.o.o.	FRANCI AVBELJ s.p.	STIK d.o.o.
GRS d.o.o. Trbovlje	ELMONT d.o.o. Krško	MARKELJ and Co. d.o.o.	EMAT, MATJAŽ TRAMŠEK s.p.
BIZJAN&CO. d.o.o.	MEDIUS d.o.o.	RAČUNOVODSKI SERVIS IRENA RAJŠP s.p.	ATRIUM-NOVI INTERIERI d.o.o.
KARMEN, d.o.o., Lukovica	EKOSEN, d.o.o.	GPO d.o.o.	Soltec d.o.o.
MERZELJ GOJZNIKAR JERICA s.p.	AEROSERVICE d.o.o.	DAMJAN MIZORI s.p. KJE-SI	Histi d.o.o.
3 PORT d.o.o. Koper	CE-MED d.o.o.	KOMUNALA d.o.o. Sevnica	RAZVOJNI CENTER NOVO MESTO d.o.o.
3D STRAŽIŠAR d.o.o.	Regal, storitve d.o.o.	Setrans d.o.o.	KZ TREBNJE z.o.o.
SMARTIS d.o.o.	AUTENTICA d.o.o.	MIMEKS TRADE d.o.o.	
KRISTINA BABNIK CONTO s.p.	WILLY STADLER d.o.o.	AVAL, d.o.o.	
ACORD-92 d.o.o., Ljubljana	MIEL Elektronika, d.o.o.		

Najboljši ga že imajo. Pridobite ga tudi vi!

CELOVITE ENERGETSKE IN OKOLJSKE REŠITVE ZA DANES IN JUTRI

V Petrolu že danes mislimo na jutri, zato se spreminjamo v podjetje, ki trajnostni razvoj regij, občin, javnega in storitvenega sektorja, industrije in gospodinjstev že danes soustvarja s celovitimi energetske in okoljske rešitvami.

Te so pomembne za vsako podjetje, mesto ali lokalno skupnost, obsegajo pa upravljanje z **energijo, stavbami, infrastrukturo, vodnim krogom** in **mobilnostjo**.

Z optimalno in vam prilagojeno rešitvijo, ki vam jo ponujamo, boste prihranili čas in denar, **razbremenili okolje** ter skupaj z nami zgradili nizkoogljično družbo, v kateri bo prijetno živeti **danes ... in jutri**.